

Județul Mehedinți își sprijină hotarul de nord-vest pe creste muntoase, iar cel de sud-est pe unul dintre meandrele Dunării, relieful coborînd înclinat, asemenea modenaturii unei console, de la vârful lui Stan la Balta Ascunsă¹. Muntele, podișul, valea, cîmpia sînt componentele peisajului geografic², nota dominantă imprimîndu-i-o podișul³.

Prin validarea măturilor arheologice⁴ pămîntul mehedintean a fost confirmat în calitatea de străveche și statornică vatră autohtonă, reliefindu-i-se aportul în momentele cruciale ale istoriei românilor, în procesul de etnizare daco-romană, în cel al formării statului feudal Țara Românească⁵.

Pe baze documentare i s-au stabilit densitatea de locuire în epoca medievală superioară în spațiul sud-carpatic, temeinicia și vechimea organizării administrative⁶. Cu atestarea unei localități, respectiv a unei unități administrative din pămîntul său — Severinul, începe seria izvoarelor scrise referitoare la spațiul sud-carpatic. În pămîntul mehedintean a sălășluit cel mai vechi sat, din Țara Românească, știut cu numele⁷. Pe harta executată, în 1788, de F. Jos. Ruhendorff, apar, în majoritate covârșitoare, comunele mehedintene de astăzi⁸. În secolul al XIX-lea județul Mehedinți⁹ se dovedește a fi cel mai mare, din țară, întinderea lui fiind ocupată de șase plăși și un plai, unități administrative prezente, toate, și în catagrafia de la 1845.¹⁰

Despre statutul juridic, factor determinant în evoluția materială și spirituală a unei așezări, aflăm o serie de date în conscripția din 1722—1728, care, pentru județul Mehedinți, înregistrează 67 sate în stăpînire feudală și alte 45 sate libere, de moșneni¹¹ (megieșești). În catagrafia amintită, de la 1845, satele megieșești sînt mai frecvente¹².

În vremea războaielor din 1716—1718, ca și în cele de mai înainte, satele mehedintene, cu precădere cele de la șes, au fost pustiite¹³.

Războiul, căruia i se adaugă fiscul, natura ocupațiilor de seamă ale locuitorilor, au determinat în răstimpuri o răzlețire a acestora, pe dealuri, în apropierea munților și a pădurilor. Pentru adunarea lor, stăpînitorii politici s-au străduit peste un veac și jumătate¹⁴. Se cerea strîngerea locuitorilor pe vetrele străbune: «anume acolo unde se aflau înainte satele cu biserici»¹⁵. Toponimia și tradiția păstrează amintirea strămutărilor. Astfel «Bucura veche sau bătrînă» era mai spre sud de cea actuală¹⁶, «într-un loc mai dosnic cu păduri și stof de bălți»¹⁷. Satul Cîrșeni, situat pe vale, era înainte de Regulamentul Organic, pe dealul Pleșcota¹⁸. Satul Bîtlanele s-a format pe amplasamentul de acum, în 1806, pînă atunci locuitorii conăcind pe valea și dealul Cîrnei¹⁹. Satul Costești a fost cîndva mai spre munte, pe dealul Gogoieva²⁰. Slova documentului îl atestă, în 1374, sub numele «satul lui Costea pe Topolnița»²¹, exemplele, de acest fel, putîndu-se înmulți.

Fuga, aducerea la linie au afectat, pe rînd, fondul constructiv al satului.

Lemnul și-a pus amprenta pe cultura populară mehedinteană, pe gospodăria sateanului. Păduri seculare înveșmîntau plaiurile Cernei și Cloșanilor, constituiau mîndria plasei Dumbrava, acopereau dealurile din plasa Ocolu, dar nu au lipsit nici din aceea a cîmpului²², din ele edificîndu-se, aici ca și în restul țării, baza comună²³ a evoluției vieții materiale și spirituale a poporului nostru.

Între nordul și sudul județului și-au făcut loc, în timp, unele diferențieri, reflectate în cultura populară²⁴, în materialele și tehnica de construcție²⁵, în fondul tradițional²⁶, diferențieri cauzate nu numai de condiții geografice (împuținarea lemnului) dar și de cele istorice.

Partea de sus a județului, predominant muntoasă și deluroasă, a cunoscut o mai densă locuire autohtonă medievală²⁷ și o omogenitate în structura socială, avînd o puternică țărînimă liberă²⁸. La sfîrșitul secolului trecut, săteni din Cireșu, din Podeni, păstrau, cu strășnicie, hrisoave de la Mircea cel Bătrîn și de la alți domni²⁹. În această ambianță istorico-geografică își află vitalitatea elemente străvechi de cultură, precum «vatra» de a cărei formă, de al cărei loc, depindea structura însăși a casei³⁰.

²² N. D. Spineanu, *op. cit.*, p. 66—77; 78—80; 118—119; 207—210; 58—59.

²³ Atît de bine dovedită de nomenclatura sistemului constructiv, cf. A. Pănoiu, *Un sistem constructiv al lemnului, în Oltenia*. «Studii și comunicări etnografice», Craiova, 1974, p. 11—14.

²⁴ Ion Donat, *Cultura populară în Oltenia*, în «Sociologia românească», IV, 1939, nr. 4—6.

²⁵ Viorica Tătulea, *Considerații asupra locuinței din cîmpia de sud-est a Mehedințului*, în «Oltenia», 1974, p. 51—58; Marcela Brătîlovanu-Popilian, *Locuința tradițională în podișul Mehedinții*, în «S.C.I.A.», Artă pl., tom 22, 1975, 1, p. 152.

²⁶ Pînă spre sfîrșitul secolului trecut sudul județului a pierdut, în întregime, fondul de construcții tradițional, cf. A. Pănoiu, *op. cit.*, p. 138, 142 (fapt observat pe parcursul lucrării).

²⁷ P. I. Panait, *op. cit.*, p. 172.

²⁸ Ș. Papacostea, *op. cit.*, p. 166.

²⁹ N. D. Spineanu, *op. cit.*, p. 73.

³⁰ Ion Denat, *op. cit.*; Șt. Enache, Ilie Sandu, *Construcții cu așezarea centrală a vetrei în nord-vestul Olteniei. Observații asupra obiceiurilor și credințelor legate de vatră în «Rev. Muzeelor»*, 2, 1972, p. 157—162; M. Brătîlovanu-Popilian, *op. cit.*, p. 158—159; V. Boroneanț și G. Crăciunescu, *Așezarea și necropola din secolele XIII—XIV, de la Ostrovul Mare*, în «Drobeta», VI, p. 123.

¹ Limitele de altitudine ale județului.

² N. D. Spineanu, *Dicționar geografic al județului Mehedinți*, București, 1894, p. 183—184.

³ Ion Vintilescu, *Podișul sau plaiul Mehedinților*, în «Revista geografică», II (1945), p. 126—129.

⁴ Numeroase localități cu urme dacice și romane sînt nominalizate de O. G. Lecca, în *Dicționar istoric, arheologic și geografic al României*, București, 1937. Insistăm asupra comunicărilor și studiilor din: «Drobeta», Muzeul Regiunii Porților de Fier, I—VI, Drobeta-Turnu-Severin.

⁵ Mișu Davidescu, *Locul și rolul Severinului în cadrul procesului formării statului feudal Țara Românească*, în «Drobeta», VI, 1985, p. 103—110.

⁶ Panait I. Panait, *Localități mehedintene în cartografia medievală*, în «Drobeta», VI, p. 169—175.

⁷ Idem, p. 170.

⁸ Idem, p. 174.

⁹ Prima atestare a județului Mehedinți este din 27 ianuarie 1483, cf. idem, p. 170.

¹⁰ C. C. Giurescu, *Principalele române la începutul secolului al XIX-lea*, București, 1957,

p. 62; Pr. I. Ionescu, *Catagrafia Episcopiei Rîmnicului de la 1845. județul Mehedinți*, în «Mitropolia Olteniei», XVII, 9—10, 1965, p. 815.

¹¹ Șerban Papacostea, *Oltenia sub stăpînirea austriacă (1718—1739)*, Ed. Academiei R.S.R., București, 1971, p. 166.

¹² Pr. I. Ionescu, *op. cit.*, p. 815—842.

¹³ Șerban Papacostea, *op. cit.*, p. 34—35, 38—39.

¹⁴ Idem, p. 40—43, 54—55; A. Pănoiu, *Arhitectura și sistematizarea în județul Mehedinți (sec. XVIII—XIX)*, Muzeul Național de Istorie, București, 1983, p. 23—39. În urma acțiunilor din a doua jumătate a secolului al XIX-lea a rezultat un prețios material cartografic; cf. idem, p. 19—91.

¹⁵ Din instrucțiunea austriacă din 1719, cf. Ș. Papacostea, *op. cit.*, p. 41 și altele.

¹⁶ Bucura, Comuna Vinju Mare.

¹⁷ N. D. Spineanu, *op. cit.*, p. 48—50.

¹⁸ Idem, p. 60—61.

¹⁹ Idem, p. 23.

²⁰ A. Pănoiu, *op. cit.*, p. 76.

²¹ P. I. Panait, *op. cit.*, p. 172.

Locuința de lemn a durat secole de-a rândul. «La munte, toate casele sînt din lemn, învelite cu blane sau în șifă», spune Ion Ionescu de la Brad, consemnînd și procedeul construirii lor în pădure, de unde se vindeau gata încheiate³¹. După statistica lui Dionisie Pop Marțian, din 1859, cîteva case din Podiș nu erau din lemn, situație neschimbată în primele decenii ale secolului nostru³².

Cînd autorii volumului de sinteză privind arta populară³³ au întreprins documentarea în teren, le-au stat la îndemînă un număr îndestulător de obiective mehedintene, în lemn, ce le-au îngăduit formularea, în cîteva pagini, a însușirilor arhitecturale și decorative³⁴.

Studiile de specialitate, referitoare la o anume zonă, un anume tip, un anume aspect, la o anume categorie, la anume monumente reprezentative, lipseau. Și, în răstimp, mărturiile s-au rărit. În ultimele două decenii, specialiștii, surprinși de contrastul dintre mulțimea păstrării lor pînă în zilele noastre și rapida lor stare de distrugere³⁵, le-au supus unei serioase cercetări, pentru puține dintre ele recurgîndu-se doar la calea salvării muzeistice³⁶.

Tehnica de construcție a casei mehedintene și a anexelor din gospodărie, tipologia și particularitățile acestora dispun acum de o bibliografie³⁷.

Prin materialul existent, casa este urmărită, în evoluția ei, de la cea joasă, cu două odăi, remarcîndu-se frecvența modelului arhaic, cu prispă parțială³⁸, la cea înaltă pe două niveluri, la cule și conacele de plai. Preocupările au cuprins pivnița mehedinteană de deal³⁹, în con-

textul ei istoric⁴⁰, fîntîinele⁴¹, morile cu ciutură și pivele⁴².

După semnalarea obiectivelor, scurtă a fost dăinuirea multora dintre ele⁴³. Propunerea pentru lista monumentelor istorice⁴⁴ nu s-a dovedit operantă, în absența legiferării măsurilor de ocrotire și conservare. Într-un proiect al listei (1971–1977), figura casa de la Ciovrnășani a lui Brehui Niță, interesantă ca formă de plan, prețioasă prin elementele sculptate, ca și pivnița alăturată, obiective ce nu mai există. În aceeași fază era înscris ansamblul celor șapte mori de pe valea Ponoarelor, din care au rămas doar trei. În evidența actuală sînt nominalizate 11 localități mehedintene pentru mărturiile de arhitectură civilă⁴⁵. Din ceea ce cunoaștem, menționăm dispariția casei de la Bala și a uneia din pivnițele de la Jirov. Valoroasa casă Barbacioru nu se mai află în sat, la Ilovăț, căci a fost demolată, materialul fiind dus la Șimian. Casa Nicolae Lupulescu, din Obîrșia Cloșani și-a pierdut, prin modificare, plastica arhitecturală și decorativă.

Mențiunea mărturiilor de arhitectură populară, aflate în teren, a fost menirea repertoriului de față. Fiecare obiectiv va dăinui prin consemnarea, în fișa științifică, a structurii, a formei, a decorului sculptat sau pictat, a pieselor de patrimoniu, individualizare nu de sine stătătoare, ci de integrare în aria unitară de civilizație și cultură românească.

În cele ce urmează vom relata cîteva din categoriile de aspecte și informații, ce îmbogățesc sfera de cunoaștere și înțelegere a artei populare, a sensurilor ei istorice, așa cum se desprind din repertoriu.

Exemplare de case se constituie în argumente ale evoluției unitare, pe întreg cuprinsul patriei. Revenim asupra modelului de casă cu prispă parțială, străvechi și familiar, pentru cunoașterea celei, cu două încăperi, de la Obîrșia Cloșani (Casa Hendea Nicolae), construită, din birne rotunde, cu aproape trei secole în urmă, a aceleia de la Sfodea (Casa Chisă-

liță), sau de la Șușița (Grozesti). Respectîndu-i-se forma, dar rezolvînd denivelarea terenului și nevoia de spațiu, este așezată pe beci de piatră, cum se înfățișează casa Gh. Moț, de la Racova, sau aceea de la Malarișca, a Mariei Buzatu, ce are darul de a reaminti pe cele asemănătoare din Munții Apuseni, îndeosebi pe aceea de la Hănășești, a Zamfirei Haneș.

Păstrarea modelului, dar amplificarea spațiului prin adăugirea unei încăperi se exemplifică prin mărturia depusă de casa lui Vasile Păunescu, de la Turtaba, cu celar în completarea prispei, ai cărei pereți au păstrat aparența birnelor, ca și a aceleia, pe soclu de piatră, cu beci, de la Isverna (a Călinei Lungu). De la Gornenți alegem casa lui Gh. Sitaru, cu prispa parțială cuprinsă central, cu gîndul de a o alătura analoagelor harghitane.

Dintre casele cu două încăperi, pe aceeași linie, formă cu rădăcini adînci și răspîndite, o numim pe aceea de la Ilovu (a surorilor Cojocar) în intenția de a împropăta imaginea casei din Tecșești (Munții Apuseni), a Mariei Tecșă.

Faza evoluată, a modelului, este vădită prin locuința, cu trei odăi, pe beci de piatră, numind-o numai pe aceea a lui Dică Virginia, de la Crăgusești, străbătută de grinda-meșter, împodobită prin sculptarea prispei și a cerdacului.

Casa înaltă, pe două niveluri, amîndouă din lemn, o reprezentăm în selecția făcută, prin aceea de la Jirov (a Anghelinei Boianțiu), cu parterul din bușteni aparenti, și prin aceea de la Bala (a Anetei Totir), cu elemente de apărare.

Depășește natura studiului, enunțarea ilustrată, a tuturor tipurilor și variantelor, în care se înscriu obiectivele repertoriate dar nu poate lipsi din acesta conacul de deal de la Cîrceni, pivnițele de la Meriș și Ciovrnășani.

În Mehedinți, ca și în restul țării, lăcașul de cult constituie o categorie importantă a artei lemnului, pentru sudul județului el fiind unic martor.

Izvoarele documentare nu conțin o situație reală a prezenței lor căci, prin așezarea în locuri inaccesibile, nu intrau în atenția conscriptorilor și cartografilor. În 1790, O. Specht menționează multe, dar nu pe toate cele existente, unele ajunse pînă la noi⁴⁶. După dispariții numeroase, în perioada regulamentară⁴⁷, catagrafia din 1845 le adună în cifra de 249⁴⁸. Erau răspîndite la munte și la Dunăre, pentru cele din urmă amintindu-le pe cele șase din perimetrul actual al comunei Devesel⁴⁹, de mult înlocuite.

În zona deluroasă, tradiția bisericii de lemn și-a continuat firul în secolul al XIX-lea tîrziu, ca și în primele decenii ale celui curent⁵⁰. În aceeași zonă păduroasă

³¹ Ion Ionescu de la Brad, *Agricultura română din județul Mehedinți*, București, 1868, p. 151–152.

³² M. Bratiloveanu-Popilian, *op. cit.*, p. 153.

³³ *Arta populară românească*, Ed. Acad., București, 1969.

³⁴ Idem, p. 42–45.

³⁵ Asupra procesului rapid al dispariției fondului tradițional a se vedea: B. Zderciuc, *Monumentele de arhitectură populară și conservarea lor*, în «Buletinul Monumentelor Istorice», 2, 1970, p. 3–10.

³⁶ V. Novac, *Considerații privind necesitatea aducerii gospodăriei de Mehedinți în secția viticulturii și pomiculturii din România*, în «Museum», Complexul muzeu Golești, Golești-Argeș, 1978, p. 339–354.

³⁷ Șt. Enache și Ilie Sandu, *op. cit.*, p. 152–162; V. Tătulea, *Considerații asupra locuinței țărănești din cîmpia de sud-est a Mehedințului*, în «Oltenia», 1974, p. 51–58; Monica Budiș-Dancău, *Particularitățile gospodăriei și locuinței în zona subcarpatică a Olteniei*, în «Oltenia», 1974, p. 39–48; Marcela Bratiloveanu-Popilian, *Locuința tradițională...*, p. 149–164; V. Novac, *op. cit.*, p. 339–354; M. Bratiloveanu-Popilian, *Locuința țărănească de pe valea Motrului*, în «Rev. Muz. și Mon.» – Monumente istorice și de artă, 2, 1978, p. 85–92; A. Pănoiu, *op. cit.*, P. Petrescu, *Arta populară în Mehedinți*, Drobeta Turnu Severin, 1983; George Bordei, Șt. Lăpădat, *Contribuții la cunoașterea arhitecturii populare mehedintene de pe Valea Coșuștei*, Casa Barbacioru, în «Drobeta», VI, [p. 289–297, ș.a.

³⁸ Denumită local «casa cu cot», cf. M. Bratiloveanu-Popilian, *Locuința tradițională...*, p. 156–158; 162–164; idem, *Locuința țărănească...*, p. 88–91.

³⁹ V. Novac, *op. cit.*, p. 339–354; M. Bratiloveanu-Popilian, *Aspecte ale construcțiilor viticole și pomicole din zona de nord a Mehedinților*, în «Museum», 1978, p. 458–461; A. Pănoiu, *op. cit.*, p. 164–174.

⁴⁰ V. Novac, *Cîteva documente privind viticultura și pomicultura din Gorj și Mehedinți de la mijlocul veacului al XVII-lea pînă la 1870*, în «Museum», 1974 p. 247–255; C. Șerban, *Aspecte privind viticultura în județul Mehedinți în secolul XVIII*, în «Museum», 1978, p. 323–329; Mite Măneanu, *Unele date cu privire la dezvoltarea viticulturii și pomiculturii Mehedințului în perioada Regulamentului organic*, în vol. cit., p. 331–337.

⁴¹ Georgeta Nițu, *Tipuri de «fîntîni» în cîteva sate din Mehedinți*, în «Historica», III, Ed. Academiei, București, 1974, p. 253–266.

⁴² Budiș M., Idu M., *Mori cu ciutură și pive din bazinul superior al Bahnei*, Mehedinți, în «Cibinium», 1967–1968.

⁴³ Fapt constat în urma cercetărilor de teren, din 1988.

⁴⁴ În lista oficială din 1955 figurează un singur obiectiv civil mehedintean, poziția 1020, casa Căpăstraru de la Busești (modificată ulterior).

⁴⁵ Bala, Balta, Dîlbocița, Ilovăț, Ilovița, Izvoru Bîrzii, Jirov, Obîrșia Cloșani, Ponoarele, Șișești, Turtaba.

⁴⁶ A. Pănoiu, *op. cit.*, p. 118.

⁴⁷ Idem, *op. cit.*, p. 119 și n. 209.

⁴⁸ Pr. I. Ionescu, *op. cit.*, p. 815; R. Crețeanu, *Bisericele de lemn din raionul Turnu Severin*, în «Mitrop. Olteniei», XIII, 10–12, 1961, p. 682.

⁴⁹ Pr. I. Ionescu, *op. cit.*, p. 819–820.

⁵⁰ După cum rezultă din datele «Anuarul Mitropoliei Olteniei», 1941.

se înregistrează însă și cazuri de înlocuire, prin cea de zid, precum, în 1815, la Isverna⁵¹, în 1835, la Zegujani, în 1859 la Prejna, prin sacrificarea ctitoriei lui Tudor Vladimirescu, în 1860, la Podeni, și prin alte sate.

În ultimele decenii, ca și în trecut, biserici de lemn și-au încetat dăinuirea fără a le fi fost consemnate valențele, precum cea de la Șușița. Sat cu atestare documentară, din 1385, cea de la Târnița, de la Cireșu, exemple mai puțin aduse.

Prin H.C.M. 1160/1955, șapte lăcașuri de lemn mehedintene au primit calitatea de monument istoric⁵², dintre acestea patru fiind menținute pentru viitoarea listă, împreună cu 13 noi propuneri⁵³. În urma cercetărilor de teren se recomandă a fi luate în evidență lăcașurile de la: Pistrița, Vidimirești, Malarișca, Gornovița, Gornenți, Gîrbovățu de Sus⁵⁴.

Apresiasi asupra valorii bisericilor mehedintene se cuvine a se face în funcție de cele ce și-au păstrat forma originală, dar și în funcție de elementele ce se întrevăd sub haina renovărilor.

Ceea ce se remarcă, în cele dintîi, la ctitoria mehedinteană este fidelitatea față de modelul străbun, același pentru întreg pămîntul românesc. Acoperișul, cu pante mari, nu a fost supraînălțat de clopotniță⁵⁵, aceasta rămînînd în preajmă⁵⁶. Priveliștea — lăcaș și clopotniță separată, frecventă în Mehedinți, nu poate să nu o readucă pe aceea asemănătoare de la ctitorii moldovene sau mureșene.

Din punct de vedere tipologic lăcașurile mehedintene se înscriu în forme familiare acestui gen de construcții în lemn: fie în acele cu pereții altarului în prelungirea navei, fie retrași, de forma poligonului cu cinci laturi. Realizarea nișei proscomidiei prin împingerea, în afară, a birnelor de sus ale laturii nordice, particularitate a meșterilor olteni, se constată ades. Semnificativă este regăsirea, la Dumbrava de Sus, a formei poligonale la pridvor, aspect ce nu poate evoca decît o străveche înaintașă cu pronaos poligonal, după un plan specific românesc, cu prezență simțitoare în zonele conservatoare ale țării (Hunedoara, Moldova ș.a.).

Regăsim la lăcașurile mehedintene elemente arhaice, dovada succesiunii lor prin veacuri, precum: lipsa temeliei, peretele plin între pronaos și naos; minuscule luminatoare; grinzi și console, în forma «capului de cal», elemente arhaice semnalate de o parte și de alta a Carpaților. Adăugăm, în același sens, arcele sculptate ale bolților.

⁵¹ A. Crețeanu, *Bisericile de zid de pe Valea Coșuștei*, în «Mitropolia Olteniei», 7—9, 1961, p. 474—475.

⁵² Comănești, Balta, Costești, Canicea, Drăghești, Valea Ursului, Valea Bună.

⁵³ Brebina, Negoști, Căpățînești-Condulești, Valea Coșuștei, Albulești, Sălătruc, Șușița, Racova, Seliștea, Turtaba, Godeanu, Ponoarele, Vinători.

⁵⁴ Și a celor excluse de la Balta și Valea Bună.

⁵⁵ Cele câteva excepții sînt adăugiri tîrzii.

⁵⁶ Formele sînt diferite, este interesant de reținut aceea ce a preluat tradiția culelor

Lăcașul mehedintean oferă un larg teren de analogii cu casa țărănească, înșirînd doar: palmarul din birne orizontale al prispei; sistemul de îmbinare «în cleturi» a navei de absidă; sculptarea aceluiași piese arhitecturale (console, cosoroabe, fruntar, stîlpi), cu aceleași motive decorative. Vom susține afirmația prin modelul de stîlp, același la bisericile din Valea Ursului și Canicea-Isverna, la casele: Căpăstraru din Busești-Isverna, Cojocarul din Ilovu, Dică din Crăguești, la pivnițele din Ciovîrnășani. Este vorba de circulația motivelor, prin circulația meșterilor. În nici o altă parte nu putem pune frapantă asemănare dintre o ctitorie din podiș (Costești) și una din cîmpie (Vinători), decît în a vreunui din vestiții meșteri de la Podeni, Prejna sau Balta⁵⁷.

Pe montanții intrărilor de la Godeanu și Costești urcă, întîlnindu-se în pragul de sus, cîte un șarpe, asemeni celor de la Vica și Pogănești (Hunedoara), asemeni celor ce unduiau pe stîlpii casei Totir, de la Șovarna⁵⁸.

Ornamentul preferat în sculptura mehedinteană este dinte de lup, găsim însă și rozeta (Stîncești, Costești); cioplitura izvodită din alveola dăcică, grupată în «pomul vieții» (Căpățînești-Condulești), întocmai ale celor din Alba sau Hunedoara, Neamț sau Vîlcea; motivul unghiului cu cruce (Căpățînești-Condulești), săpat în ctitoriile mureșene, din al XVII-lea veac de la Păcureni și Văleni; «coarnele de berbec», după asemănarea celor din Zarand, Moldova sau Vîlcea.

Arta penelului cuprinde în repertoriul mehedintean informații prețioase. Este suficient a menționa, întîlnirea cu prestigioși zugravi ai școlii de la Hurez, Nicola și Gheorghe, în 1701, la Căpățînești-Condulești. Ștefan diaconul, mesagerul artei brîncovenești peste munți, în 1746, la Valea Coșuștei. Îi adăugăm mărturiile de vitalitate a artei brîncovenești de la Dumbrava de Mijloc, Godeanu, Gornenți, ca și pe cele ale măiestriei lui popa Ghiță zugrav, de la Vidimirești, Ilovu, Bistrița.

Unitatea de cultură și creație populară prezintă în repertoriul județului Mehedinți un noian de mărturii, cronică a unei moșteniri artistice.

⁵⁷ M. Brătîlovecu—Popilian, *Locuința tradițională* ... p. 155

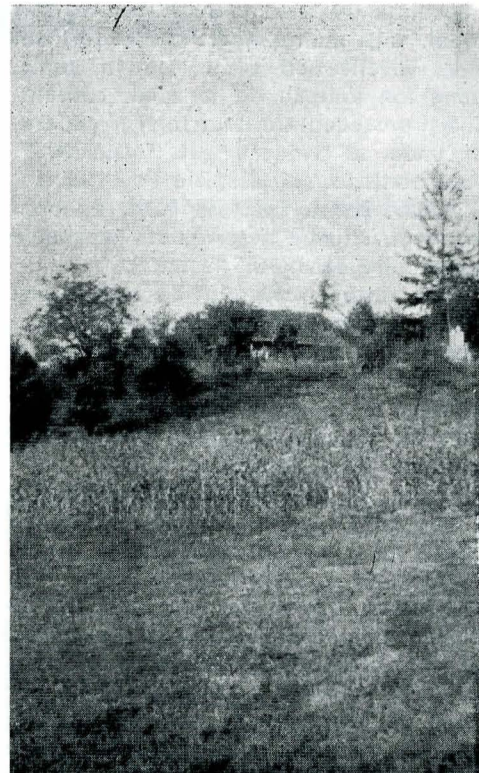
⁵⁸ Demolată, prin 1980 (informație de la M. Brătîlovecu—Popilian)

REPERTORIUL

BAIA DE ARAMĂ (oraș)

Materiale iconografice au reținut imaginea, de la mijlocul veacului trecut, a străvechiului și pitorescului oraș dintre munți¹. Case joase, dar și înalte, pe două niveluri, cu prispe și foișoare, sub acoperișuri, în patru pante, cu învelitori de șindrilă, se vedeau pretutindeni. Stăruie, în peisajul contemporan, balconul, din lemn, cu decor în trafor, pe care, altădată, se rezema scara de acces.

¹ Andrei Pănoiu, *Arhitectura și sistematizarea în județul Mehedinți*, Muzeul Național de Istorie, București, 1983, p. 43, 51.

Brebina. Vedere de ansamblu asupra bisericii.

Satul Brebina

Poartă numele râului, cu izvorul la poalele muntelui Piatra lui Stan, pe a cărui vale este găzduit. Odinioară casele, socotite a fi fost 61 spre sfîrșitul secolului trecut, se aflau pe dealul Brebina, în parte acoperit de păduri².

Biserica Sf. Apostoli Petru și Pavel³.

Tradiția îi fixează începutul în preajma anului 1757, legîndu-l de trecerea moșiei din stăpînirea locuitorilor în aceea a lui Hagi Constantin Stoenescu ce va fi contribuit la ridicarea ei⁴. A fost împodobită, desigur, prin penelul zugravului Hers Nicolae, de la care s-a conservat o piesă doveditoare (icoana cu soborul Arhanghelilor) semnată de numitul zugrav, în aprilie 25, 7265 (1757)⁵. Ajunsă în ruină⁶, a fost renovată la sfîrșitul deceniului șapte. Evenimentul este consemnat în pisania din 1869, așternută, în pronaos, deasupra intrării în naos, sub reprezentarea împăraților Constantin și Elena. Natura lucrărilor, ca și actul ctitoririi prin muncă a megieșilor sînt consemnate în cuprinsul pisaniei: «Cu ajutorul lui Dumnezeu s-au ridicat această sfîntă biserică pe temelie de piatră, și s-au tencuit, împodobindu-se și cu zugrăveala precum se vede, însă prin osteneala și cheltuielile ctitorilor ce se numesc la vale, preotul Iordache ereu, Ioniță Piciu din Baia, ajutorînd și acei locuitori acestei mahalale cu zile de lucru, în zilele prea înălțatului împăratului nostru (șters) al Principatelor unite Moldova România, și cu blagoslovenia părintelui episcop D. D. Nifon, care să prăznuiește hramul sfinților apostoli Petru și Pavel». Decorația pictată, din acea vreme (ei aparținîndu-i și medalioanele de la exterior), este avariată. Ușile împărătești, cu pictură de bună factură, marchează un moment anterior din viața lăcașului, pisania consemnînd că: «aceste sfînte uși s-au zugrăvit de robul lui Dumnezeu Sămion zugravu cu plata lui Dinu Ungu-

² N. D. Spineanu, *Dicționar geografic al județului Mehedinți*, București, 1894, p. 42—43.

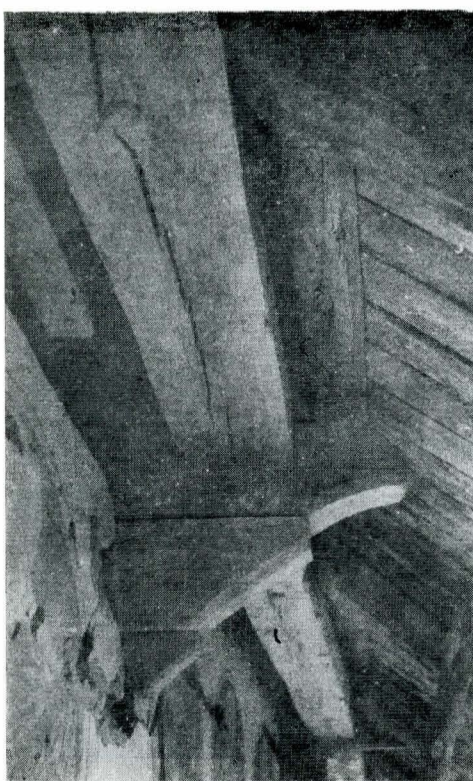
³ Propusă pe lista monumentelor istorice.

⁴ N. Stoicescu, *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România*, Craiova, 1970, I, p. 96—97; Radu Crețeanu, *Bisericile de lemn din raionul Baia de Aramă*, în «Mitrop. Olt.», XI, nr. 5—6, 1959, p. 289—290.

⁵ R. Crețeanu, op. cit., p. 308.

⁶ «Anuarul Mitropoliei Olteniei», Craiova, 1941, p. 557.

Biserica din Brebina. Detaliu de streșină.

Detaliu din ușile împărățești de la Brebina.

reanu, 1834». I se pot atribui, aceluiași artist, și alte piese de inventar, ca și menționata icoană prăznică⁷.

De dimensiuni modeste (nava 6,50 m/4,20 m) monumentul, din bîrne de stejar, păstrează înfățișarea ctitoriilor străbune, fără clopotniță. Pereții înscriu planul dreptunghiular, cu absida de răsărit poligonală, cu cinci laturi. Pentru obținerea proscomidiei, latura de nord prezintă o diferență, în mărimea decroșului, între partea de jos (0,45 m) și cea de sus (0,28 m). Pentru lărgirea streșinii acoperișului (a cărei înveli-toare din șindrilă s-a împrăștiat în 1958),

cosoroaba este alăturarea pereților, sprijinind pe console (capetele bîrnelor de sus, inclusiv ale primezilor), variat crestate, pe profile curbe sau în unghi drept. Elevația interioară respectă modelul inițial, cu boltă semicilindrică, peste pronaos și naos (susținută, aici, de un puternic arc, crestat). Deasupra altarului, urmînd firesc pereților, se intersectează cinci suprafețe înclinate. Prispă, de pe vest, constituie o adăugire, într-o formă recentă.

Starea actuală a lăcașului este precară, năruindu-se la terminarea celei de zid, din vecinătatea dealului, înepuțată cu cinci decenii în urmă.

Satul Dealu Mare

Se păstrează, de aici, imaginea casei joase, tradiționale⁸, de la sfîrșit de veac XVIII, cu planul arhaic al prispei parțiale (frecvent în județul Mehedinți, prezent în arhitectura casei vechi românești). Pereții, din bîrne cioplite, tencuiți ulterior, se îmbinau în creștături drepte, aparente.

Biserica din Negoești. Vedere nord-vest.

Satul Negoești⁹

Așezarea, vatra și dealurile au fost supuse unei competente cercetări în vederea selecției obiectivelor reprezentative pentru Muzeul etnografic, în aer liber, cu profil viticol și pomicol de la Golești¹⁰. A fost ilustrat tipul de locuință, cu două încăperi, pe aceeași linie și prispă sculptată, insistîndu-se asupra pivnițelor, două dintre ele reprezentînd, în amintitul așezămînt etnografic, această categorie de construcții.

Pivnița Cosmulescu, de formă primară, cu o singură încăpere și fără prispă. Bîrnele, cioplite, au capetele prelungite, dincolo de creștăturile îmbinărilor. Intrarea, axată la capătul drept, este tipică din pilaștri și uși, dintr-o singură bucată¹¹.

Pivnița Tămîș constituie, prin forma sa, o mărturie a trăinicieii planului arhaic, cu sală (prispă) parțială, al casei străbune, preluat, în cea de-a doua jumătate a secolului trecut, și de alte anexe gospodărești. Compusă din trei încăperi, cu pereții din bîrne cioplite, îmbinate în creștături drepte, prezintă o prispă, parțială, ale cărei piese alcătuitoare (fruntarul, stîlpii, stenapi) sînt împodobite cu decor sculptat, sporit la dăltuirea stîlpului central, prin capitelul crestă succesiv, prin romburi ca și prin cercul (mărul), adîncite în fibra lemnului. Acoperișul de șindrilă¹² este unitar, soclul de piatră rezolvînd denivelarea terenului.

Cîteva pivnițe, cu același plan, se mai regăsesc la Negoești, ca și cîteva locuințe; rare case joase, din bîrne rotunde, sub acoperișul de șindrilă; case pe două niveluri, cu sală, pe una sau mai multe laturi, în consolă sau pe soclu de piatră.

⁸ Fototeca Institutului de Istoria Artei, inv. 29. 416.

⁹ N. D. Spineanu, op. cit., p. 201; N. Stoicescu, op. cit. II, p. 446.

¹⁰ Vasile Novac, *Considerațiuni privind necesitatea aducerii gospodăriei de Mehedinți în secția viticolă și pomicolă din România*, în «Museum» — Studii și comunicări de istorie și etnografie, Golești-Argeș, 1978, p. 348, 351—353, fig. 14, 17, 41—44.

¹¹ Idem, p. 375.

¹² Propusă pe lista monumentelor istorice.

Casa Ploscaru (a doua jumătate a secolului al XIX-lea) se adaugă dovezilor privind rădăcinile puternice ale tipului de plan cu prispă parțială. Ea prezintă această formă și la parterul, din piatră, ce adăpostește beciul, și la etajul, din lemn, cu prispe (cea parțială și cea de pe latura scurtă, deasupra gîrliciului), în consolă.

Casa Costică Tămîș (cca 1880), pe două niveluri (piatră, respectiv lemn) cu scară de acces pe prispa parterului, are la etaj săli în console.

Biserica Sf. Dumitru¹³

Este rezultatul refacerii, de la 1880, a celei megieșești menționate la 1845 de catagrafie¹⁴. Etapa de lucru a cuprins, neîndoiește, amplificarea spațiului, prin lungirea și lărgirea pereților, de plan dreptunghiular, cu absida decroșată poligonală, cu cinci laturi, tencuirea lor (la interior și exterior), adăugirea prispei, de pe vest. Acoperișul (învelit de curînd cu tablă peste șindrilă) a rămas unitar¹⁵, clopotnița fiind separată (din bîrne cioplite, în partea de jos și deschisă, pe patru stîlpi, în cea de sus).

Santierul, din 1880, de sub îndrumarea preotului Petrache Tămîș, și obolul întregii obști, consemnate, cu răbdare, în pomelnicul de la proscomidie, au cuprins și pictura, realizată de zugravul Simion Ionescu din Turnu Severin, cu filii săi. Se conservă, mai bine pictura tîmplei, cu frizele tradiționale ca și compozițiile dintre intrări (*Fuga în Egipt; Isus cu Luca și Cleopa*). Peste un deceniu, în 1891, Simion zugravul, legat de arta trecutului, revine la Negoesti, realizînd, la exterior, pe perețele de sud, tabloul votiv al lui Pantilie Șelapa, valoros document pentru portul țărănesc din acel sfîrșit de veac. Verigă de legătură în succesiunea lăcașurilor de lemn de la Negoesti, a penelurilor artistice, o constituie icoana, pe două registre: Deisis; Sf. Nicolae și Sf. Petru¹⁶, pe care o atribuim unuia dintre vestiții zugravi ai Hurezului.

Satul Pistrița

Așezare de munte, odinioară comună de sine stătătoare, are numele pîrîului ce izvorăște din hotarul său de nord și se varsă în Balba, după ce a trecut prin Tarnița¹⁷.

Biserica Adormirea Maicii Domnului¹⁸

Sub stratul de tencuială, suprapus bîrnelor de stejar (la interior și exterior), cu prilejul renovării, din deceniul unu al veacului nostru, bănuim un lăcaș mai vechi, decît anii 1812—181 socotiți a fi cei ai ridicării monumentului¹⁹. În proporții mărunte (nava 7,30m/4,70 m) depășindu-le ușor pe cele ale monumentului de la Brebina, lăcașul înfățișează aceeași formă planimetrică: un dreptunghi, cu absida decroșată poligonală, cu cinci laturi, prezentînd, pe nord, pentru nișa proscomidiei, diferența de decros (în partea de jos, 0,46 m; sus, 0,23 m). Perechile de console ce ating metru de înălțime, se intersectează, în lant, amintînd, în acest sens, exemplare remarcabile transilvănene. Iscusitele îmbinări, în coadă de rîndunică, se regăsesc și la bîrnele de temelie, dar și la alcătuirea acoperirii interioare (după cum se poate admira de la nivelul podului). Nava are o boltă comună, semicilindrică, ușor retrasă de la linia peretilor, deasupra absidei fiind un fragment semicilindric intersectat cu suprafețe curbe. Cosoroabele streșinii sînt alăturate peretilor, asigurîndu-i lărgimea (pe acoperiș, tabla a înlocuit, de curînd, șindrilă). Tencuiala ascunde nu numai modena-

¹³ Pr. I. Ionescu, *Catagrafia Episcopiei Rîmniceului de la 1845. Județul Mehedinți*, în «Mitropolia Olteniei», XVII, nr. 9—10, 1965, p. 818.

¹⁴ Sistemul acoperirii interioare cuprinde cîte o boltă semicilindrică, peste pronaos și naos, și o alta, asemenea, intersectată cu fișii curbe peste altar.

¹⁵ Amintim, cu acest prilej, că locuitorii din Negoesti s-au remarcat în comercializarea șindriile, pe care o cumpărau de la Cloșani, Orzești și Mădărești, și o vindeau la Severin și Strehaia, cf. N. D. Spineanu, op. cit., p. 201.

¹⁶ La ea se referea, probabil, Radu Crețeanu, cînd nota: «o frumoasă icoană de la biserica anterioară», cf. op. cit. p. 308.

¹⁷ N. D. Spineanu, op. cit., p. 226.

¹⁸ Nu este în evidența monumentelor istorice. Se cuvine a fi propusă.

¹⁹ N. Stoicescu, op. cit., II, p. 477, «Anuarul Mitropoliei Olteniei», Craiova, 1941, p. 470.

⁷ R. Crețeanu, op. cit., p. 290.

Pistrița. Icoană prăznicar Buna Vestire (1819, Ghițe zugrav).

tura consolelor, a elementelor prispei de pe vest, a feței bolților, dar, probabil, și pictură murală, înrudită, prin mîna zugravilor, cu aceea a tîmplei²⁰ și a icoanelor din pronaos.

Registrele tîmplei principale au fost realizate, cu mult har artistic, de popa Ghițe zugrav de la Ploștina, în 1819 (inclusiv icoanele împărătești)²¹, încintătoarele flori de pe panourile dintre intrări, așa-zisele «poale de icoane», fiind creația lui Mihăiță zugrav²². Din cea de-a doua tîmplă, a pronaosului, se păstrează remarcabilele icoane²³, datorate lui popa Ghițe.

Reamintim, pentru evocarea unei sfere de relații între versantele munților, cărțile de Blaj, dăruite lăcașului de Nicolae Glogoveanu (sprijinitorul lui Tudor Vladimirescu), pe care le procurase fie de la București, fie de la Cerneți²⁴.

Clopotnița, detașată, este construită din birne cioplite, cu capete alungite, la nivelul de jos; deschis, pe stîlpi; la nivelul de sus, adaugă o notă de pitoresc armoniosului lăcaș, din vecinătatea dealului Crișan.

Tarnița (localitate înglobată orașului Bala de Aramă)

Biserica Sfinții Voievozi²⁵, de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, a fost înlocuită, înainte de 1959, prin cea de zid²⁶. De la ea au fost culese la timp informațiile despre dănuirea celor «două tîmple, cu un rînd de icoane», realizate în 1799, de Ghițe zugrav. Din inventarul strămutat în noul edificiu, cuprinzînd icoane (din 1843, 1855 — de zugravul Ion Pocruianu) și cărți de veac XIX, menționăm, dintre

²⁰ Pictura ușilor împărătești (cu ușcor «în frînghie») a fost refăcută în 1853.

²¹ Sf. Nicolae, redat întreg, cu Is. și Maria; Maria Plăcitera; Adormirea Maicii Domnului (hramul) într-o compoziție fidelă reprezentării bizantine.

²² R. Crețeanu, *op. cit.*, p. 290—291.

²³ Reprezentînd pe: Ioan Botezătorul; Is. Hs.; Maria cu Pruncul; Arhanghelul Mihail (cu semnătura zugravului pe sabie).

²⁴ R. Crețeanu, *op. cit.*, p. 291.

²⁵ Însemnările de pe cărți se referă la hramul Sf. Nicolae.

²⁶ N. Stoicescu, *op. cit.*, II, p. 628.

acestea, Penticostarul de București, 1800, dăruit de Chiril Ardelean Brașoveanu, dar și Apostolul, de Blaj, 1802, cumpărat în 1814 cu ajutorul lui Constantin Furtună din scaunul Cernețului²⁷. Despre înfățișarea sa, tip de plan, elemente constructive și decorative, nu au rămas consemnări.

²⁷ R. Crețeanu, *op. cit.*, p. 291—292.

BALA

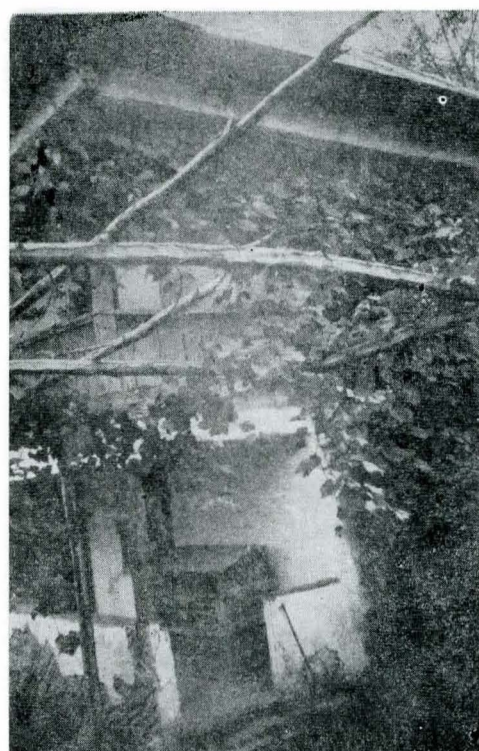
Așezarea, de dealuri și văi¹, dispune de o primă atestare documentară din 1415, cînd făcea parte din județul Motru². Cartografia medievală nu o omite³.

Satele componente, ca și cele ale întregii zone, au păstrat, pînă tîrziu, o substanțială moștenire din arhitectura în lemn a trecutului. Cîteva obiective ce o amintesc se cuvin a fi consemnate.

Satul Bala (fost Bala de Jos)

Casa Aneta Totir (fostă casa Mandreș⁴).

Este un monument⁵ reprezentativ, pentru casele înalte pe două niveluri, ambele din lemn, cu elemente de fortificație, din prima jumătate a secolului trecut. Parterul, compartimentat, este prevăzut cu meteze. Birnele prizezilor se continuă, delimitînd, pe centrul fațadei, încăperea ce ascunde scara de acces, deasupra căreia se dezvoltă foișorul⁶, cu palimar în trafor (pe motivul cupei florale) și fronton. Locuința are două intrări (de pe foișor)⁷. Pe deal, deasupra casei, se află lăcașul de cult al satului⁸,

Bala de Jos. Casa Chițimia.

Bala de Jos. Casa Aneta Totir.

reea ce sporește semnificația perimetrului în care se află amplasată⁹.

Casa Chițimia (moștenitor Bîltan)

Constituie un exemplu mehedintean al «casei cu legătură» sau cu punte¹⁰. Ansamblul în discuție leagă, prin prisă, două case (ce înscriu un plan L): una, din prima jumătate a secolului al XIX-lea, cu două odăi, pe beci de piatră; cealaltă, dinspre sfîrșitul veacului, cu o singură

încăpere, peste un parter compartimentat (cămară și bucatărie)¹¹. Sala, de la etaj¹², în console, cu balustradă traforată (pe motivul măgelei) suprapune prispa de jos, ce găzduiește scara, comună, de acces.

În sat se mai pot vedea case interesante, prin planul și structura lor tradițională, fie din cele joase, cu una sau două intrări (amintim, dintre acestea, un exemplar, părăsit, cu prispa alcătuită dintr-o suită de stîlpi, segmentați, prin grupe de inele și palimar traforat), fie din cele pe două niveluri, cu săli uneori și cu cerdac, la care se observă reluarea planului arhaic al prispei parțiale.

Satul Bala de Sus

Biserica Sf. Nicolae

Se află pe deal¹³, deasupra unuia din pîraiele Motrului, măruntelor dimensiuni¹⁴ neîngăduind

¹ N. D. Spîneanu, *op. cit.*, p. 16—17.

² Panait I. Panait, *Localități mehedintene în cartografia medievală*, în «Drobeta», VI, Drobeta-Turnu Severin, 1985, p. 170.

³ Idem, p. 174.

⁴ Poate fi același cu obiectivul semnalat, sub numele «casa dascăliei», de A. Pănoiu, în *op. cit.*, p. 189, 192, 194.

⁵ Merită a fi declarat ca atare și conservat în situ sau într-un muzeu în aer liber.

⁶ Lateral, dreapta, foișorul este în consolă, nu este exclus să fi existat aici o scară de acces.

⁷ Învelitoarea de șindrilă (blane) a acoperișului, avariata, este protejată cu carton.

⁸ Construit 1890 (în locul celui vechi de lemn, după tradiție), printre cititori fiind Nicu Mandreș, cf. «Anuaru Mitropoliei Olteniei», Craiova, 1941, p. 443.

⁹ Se susține tradiția, conform căreia în această casă a funcționat «dascălia» (școala).

¹⁰ Grigore Ionescu, *op. cit.*, p. 55, 61.

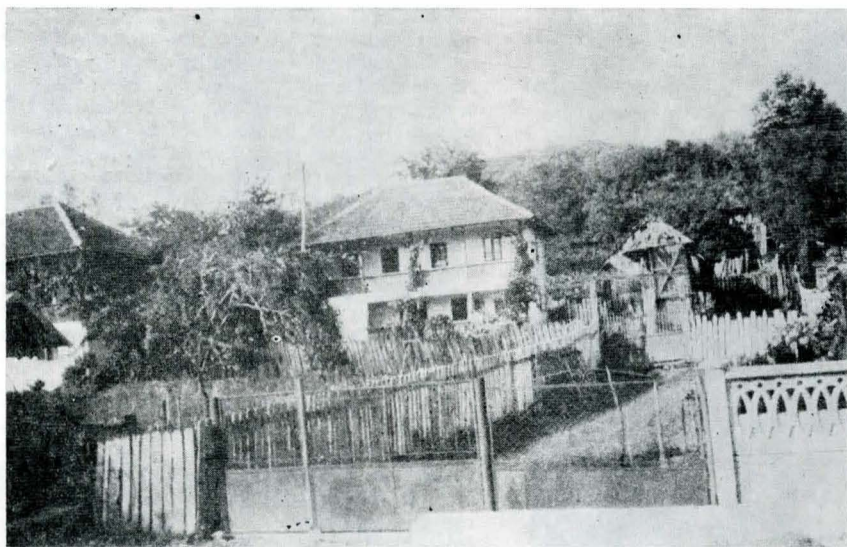
¹¹ Nu este exclus a fi un conac de deal, strămutat aici.

¹² Ce se leagă de aceea a locuinței vechi, sprijinită pe soclul de piatră al beciului.

¹³ Este interesant de observat că biserica de zid, începută în 1930, este amplasată la o înălțime mai mare decît cea de lemn, și nu în vale.

¹⁴ Înălțimea pereților este de numai 1,90 m.

Bala de Jos.
Casă înaltă

vederea sa din vale. Prezența îi este anunțată însă prin clopotnița, separată pe sud-vest, cu parterul din birne, în cheie dreaptă, supraînălțat de foișor. Anul 1882, socotit a fi cel al înălțării lăcașului¹⁵ este de fapt anul renovării momentului măririi, spre vest, a spațiului¹⁶ (presupunem, prin înglobarea prispei), al tencuirii birnelor¹⁷, când se înlocuiesc totodată icoanele din registrele tîmplei¹⁸; se fac străpungeri (modeste) pentru ferestre și soclul de piatră. Pereții, din birne masive, pe temelie dispusă în ușor decroș, înscriu forma bătrînă, regăsită pe întreg cuprinsul țării, a navei dreptunghi-

lare și a altarului, în continuare, poligonal cu cinci laturi. În elevația interiorului se află boltire semicilindrică peste naos și pronaos (cu excepția părții adăugate, acoperite cu tavan drept) iar în altar un trunchi de con, intersectat, pe est, de un timpan, retras ca și în rest, de la linia pereților.

În afara tehnicii constructive, a tipului de plan, a proporțiilor modeste, alte elemente pledează pentru datarea în pragul secolului al XVIII-lea a lăcașului. Dintre acestea edificatoare sînt: peretele plin dintre pronaos și naos; luminatorul original, de pe latura de sud a altarului de 7 cm/5 cm, cu evazare interioară. De la tîmpla anterioară au rămas, de o parte, «poalele» vechilor icoane, panourile împodobite cu flori în vase, ele însele dovada unui alt moment din viața lăcașului¹⁹. Restaurarea științifică a obiectivului rămîne o sarcină a viitorului, în acest gînd se impune însă trecerea lui în evidența monumentelor istorice.

Casa Domnica Savu (Scurtu)

A preluat, după mijlocul secolului trecut, forma frecventă a înaintașelor, cu două încăperi și o singură intrare. Soclul de piatră găzduiește beciul, parțial, în panta terenului. Prispa, pe console, și palimar în rețea, rezema scara de acces la capătul cel mai de sus. Stratul de tencuială a pereților ca și acoperișul de țigla aparțin încercărilor de modernizare.

Bala de Sus. Biserica și clopotnița.

Clopotnița de la Bala de Sus.

Satul Comănești

Biserica Sf. Apostoli

Declarată monument istoric²⁰, poziția 1014, sub titulatură: «Biserica de lemn a fostului schit Comănești», nu a mai fost păstrată ca atare, în listele următoare. Ceea ce a preluat, cu certitudine, lăcașul actual de la biserica schitului, din al XVII-lea veac²¹, este locul, pe deal, la poale de pădure, denumit el însuși «la schit». În veacul al XVIII-lea, biserica schitului sau o alta ce o înlocuise, era de mir, fapt pe care îl susține Cazania de București, 1742, din patrimoniul său: «[...] cumpărată de noi sătenii ot Comănești să ne fie pentru învățătură la sfînta biserica noastră ot Comănești», în 1779, sub popa Gheorghe. Aceleiași vremi îi aparține și o valoroasă icoană²², postbrîncovenească, a Mariei cu Pruncul, pe tronul străjuit de arhangheli²³. Pentru ridicarea ctitoriei existente este indicat anul 1879 din pisanie. În cazul de față

¹⁵ Anuarul Mitropoliei Olteniei 1941, p. 443.

¹⁶ Nava originală: 6,05 m/5 m, mărită cu 1,30 m. Laturile absidei poligonale între 1,33 m — 1,57 m.

¹⁷ Învelitoarea de tablă este de cișiva ani.

¹⁸ Tot de atunci reprezentarea hramului, deasupra intrării de pe vest.

¹⁹ În preajma lui au mai rămas unele cruci de lemn, după tradiție, avînd brațele crestate și un miniacoperiș, alungit peste brațe.

²⁰ Prin H.C.M. 1160/1955.

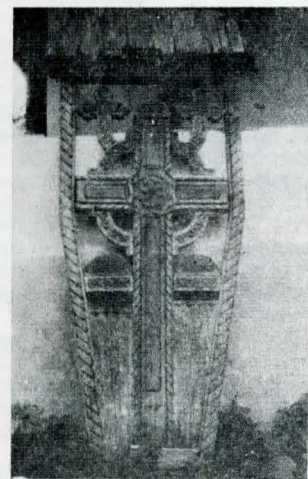
²¹ N. Stoicescu, op. cit., I, p. 189; R. Crețeanu, op. cit., p. 295.

²² Este posibil ca și blatul altora, din acea serie, să fi fost repectat.

²³ Presupunem a fi opera lui Ștefan Diaconul, sau a lui Ghișe zugrav, din etapa de început a creației sale artistice.

Comănești. Icoană Isus Hristos «Pîinea Vieții», cu însemnarea daniei lui Ilisei monah din 1836.

Troița de la Comănești.

ca și în altele, formula «din temelie» implică o reparație cuprinzătoare, pornită de jos, de la soclu, a unui lăcaș anterior, pe care, în faza actuală a cercetărilor îl datăm antequem 1836, acesta fiind cel folosit, în 1845, de megieșii din Comănești²⁴. Aparțin șantierului de renovare amintit: prispa, cu fronton trapezoidal și clopotniță; acoperirea cu tencuială a birnelor; refacerea bolților, din scînduri (semicilindrice, în pronaos și naos, din fișii curbe, peste altar). Birnele pereților, în forma pe care o înscriu: dreptunghiulară, cu absida decroșată poligonală (prezentînd, pe nord, diferența de decroș, pentru nișa proscomidiei); consolele, cu profile curbe și drepte, și-au continuat dăinuirea. În 1882, Simion Ionescu din urbea Severin realizează pictura murală²⁵, pe aceea a icoanelor de la tîmplă și din pronaos²⁶. Refolosește icoane anterioare, precum este aceea cu reprezentarea lui Is. Hs. pe care notează că este din 1495 și reparată în 1883, de pe spatele căreia, în slova veacului al XVIII-lea, aflăm că a fost cumpărată de pîrcălabul Bolovi. Pe fața dinspre pronaos a peretelui despărțitor, răzbat, de sub un decor în ulei (poate din 1941), scene, miniaturale,

²⁴ Pr. I. Ionescu, op. cit., p. 829.

²⁵ Ultragiata, în parte, prin uleiurile decorative, din 1941

²⁶ Icoana Mariei cu Pruncul, pe blat vechi, este integral. lucrarea sa.

dintr-o pictură mai veche, dintre care o menționăm pe aceea ce imaginează *Facerea Evei din coasta lui Adam*, compoziție pe care, în 1882, Simion o reia pe peretele opus. O serie de icoane din patrimoniul lăcașului, datate 1836, stabilesc, prin analogie, și vîrsta fragmentelor mai sus amintite. Pentru temele iconografice, pentru importanța știrilor ce se desprind din însemnările vom înșirui: icoana cu reprezentarea Sf. Nicolae și a busturilor lui Is. și Maria²⁷, care are pe față o însemnare din care se descifrează mia și sutele 1800 și numele zugravului Gheorghe (sau Ghițe). Pe verso se dă de știre că: «au cumpărat-o acești oameni: Pătru paharnic» tal. «eri» 8; Matei tal. 10; Radu, tal. 10; Răducan tal. 10; Lăpădat tal. 10». Tema *Plîngerii lui Is.* constituie subiectul altei icoane, cu ram în grosimea lemnului, Mucenicul Trifon, protector al vitelor, «tînăr fără de barbă», după erminie²⁸, este zugrăvit, de același artist, pe un blat (cu ram în grosimea lemnului) ce are în dreapta sus pe Maria cu Pruncul, iar în jos, textul de invocare, din 1836 februarie²⁹, pentru sănătatea vitelor: «boi, cai, capre și toate necuvîntătoarele». Aceeași dată o poartă icoana cu tema *Is. pîinea vieții* (obișnuită în proscomidii, alături de pomelnicele ctitoricești) ce consfințește, după pisană din registrul de jos, dania³⁰ către biserică a lui Ilie Cioltea, atunci Ilisei monah, a viei cu pruni și a prunilor din Săliște. Anul 1836, marchează, fără îndoială, un moment hotărîtor în existența bisericii din Comănești, în care Ilisei monah se înscrie ca principal ctitor.

Revenind la activitatea de la Comănești a lui Simion din urbea Severin, apreciem că este meritorie a fi luată în considerație pentru arta bisericească din epoca modernă. Amintind numai că în programul iconografic artistul respectă canoanele, vom insista asupra tabloului votiv din pronaos, remarcabil document social din Oltenia ultimelor decenii ale veacului trecut. Sînt zugrăviți, în portul lor megieșesc: Ilinca Schintee, cu fiul său Iulian, Dumitru Comănescu, cu soția Eugenia și fiul Ionel; Constantin B. Frînculescu cîntărețul și soția Dumitrana; Nicolae Țăpîrdea și soția Oprea Giurească³¹ cu fiii Stanca și Ioan; Vasile I. Drăgulescu «pensionar și casier» cu soția sa Eugenia, născută Sărbulescu; I. P. S. S. Nifon, arhiepiscop, Mitropolit al Olteniei. Tabloul votiv, ce reînvie un crîmpei al societății oltene de acum un veac îndreptățește singur atributul de monument istoric al bisericii actuale, continuatoare a bisericii Schitului de la Comănești.

Troita de hotar adăpostită sub streășina lăcașului este o originală operă de sculptură în lemn. Într-un cadru mărginit de rame «în frînghie» se înscrie o cruce sculptată, pe motivul frînghiei și al rozetei, cu brațele unite, amintind troițele maramureșene. Toate elementele sînt adăpostite sub un acoperiș de șindrilă, asemeni unei porțițe.

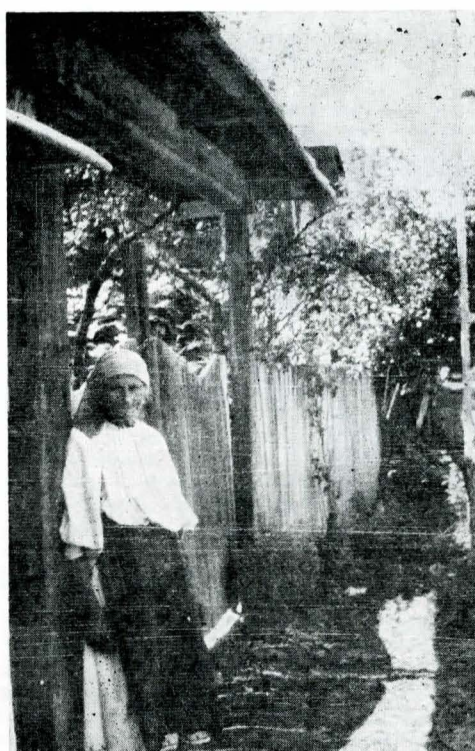
Cula Țăpîrdea

Consemnată în bibliografie ca existentă cu puțin ani în urmă³², remarcabilă mărturie a creației oltenești, și-a încetat dăinuirea. În întregime din bușteni, cuprindea, la parter, pivnița din 1819 a logofătului Ioan Trudă, iar la etaj patru încăperi, pridvor larg și galerie. La sfîrșitul veacului trecut era în stăpînirea lui Nicolae Țăpîrdea al cărui chip este memorat, de paleta lui Simion, în tabloul ctitoricesc de la «schit».

Satul Rudina

Faimos centru de meșteșugari ușeri, confecționeri de uși tipice pivnițelor, dar și caselor vechi³³.

²⁷ Cu ram în grosimea lemnului, posibil o repictare.
²⁸ Dionisie din Furna, *Erminia picturii bizantine*, Ed. Mitropoliei Banatului, 1972, p. 254.
²⁹ Ziua Sf. Trifon, 1 februarie.
³⁰ Icoană amintită și de R. Crețeanu, *op. cit.*, p. 295.
³¹ Ctitoră principală a refacerii, din 1884, a bisericii din Giurești, cf. R. Crețeanu, *Noi completări la inscripțiile din bisericile de lemn din raionul Baia de Aramă*, în «Mitrop. Olteniei», XVI, 1—2, 1964, p. 70.
³² A. Pănoiu, *op. cit.*, p. 176, 181, 186, 192.
³³ M. Brătloveanu Popilian, *Locuința tradițională din Podișul Mehedinților*, în «S.C.I.A.», artă pl. tom 22, 1975, p. 160.

Poarta Totir de la Berești — Rudina.

Satul Berești (înglobat la Rudina)

Poarta gospodăriei Totir Maria³⁴. Structura porții tradiționale (cu poartă mare și porțiță), avînd pilăstria înlocuîți, păstrează, din elementele originare, frunzarul (pragul de sus) al porții mari, crestă, în grosimea lemnului, cu chenare, pe motivul striului, al dintelui de lup, în șiruri paralele (amintind cornișele unor biserici), al rombului.

Satul Vidimirești

Dealurile din hotarul satului sînt încă în mare parte acoperite de păduri, dar mărturiile rolului lor în peisajul constructiv de odinioară sînt extrem de rare. Ele se aflau din destul spre finele secolului trecut, cînd așezarea cu rang de comună (împreună cu satele Ohaba și Păpești³⁵) număra 200 de case³⁶.

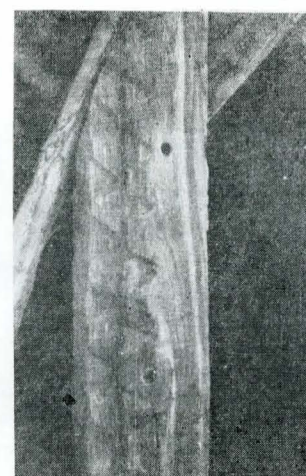
Biserica Sf. Nicolae

Așezată pe malul Hobiței, alcătuiește, cu clopotnița apropiată și cadrul natural, un pitoresc ansamblu. O repede privire asupra-i infirmă datele transmise pentru vîrsta sa: «construită din lemn, în 1905, în locul celei vechi»³⁷. S-a sugerat, după icoane, un secol înapoi³⁸, fără alte argumente. În urma cercetării se poate afirma că lăcașul este acela pe care l-a avut în vedere și catagrafia de la 1845³⁹. Învechit și slăbit, este revitalizat, la 1895, prin: tencuirea pereților, la interior și exterior; refacerea, din scînduri, a bolților (de formă semicilindrică peste navă și o semicalotă, joasă, peste altar); adăugirea unei miniclopotnițe peste prispă; realizarea unor imagini pictate de către Nicolae Roteanu. După sistemul constructiv, proporții, elemente decorative, edificiul aparține secolului al XVIII-lea, indicii pentru o datare mai sigură

³⁴ Proprietara, în vîrstă de 93 ani. Refacerea porții a avut loc în tinerețea sa.
³⁵ Așezări unite în același sat, pendinte de comuna Șovarna.
³⁶ N. D. Spineanu, *op. cit.*, p. 303.
³⁷ Anuarul Mitropoliei Olteniei, 1941, p. 541.
³⁸ R. Crețeanu, *op. cit.*, p. 71.
³⁹ Pr. I. Ionescu, *op. cit.*, p. 829.
⁴⁰ Sînt impresionante pantele abrupte ale acoperișului. Peste șindrilă (blane) a fost așternută tabla.
⁴¹ Dimensiunile navei dreptunghiulare: 7,50 m/4,37 m. Decroșul, la nivelul absidei, între 1,10 m — 1,40 m, la registrul de jos: 1,23 m ; 1,80 m, latura de nord și, respectiv, nord-est, ale registrului de sus.
⁴² Cu reprezentările: Soborul Arhanghelilor; Maria cu Pruncul, pe tronul străjuit de Arhangheli; Deisis: Sf. Gheorghe și Sf. Nicolae.

aflîndu-se sub haina înnoirilor. Pereții sînt așezați pe o temelie masivă, cu capetele intersectate și mult alungite, în vederea sporirii gradului de rezistență. De sub tencuială a răzbătut modernizarea consolelor, crestă în val. Sub streășină⁴⁰, pe sud și pe vest, se păstrează cosoroaba sculptată, prin două rînduri de zimți în grosimea lemnului. În traseul pereților⁴¹ se regăsește particularitatea decroșării laturii de nord a absidei numai în partea de jos, în timp ce în cea superioară este în prelungirea navei, obținîndu-se astfel, la interior, proscomidia. Bîrnele orizontale, ce alcătuiesc palmarul prispei, de pe vest, sînt tencuite, ca și frunzarul, element susceptibil a deține decor sculptat, remarcă ce se poate extinde și asupra stîlpilor și a cadrului intrării.

Țîmpla datează antequem, 1805, ctitoria megieșilor din Vidimirești. Frizele (Crucea Răstîgnirii și moleniile; apostolii; praznicele) sînt despărțite prin rame cu decor floral. Icoanele împărătești, cu autograful lui Ghițe zugrav, reprezintă următoarele teme: Maria cu Pruncul — Platitera, străjuită de arhangheli; Is. Hs., cu Maria și Ioan; Sf. Nicolae cu Is. Hs. și Maria; Arhanghelul Mihail. Numele zugravului dar și anul creației, 1805, se regăsesc pe panourile (poale de icoane) cu flori în căni sau în compoziții stilizate. Ușile împărătești (Buna Vestire, pe fundal arhitectonic; busturile proorocilor Solomon și David) întregesc opera de la Vidimirești a lui Ghițe zugrav. Nu putem susține că îi aparține și rîndul de icoane din pronaos⁴²

Cosoroabă de streășină de la biserica din Vidimirești

Vidimirești. Icoană de țîmplă.

Vidimirești. Detaliu din ușa împărătească.

Clopotnița de la Vidimirești.

de pe care se citește numai cifra de o mie și sută (1800) ca și inițiala Ghe. Ele sînt mai tîrzii (după 1830), vădînd o altă manieră stilistică și decorativă (semnalăm redarea sub forma capetelor de grifon a picioarelor tronului).

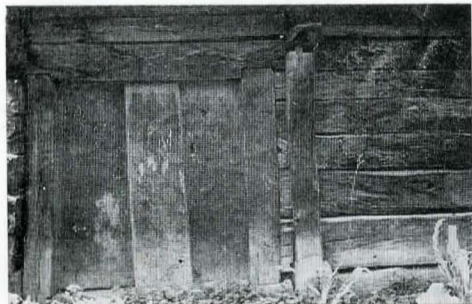
Clopotnița, pe două niveluri, cu pereții din bîrne, îmbinate în cheie dreaptă, evocă imaginea culei de lemn, ce va fi fost modelul de inspirație al meșterilor.

Crucile de mormîni, cu brațe crestate, adaugă un spor de arhaism cadrului de dănuire al ctitoriei îndreptățite a fi declarată monument istoric.

Pivnița Totir Const.

Sec. XIX; bîrne cioplite, îmbinate în cheie dreaptă, avînd capetele asemenea unor aripi. Este compartimentată, intrarea din afară fiind alcătuită, după tipic, din trei usciori (cel mobil, decorat cu profile și dinte de lup, are în spate

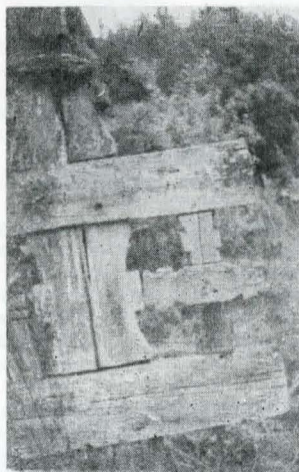
Vidimirești. Intrarea pivniței Totir Const.

zăvorul original). Ușile (de 0,80 m/0,90 m) sînt cioplite dintr-o singură bucată de lemn. Lărgimea primei încăperi depășește cu puțin cadrul intrării.

Vidimirești. Îmbinări pereți de la pivnița Totir Const.

Troiță de la Balta. Detaliu.

BALTA

Așezată pe valea Topolniței, dispunînd, în peisajul său, de dealuri și ape, puncte istorice: « Ponorălu », « Criva », a fost reședința plaiului Cerna. În secolul trecut forma comună cu satul Sfodea și cu crîngurile: Oprițeasca, Anițeasca și Lăzăreasca, totalizînd 70 de case¹. Arhitectura, de tradiție, a avut o îndelungă viață. Se observă, prin exemplarele existente, evoluția locuinței, de la cea monocelulară, cu prispă, la aceea înaltă, cu prispe (șăli) pe mai multe laturi; cerdac. Casa înaltă, pe două niveluri, cu sorginte în secolul al XIX-lea, a cunoscut, la Balta, o mare frecvență, modelul fiind preluat de toate categoriile sociale². În bibliografia de specialitate au fost consemnate ca reprezentative casa lui Ioan Anițescu, fidelă unui arhaic plan, cel al prispei parțiale³, ca și aceea a Valeriei Zeican⁴, cu două încăperi (o singură intrare), așezate pe soclu de piatră, cu beci (parțial) în panta terenului. Prispă, continuă, se sprijină pe pilăstri de piatră. Pe fața acoperișului de șindrilă se înalță coșul înalt, element specific mehedintean.

Satul Costești

Satul lui Costea, de pe Topolnița, este atestat în actul lui Vladislav Vlaicu, din 1374, către Mănăstirea Vodița⁵. Închisă din toate părțile de dealuri, așezarea, din plaiul Cerna, aronda o comună cu 116 case⁶.

Biserica Sf. Nicolae⁷.

Aduce, pe firul vremii, nu numai tradiția ctitoriei din lemn, dar și a unor remarcabile elemente arhitecturale, sculptate, asemenea multora care au fost mistuite, fie prin dispariția lăcașurilor înseși, fie prin lucrările de renovare asupra altora, existente.

Trecută prin prîjolul turcesc, în timpul luptelor din 1807⁸, s-a pus problema înlocuirii sale. Scontînd pe ajutorul lui Tudor Vladimirescu, sătenii pregătesc, în hotarul lor, ridicarea noului lăcaș. După cum se știe, slugerul Tudor ctitoriește, în 1808, biserica de lemn a vecinilor din Prejna⁹. Megieșii din Costești

¹ N. D. Spineanu, *op. cit.*, p. 20—21.

² M. Brătîlovanu Popilian, *Locuința tradițională din...*

p. 153.

³ A. Pănoiu, *Arhitectura și sistematizarea în județul Mehedintz*, p. 155.

⁴ Idem, p. 147.

⁵ P. I. Panait, *op. cit.*, p. 172.

⁶ N. D. Spineanu, *op. cit.*, p. 90.

⁷ Monument istoric prin H.C.M. 1160/1955, poziția 1022; N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 200.

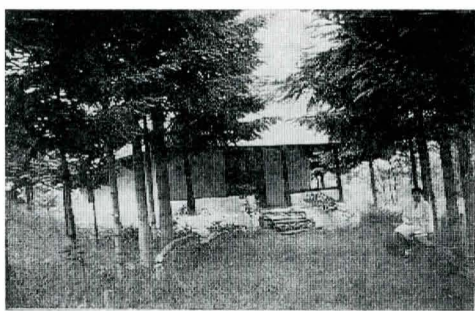
⁸ N. D. Spineanu, *op. cit.*, p. 91; R. Crețeanu, *Biserici de lemn din raionul Baia de Aramă*, în M.O. 5—6, 1959, p. 301—302.

⁹ Idem, p. 303—304, 307.

Vedere asupra satului Costești.

Costești, prisă

renunță la edificiul proiectat, părăsesc locul, topomic «la birne», și, întorcându-și gândul la cel aflat în paragină, îl repară, îl împodobesc, toate cele de cuviință săvârșindu-se în primăvara anului 1835. În 27 mai, acel an, pe o tipăritură de Blaj, subtocimitorul de plai consemna că a fost cumpărată cu banii bisericii: «ce s-au agonisit de la sfințirea icoanelor când s-au prenoit la biserica din satul Costești»¹⁰. Icoanele supuse «preînnoirii», zugrăvite în vâleatul 7297 (1788–1789), se află în pronaos¹¹, însoțite de «poalele» împodobite cu motive florale brîncovenești. Le atribuim zugravului Ghițe ot Plăștina, fiind mărturiile cele mai timpurii ale vrednicei sale activități. Este greu, în stadiul dat al cercetării, să ne pronunțăm asupra timpului¹². Este ea rezultatul unei «preînnoiri» (de acest rînd efectivă) sau a fost realizată în 1835? Cu siguranță, însă, din acest an datează icoanele împărătești, și ele cu poale înflorate, conținînd reprezentările: *Arhanghelul Mihail călcînd «omul păcătos»*; *Maria Plătira, cu arhanghelii* (danie conform însemnării, a lui Gheorghe Gîdea, Ion Băsarab, Pîrvu Băsarab); *Deisis* (datată, pe carte, 1835), plătită, în același an, de Ionași, Ion, Ion și Gheorghe Enășescu; *Sf. Nicolae*, redat întreg, *cu Is. și Maria*, ctitorită de popa Dumitrașco, Gheorghe Bratu, Pan Arămașu. Artistul, poate popa Ghițe sau Gheorghe, realizează, în anul următor, o prețioasă serie de icoane la Comănești. Pereții sînt acoperiți cu tencuială (ca și fețele din afară)¹³ dar nu este exclus ca ei să tăinuască fragmente de pictură. Tencuiță este și cerimea, dar alcătuirea-i dibace se poate vedea pe intradosul ei, atît la bolțile, semicilindrice, de peste navă, dar mai ales la altar, unde în continuarea pereților, folosind același sistem de îmbinare, se suprapun birne ce alcătuiesc suprafețe curbe, intersectate cu bolta semicilindrică. Lăcașul are nava dreptunghiulară (6,70 m/4,75 m) și altarul, decroșat (0,60 m), polygonal cu cinci laturi (între 1,27 m – 1,98 m). Înălțimea pereților (pînă la soclu de piatră, ulterior) este de abia 1,53 m. Acoperișul cu pante mari este unitar.¹⁴ Adăpostul clopotelor a rămas, ca demult, separat (pe piloni, acoperit cu un coif). Prispa, de pe V., are drept balustradă, o birnă așezată pe lat.

Vom aduna laolaltă elementele sculptate ale bisericii spre a-i aprecia măsura și frumusețea. Consolele (inclusiv capetele), de sub streșină ale pereților despărțitori, capetele cosoroabelor, sînt crestate minunat și sugestiv, sub forma capului de cal, cu urechi, nări și zăbală. Cosoroabele prispei au crestături adînci, sînt străbătute de șanțuri, pe intradosuri și fețe, mărginite în dinte de lup, la fruntar adăugîndu-se cîte o rozetă, ce marchează intrarea. Registrele stîlpilor (de diferite secțiuni) sînt împodobite cu

striuri, rozete, linii în zig-zag (dinte de lup). Pe cadrul intrării (de vest)¹⁵ urcă trupul în frînghie răsucită a cîte unui șarpe (de o parte și alta), capetele întîlnindu-se în pragul de sus (amintind exemplare hunedorene), însoțite de chenare pe motivul rombului și al dintelui de lup. Arcul de susținere al bolții raosului se reazemă pe console în forma capului de grifon. Alte elemente sculptate pot fi scoase la lumină de sub tencuială¹⁶.

Pentru arta lemnului din podișul Mehedinților, pentru valențele ctitoriei în lemn, monumentul de la Costești rămîne statornică mărturie.

Biserica din Gornovița.

Satul Gornovița

Situat pe dealul Babelor, era, în secolul trecut, comună de sine stătătoare, cu 145 de case¹⁷.

Biserica Sf. Ștefan¹⁸

Construită: «nu se știe cînd»¹⁹, lucrările de reparații pierzîndu-i actul de ridicare, poate fi atribuită secolului al XVIII-lea, vreme reținută și prin tradiție. Este de plan dreptunghiular,²⁰ cu absida, ușor decroșată (0,17 m), polygonală cu cinci laturi. Păstrează înfățișarea bătrînească, fără clopotniță și fără prisă. Dintr-o primă etapă de înfrumusețare considerăm că provine registrul împărătesc din pronaos (Deisis; Maria cu Pruncul și arhanghelii în spatele tronului; Ioan Botezătorul; Arhanghelul Mihail). În anul 1834, urmînd vreunei reparații, este înzestrată cu o nouă tîmplă.

Registrele, de icoane, separate prin stinghii decorate pe motive stilizate post brîncovenești, suprapun peretele spre altar. Registrul împărătesc²¹ datat 1834, cuprinzînd icoana de hram, a Sf. Ștefan²², este înșulețit de florile revărsate pe panourile ce le secondează. Ușile împărătești²³ desăvîrșesc opera zugravului, întîlnit apoi la Costești cu Comănești.

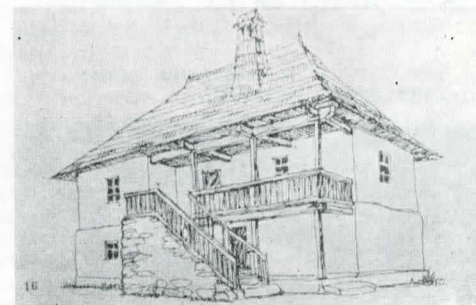
Șantierului de renovare din 1859 i se datorează stratul de tencuială (peste birnele vîjnoase de stejar, cu îmbinări în coadă de rîndunică) și o nouă podoabă pictată. Din paleta, de tradiție, a zugravului Ioan, au rămas cîteva fragmente, menționînd compozițiile Deisis, cu data 1859 martie 17, și Maria pe tronul străjuit de arhanghelii de pe peretele intrării. Anul 1962 se adaugă în cronică lăcașului²⁴. Pisania din proscomidie pomenește ctitorii de seamă.

Satul Prejna

Cercetătorii au atribuit modelul caselor tradiționale din așezare renumiților constructori

de case²⁵. Le-au marcat evoluția de la cele joase, cu prispa parțială²⁶ la cele înalte pe două niveluri (exemplificată prin aceea a lui Ion Paloș, cu prisă parțială și cerdac pe soclu de piatră)²⁷. A fost semnalat rolul decorului, în sculptarea fruntarelor, grinzilor și stîlpilor. Amintim compoziția ornamentală a arcului (în grosimea lemnului) cu chenar în dinte de lup²⁸. A fost consemnată dănuirea morilor de apă²⁹.

A fost propusă, ca monument istoric, casa lui Ion Popescu (de la nr. 195), seculară, constituită din trei încăperi, una supralărgită, prispa parțială, și acoperiș care păstrează tipicul coș, înalt, mehedințean³⁰.

Casă din Prejna (după Ad. Gheorghiu).

Inscripția, săpată într-o piatră de la Balta³¹ consemna: «Eu Tudor Vladimirescu sluger, vătaf de plai, ot Prejna [...]». În acest sat de obîrșie a înălțat, în 1808, biserica de lemn, împreună cu Gheorghe Duncea, acțiune ctitoricească evocată prin piese patrimoniale³².

Satul Sfodea

Lunca Topolnicei a fost singurul teren ce a îngăduit construirea gospodăriilor în acest sat dintre munți, cu povîrnișuri stîlcoase.

Biserica Nașterea Maicii Domnului.

Se află sub munte, la marginea de sud a satului. Înfațișează planul primar, cunoscut pe întreg teritoriul țării, al navei dreptunghiulare, cu altarul, în prelungire, polygonal, cu cinci laturi³³. În 1853 a fost renovată, în numele strămoșilor (pomelnic în proscomidie). De atunci datează tîmpla, a cărei pictură o atribuim zugravului Ioan din Pocruia.

Ajunsă în stare rea³⁴, s-a reparat înălțîndu-se pereții, cu aproximativ un metru, nivelul original indicîndu-l consolele și capetele birnelor de sus al primezelor, refăcîndu-se acoperirea interioară. Pentru unitate au intervenit un fronton, pe vest, și o miniclopotniță, peste prisă. Intersecțiile cosoroabelor se disting sub tencuială, ea ascunzînd, desigur, și sculptura fruntariului. Stîlpii prispei, ciopliți pe muchii, sînt ușor deco-rați (la mijloc un dreptunghi în care este adîncit un romb). Argumente de datare pot rezulta prin restaurarea lăcașului.

Din fondul constructiv tradițional au fost înscrise în literatura de specialitate casa lui Matache Daravoina, cu două încăperi (și o singură intrare), precedată de prisă³⁵; casa înaltă a Elenei Tomescu, ce le amintește pe cele din Munții Apuseni, cu foișor, pe soclu de piatră, supralărgit pentru a primi scara de acces³⁶; conacul lui Teodor Podeanu, evoluat din planul arhaic al prispei parțiale, cu beci de piatră în

¹⁰ Idem, p. 302.

¹¹ Cu reprezentările Deisis; Maria cu Pruncul sub straja arhanghelilor; Sf. Nicolae; Arhanghelul Mihail.

¹² Compusă din: Crucea Răstignirii și moleniile; friza apostolilor și a praznicelor (separate printr-o scîndură, cu decor floral). Pictură de bună tradiție postbrîncovenească. Ușile împărătești (Buna Vestire), reinnoite în 1859; în altar două praznice pe care le atribuim lui Ioan Pocruianu.

¹³ Tencuirea poate fi din 1835. Pe absida nord sgrafite cu litere chirilice.

¹⁴ Învelită cu tablă, recent.

¹⁵ Ușa, probabil din 1835. Are balamale din fier forjat, iar pe ea este incizată o rozetă.

¹⁶ Ancadramentul intrării în naos, este sub tencuială. Este cel original, sculptat, căci intradosul este decorat prin șențuire și cu motivul dintelui de lup. Poate exista și un briu median.

¹⁷ N. D. Spineanu, op. cit., p. 138–139.

¹⁸ Nu este în evidența monumentelor istorice.

¹⁹ «Anuarul Mitropoliei Olteniei» 1941, p. 534.

²⁰ Considerăm că a intervenit o lărgire a pereților (poate la 1859). Lungimea navei de 7,80 m ca și înălțimea pereților (1,88 m) corespund veacului al XVIII-lea, nu însă și lărgimea (5,25 m).

²¹ Deisis, cu Maria și Ioan, întregi (după erminie), datată pe cartea lui Is. Hs. 1834; Sf. Nicolae întreg, cu Is. și Maria; Maria cu Pruncul și arhanghelii în partea de sus.

²² Confirmă faptul că este biserica menționată de cataografia din 1845, în același hram.

²³ Reprezentînd Buna Vestire pe fundal arhitectonic iar în registrul de jos pe prorocii Abaon și Solomon, David și Daniil.

²⁴ Reparată și pictată. Pe acoperiș tablă în locul șindrilei

²⁵ M. Bratiloveanu Popilian, op. cit., p. 155.

²⁶ V. Novac, op. cit., p. 352, fig. 21, 23, 25.

²⁷ Ad. Gheorghiu, Scara de acces ca formă arhitectonică în arhitectura populară românească, în «Monumente istorice și de artă», 1, 1976, p. 10, fig. 16.

²⁸ V. Novac, op. cit., fig. 22–24.

²⁹ Idem, p. 353–354, fig. 62.

³⁰ Idem, p. 156.

³¹ Fototeca D.M.A.S.I., 1301/11.

³² R. Crețeanu, op. cit., p. 303–304, 307.

³³ A. Pănoiu, op. cit., p. 114, planul.

³⁴ «Anuarul Mitropoliei Olteniei», 1941, p. 444.

³⁵ A. Pănoiu, op. cit., p. 152.

³⁶ Idem, p. 153, 165.

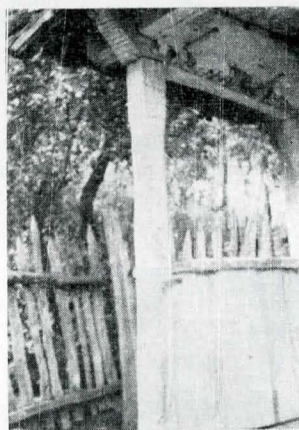

Vedere asupra satului Sfodea.

Sfodea. Casa Grigore Chisăliță.

Îmbinări de la casa Grigore Chisăliță din Sfodea.

Detaliu de prispă de la casa Gh. Chiță din Sfodea.

Sfodea. Casa Gh. Chiță.

panta terenului³⁷, obiective cărora nu le lipsea coșul specific crescut pe fața acoperișului.

Pentru importanța tipologică a unghiului în ax, în arhitectura românească amintim palanca lui Prună³⁸.

Adăugăm, în urma cercetărilor recente următoarele exemplare de arhitectură populară.

Casa Grigorie Chisăliță «Parașutistul»

Secolul XVIII; birnele cioplite (aparente parțial), cu capetele mult alungite, sînt așezate pe pămînt; înscris planul arhaic «cu cot», prispă parțială, cu pălimar traforat (motivul iederei sau inimii). Acoperiș, cu învelitoare de șindrilă (blane). Intrarea obișnuită pivnițelor.

Casa Gh. Ghiță (Chiță)³⁹ — pe o ulicioară de pe malul apei.

Prima parte a secolului al XIX-lea. Un capăt al casei începe de pe coastă și se ridică, ascendent, pe un soclu de piatră, ce găzduiește, la capătul opus, beciul (prevăzut cu luminatoare). Este compartimentată în două odăi, cu o singură intrare (ușă din două aripi, din cîte o singură bucată). Grinzile principale se continuă la prispă, avînd capetele pe fața înclinată, brăzdată de striuri. Stîlpul de la intrare, cioplit pe muchie, are sus un motiv decorativ (un X între linii, mărginite de denticuli).

În față, peste acoperișul, de blane, se află coșul înalt. În spatele casei o polată de piatră, acoperită în prelungire.

Casa Mihalache Daravoinea (Guran)

Secolul XIX; prezintă aceeași structură ca cea de mai sus, cerută de panta terenului. Are trei încăperi, în cea supralărgită fiind vatra, cu coș, de nuiete. Cosorobul prispei (parțiale), cu creștături paralele, în dreptul stîlpilor; cerdac, pe soclu de piatră.

Casa Bîlba Tincă

A doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Soclu de piatră, în creștere, cu panta terenului (beci). Formată din trei încăperi casa este prevăzută cu tindă centrală. Scara de acces într-un soclu de piatră, cu dispunere de trepte.

³⁷ Idem, p. 131—132.

³⁸ Idem, p. 125.

³⁹ Semnalată și de A. Pănoiu, *op. cit.*, p. 150.

Sfodea. Casa Bîlba Tincă.

Se află la poalele muntelui Vărănicu, cu o vatră din al XIV-lea veac, strămutată de pe «dealul unde a fost odinioară satul Bresnița» după slova documentului din 27 iunie 1887¹.

Satul Jidoștița²

În secolul trecut alcătuia o comună, împreună cu Șușița, însumând 208 case³. Este atestat în stăpânirea Mănăstirii Vodița, din domnia lui Vladislav voievod⁴. Relieful său geografic este determinat de dealuri și văi.

Domnia construcției din lemn este amintită prin câteva case ce îngăduie relevarea unor tipuri, a unor unități arhitecturale, a unei plastici decorative.

Casa Grigoriță Nan (acum a lui Gh. Epu-ran), nr. 62

Construită din birne rotunde, îmbinate în cheie «românească», cu excepția fațadei pentru care s-au folosit cele cioplite, la începutul secolului trecut. Grinzile principale delimitează prisma, dispusă pe soclu de piatră. Locuința este reprezentată de două încăperi pe aceeași linie, și o singură intrare (în genul celor de pivniță). Pereții ușor văruiți.

«Linia Olăeștilor» — Casa Anica lui Olei

Prima parte a secolului al XIX-lea.

Are structura celei de mai sus (birnele sînt cioplite). Capetele grinzilor sugerează prin creștarea forma «capului de cal». Stîlpul original al prispei (cel de mijloc) este împărțit în registre, prin motivul rombului, adîncit pe fiecare din cele patru muchii. Acoperișul, de șindrilă, se prelungește peste prispă. Locuința este părăsită.

Casa Verdeș Gh.

Prezintă modelul celor anterior menționate (remarcîndu-se și aici accentuata alungire a capetelor de birnă, dincolo de cheie).

«Dumbravă» — Casa Vranceanu Maria

Mijlocul secolului al XIX-lea. Exemplifică tipul locuinței cu două încăperi, intrări proprii și prispă. Este așezată pe soclu de piatră.

«Dumbravă» — Casa Cioabă Marin

Prima parte a secolului al XIX-lea. Modelul celei anterioare. Pereții sînt alcătuiți din birne cioplite, dar și rotunde (inclusiv la temelie). Prisma are pâlmar din birne orizontale. Stîlpii, ciopliți pe muchie, susțin arcade (tencuite și ele ulterior ca și restul casei, respectiv și masivele încheoturi).

«Linia Olăeștilor» — Casa Tufiș (acum Nan)

A recuperat, în construcția sa, pe la 1860, materialul (birnele rotunde) celei dinainte, adăugîndu-li-se cele coplete.

Este compusă din tindă, centrală, și două odăi. Grinzile principale, alungite pe fațadă, constituie elemente ale prispei (așezate pe soclu de piatră). Stîlpii din dreptul tindei (cu intrarea) sînt remarcabili sculpați într-o succesiune de forme geometrice, unele volume fiind crestate pe motivul dintelui de lup sau al mărului.

«Dumbravă», nr. 175. Casa Bîrzoii (acum Jean Gurgui) A doua jumătate a secolului al XIX-lea.

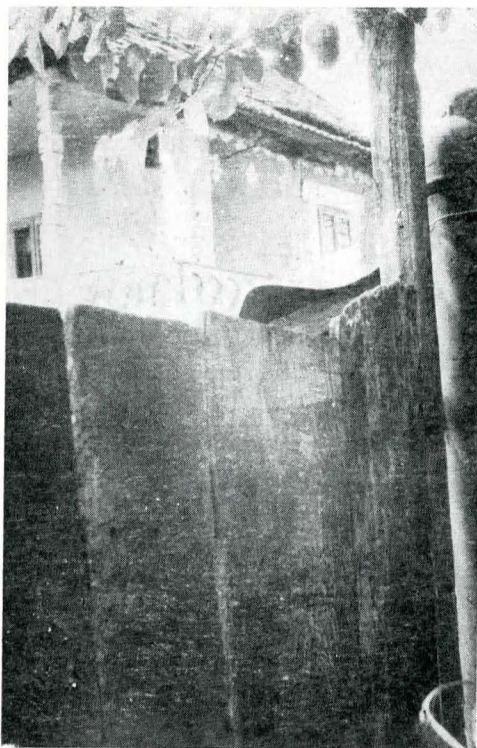
Reprezintă casa înaltă, cu beci, de piatră. Locuința preia planul arhaic al prispei parțiale. Capătul acesteia este alungit, în console, formînd un balcon pentru scara de acces (unitate acoperită printr-o polată de prelungire). Pâlmarul este decorat în ocnițe. Stîlpii cuprind, prin crestare, o multitudine de volume, pe două

¹ P. I. Panait, op. cit., p. 170 (existența celui mai vechi sat, cu numele său, din Țara Românească).

² M. Stoicescu, op. cit., I, p. 390 (nu reiese amintirea vreunui lăcaș de lemn).

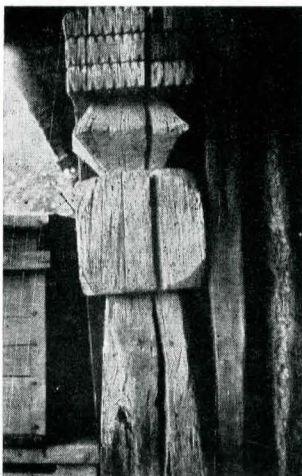
³ M. D. Spineanu, op. cit., p. 169—170.

⁴ O. G. Lecca, Dicționar istoric, arheologic și geografic al României, București, 1937, p. 281.

Jidoștița. Casa Bîrzoii.

dintre ele fiind săpate rozete și, respectiv, un motiv arcat, în grosimea lemnului.

Stîlp de prispă de la casa Ionel Tufiș (Nan) din Jidoștița.

Casa Florică Dumitrescu (fostă Bîrzoii) pe ulița principală.

Cuprinde în forma actuală (din 1927) o casă din ultimul pîtrar al secolului trecut, cu două încăperi (o singură intrare), pe beci de piatră. Stîlpii prispei sînt asemeni cu cei mai sus descriși.

Satul Șușița

Atestat documentar, din 1385, sub denumirea «Șușița pe Topolnița»⁵, a păstrat, pînă tîrziu, tradiția ctitoriei de lemn. Ajunsă în ruină⁶, dispare curînd după aceea. Vîrstnicii își amintesc micimea proporțiilor (cca 6 m/3 m), ca și faptul că avea pictură murală⁷. Parte din bunurile patrimoniale au trecut la biserica din Jidoștița (icoane, cărți), parte s-au risipit⁸.

Anul 1854, indicat pentru ridicarea ei⁹, era, fără îndoială, al unei reparații, dacă ținem seama de modestele-i proporții, de meșteșugita alcă-

tuire a pereților, ce păreau tăiați dintr-un singur lemn.

De la biserica de lemn din Breznița provin câteva prăznicare, din secolul al XIX-lea, aflate acum în colecția Arhiepiscopiei Craiovei¹⁰.

⁵ P. I. Panait, op. cit., p. 172.

⁶ «Anuarul Mitropoliei Olteniei», 1941, p. 501.

⁷ Informații de la Florică Dumitrescu, fost poștaş (pensat de două decenii). Pe locul ei este acum un clopot.

⁸ Pr. D. Buzatu, Două vechi sate oltenice, în «Mitropolia Olteniei», X, 1—2, 1958, p. 105—106.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Teodora Voinescu, Comori de artă bisericească. Colecția arhiepiscopiei Craiovei, de la Mănăstirea Jitianu, Craiova, 1980, p. 119—120, (nr. 102—106).

BROȘTENI

Dealurile împădurite din hotarul comunei¹ constituie motivul pentru care lemnul a fost folosit și prelucrat cu mult drag, dovadă fiind rarele dar convingătoare măturii.

La casele tradiționale, cu armonios echilibru între diferitele componente², prisma și cerdacul formau unitățile fațadelor atît la cele joase, cît și la cele înălțate pe pivnițe³.

Satul Căpăținești

Biserica Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul — în cimitirul cătunului Condulești.

Așezată pe malul Motrului, la confluența acestuia cu Peșteana, întrunește calități artistice și istorice⁴ îndestulătoare pentru a fi investită cu atributul de monument⁵.

Vremea construirii sale, cea de a doua parte a secolului al XVII-lea, păstrată prin tradiție, este confirmată, prin sine, prin elementele constructive și decorative arhaice. Prin (piesele de tîmplă i se stabilește vîlăutul sigur de existență, 7209 (1701). Amplasamentul, secundar, al anilor de prag de veac XIX indică momentul unei reparații, fie chiar după o strămutare din același hotar⁶. Pe un stîlp al prispei este săpat «7310» (1802), iar pe o altă față a lui «lon». Pe sud, pe o undrea: «7310 martie 6», iar pe o birnă: «7310 Nicolae Cuțui»; pe același: «leat 1844». Pisanie din proscomidie consemnează clerici, ereiți și monahi, spre a fi pomeniți în rolul lor de «ctitori mari», precum urmează: «Bucur ereu, Ioan ereu, Gheorghe ereu, Sanda ereița, Brădușa ereița Gherasie monah, Ancuța, Dumitru, Nicolae ereu, Maria ereița, Ioan, Maria, Maria, Constantin, Gheorghe, Sanda... Dumitrașcu, Ilinca, Gherasie monah, Costandin, Preda ereița, Ioan, Costandin, Mihai, Maria, Ion, Viilor, Stana ereița», iar dincolo de filacter, «Constantin» (poate zugravul scriitor al pisaniei, dar și al unei haine pictate, din care a rezistat crîmpeul de compoziție de deasupra intrării în naos și de care se leagă și fragmentele de pe timpanul spre altar (din Răstignire; medalioane prooroci; chenarele florale de pe stîngii despărțitoare⁷).

Pereții nu au temelie⁸, birnele sînt așezate pe pămînt, dar pentru rezistență și stabilitate capetele celei de a treia birnă, de pe fiecare latură, se intersectează în console (cu un profil drept și altul înclinat), după care linia îmbinărilor este reluată, pînă la consolele de sus (cu creștături în val).

Planul, dreptunghiular, cu absida, decroșată, poligonală cu cinci laturi⁹, are particularitatea

¹ N. D. Spineanu, op. cit., p. 47 (făcea parte din plasa Motrului de Sus).

² A. Pănoiu, Din arhitectura lemnului, Ed. Tehnică, București, 1977, p. 160 (exemplu grăitor în acest sens).

³ M. Brătuloveanu Popilian, Locuința țărănească de pe Valea Motrului de jos, în «Monumente istorice și de artă», 2, 1975, fig. 3, p. 87, fig. 6, p. 88.

⁴ R. Crețeanu, Bisericele de lemn din raionul Strehăia, în «Mitropolia Olteniei», XVI, nr. 5—6, 1964, p. 399—402.

⁵ Propusă, ca atare, pentru lista viitoare a monumentelor istorice.

⁶ I. Popescu-Cilieni, Biserici de lemn, în «Mitropolia Olteniei», VIII, nr. 8—9, 1956, p. 541—542.

⁷ Se impune cercetarea acestora spre a se constata eventuale analogii cu cele de pe piesele mobile ale tîmplei, din 1701, sau dacă provin din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea (după grafia pisaniei).

⁸ Procedeu arhaic regăsit și la ctitoriile bîtrîne hunedorene. Nava: 7,78 m/4,60 m; laturile absidei, la nivelul de jos între 1,36 m — 2,21 m.

Biserica din Căpăținești — Condulești; nedeia din 24 iunie 1988.

prezenței în afară a nișei proscomidiei, prin supralărgirea peretelui de nord (micșorarea décroșului). Un luminator (de 0,13 m/0,8 m) cu evazare interioară, un altul de forma aripilor deschise, vin din timpuri străvechi, asemenea celor regăsite în Moldova sau Transilvania. O

Biserica din Căpăținești — Condulești. Vedere spre altar.

ramă, sub formă de biforă, tăiată într-un singur lemn, constituie fereastra originală, de pe sudul navei. Compartimentarea interioară a reținut peretele plin dintre pronaos și naos. Sistemul de acoperire cuprinde: bolta semicilindrică, peste pronaos, retrasă pe o birnă; boltă, în leagăn, peste naos; în altar, trei suprafețe din birne dispuse în trepte îmbinate ca și pereții, intersectate cu fragmentul de boltă semicilindrică. Prispă, de pe vest, face trup comun cu cel al navei, prin birnele de jos (ce constituie balustrada) și prin cele de sus (cosoroabe). Prin lăcașul de la Condulești arta sculpturii în lemn deține o prețioasă moștenire prin cornișe (cu trei rinduri de zimți); fruntare; cosoroabe undrele; ruga (dominante fiind liniile în X,

Biserica din Căpăținești — Condulești. Îmbinări, de la altar.

Biserica din Căpăținești — Condulești. Proscomidia.

drepte, dintele de lup); pilaștri și stâlpi, în registre, din al căror decor menționăm striurile; insistăm însă asupra a două motive decorative cu străvechi izvod, cel al triunghiului cu cruce, aidoma aflat la ctitorii muresene, din al XVII-lea veac¹⁰, sau cel în formă de foarfecă deschisă, ce-și află analogie pe idolul feminin de la Cîrna-Dunăreni¹¹.

Revenim la piesele cu datarea antequem, 1701, a monumentului de la Condulești: dverele împărătești, pentru a evoca doi străluciți zugravi¹² din vremea Brîncoveanului ca și filiația penelului. Pe spatele ușilor (cu reprezentarea Bunei Vestiri), însemnarea cere: «să se știe când s-au făcut și s-au zugrăvit aceste sfinte icoane vî dni lo Costandin voievod, meseța iulie dni 8, leat 7209, az mnogo greșnic Nicola zugrav i Gheorghe snî ego» (fiul său).

Icoanele registrului împărătesc se conservă, de asemenea, remarcînd-o pe cea a hramului, Sf. Ioan Botezătorul¹³.

Lăcașul¹⁴ de la confluența apelor și a secolelor își așteaptă restaurarea¹⁵, iar nedeia de Sînzieneni își va continua tradiția lîngă un monument cu viitor.

Satul Meriș

Biserica Sf. Nicolae

Datează din 1795 cu transformările și intervențiile din 1878¹⁶, în cinstea victoriei de la Plevna, după cum mărturisește pisania, și cele recente¹⁷.

¹⁰ Ioana Cristache-Panaît, *Locul monumentelor de cult din lemn ale județului Mureș, în ansamblul arhitecturii populare românești*, în «Monumente istorice și de artă», 2, 1981, p. 74; Idem, *Biserici de lemn, monumente istorice din Episcopia Alba Iuliei. Mărturii de continuitate și creație românească*, București, 1987, p. 153.

Fereastră biforă de la biserica din Căpăținești — Condulești.

Stîlp de la prispă bisericii din Căpăținești — Condulești.

¹¹ Vasile Drăguș, *Artă românească*, Ed. Meridiane, București, 1982, foto. p. 35.

¹² Nicola (Nicolae); V. Drăguș, *Dicționar enciclopedic de artă medievală românească*, Ed. științifică și enciclopedică, București, 1976, p. 169; R. Crețeanu, *Zugravi din județul Vilcea*, în «Monumente istorice și de artă», 2, 1980, p. 97. Pentru Gheorghe: V. Drăguș, op. cit., p. 151; R. Crețeanu, op. cit. p. 91.

¹³ Dată fiind starea precară de conservare a lăcașului, piesele menționate au fost preluate de Muzeul din Drobeta-Turnu Severin (văzute în iunie 1988).

¹⁴ Se cuvin a fi amintite piesele de mobilier cultic, din secolul al XIX-lea, dar și rarele cruci ale strămoșilor, cu brațele cioplite în forma bradului.

¹⁵ Este amenințată cu dispariția. Pitorescul acoperiș cu blane (șindrilă mare), pe conturul pereților este distrus. Clopotnița de peste prispă este o adăugire a secolului trecut.

¹⁶ «Anuarul Mitropoliei Olteniei», 1941, p. 515—516; Pr. D. Bălașa, *Localități din Oltenia și bisericile lor*, în «Mitropolia Olteniei», XXXIX, 3, 1987, p. 104—105.

¹⁷ Din 1982, cu pictură.

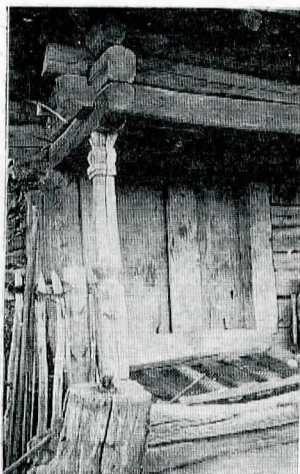

Forma pereților este cea a dreptunghiului cu absida decroșată, poligonală, cu cinci laturi. Se cuvine a fi relevată interesanta alcătuire a bolților, prin birne îmbinate în coadă de rândunică.

Din etapa veacului trecut se leagă pictura praznicelor și a ușilor împărătești.

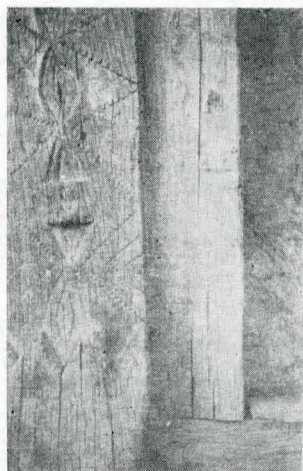
Casa Ciobanu Sofia (fostă Negrea)

Secolul XIX; tipul vechi, cu două încăperi și o singură intrare. Grinzile principale continuă la prispă, cu cioplitură în arcadă și sub forma capului de cal. Stîlpii, în registru, prin diferențe de secțiune.

Meriș. Pivnița Nicolita Turturică.

Stîlp (undrea) de la pivnița Nicolita Turturică din Meriș.

Pivnița Nicolita Turturică

Este un demn reprezentant al acestei categorii de construcții databil la sfîrșitul secolului al XVIII-lea — începutul celui următor. A fost strămutată, după cumpărare, de Const. D. Lupulescu, pe la 1890 (amplificînd-o cu un hambar supralărgit). Cele trei birne, superioare, se continuă pe fațadă, intersectîndu-se în console, cu cele ale fruntarului. Intrarea (tipică, cu trei pilastri și două aripi, de uși, din cîte o singură bucată), este lîngă peretele stîng, ale cărui îmbinări sînt mascate de un stenap (pilastru) deosebit de ales sculptat (cupe florale, șanțuri în romb, mărginite pe motivul dintelui de lup). Stîlpii (urmîndu-și prin viguroasa volumetrie pe cei de la biserica din Condulești) sînt sculptați pe temeiul aceluiași ornamente, cupa florală de la bază amintind prispele unor ctitorii vîlcene (Valea Scheiului, Drăgoești, comuna Dănicei).

Valoroasă pentru arhitectura și arta populară românească, pivnița de la Meriș se cade a fi conservată, in situ.

BUTOIEȘTI

Biserica Sf. Nicolae ¹

Ocupă un amplasament de demult în cartierul Popești, pe dîmb, în vecinătatea pădurii. Înfățișarea este aceea din 1886—1889, ca urmare a refacerii «de a treia oară» după textul pisaniei, cu aportul sătenilor dar și al vecinilor (menționați cu numele lor).

Pereții, în dimensiuni ample, reiau planul dreptunghiular, cu absida în prelungirea navei, poligonală, cu cinci laturi. De tradiție este și procedeul acoperirii interioare, printr-o boltă unică, semicilindrică, racordată, pe est, la traseul poligonal, prin mijlocirea fișilor curbe.

În studiul picturii moderne românești, ansamblul existent la Popești (murală, dar mai ales aceea a tîmplei), realizat, acum un veac, de zugravul M. Stoiculescu din Ciochiuța ², se recomandă a fi avut în vedere.

¹ N. Stoicescu, op. cit., p. 110, «Anuarul Mitropoliei Olteniei», 1941, p. 460.

² Localitate componentă a orașului Strehaia.

CĂZĂNEȘTI

Procesul de înnoire al gospodăriilor a cuprins nu numai așezările din vale, dar și pe cele de pe coaste, cu minuate poieni. Lăcașurile din lemn au fost înlocuite sau renovate. Cel de la Valea Alunului, din 1500, a atins veacul nostru ¹. La Ercea biserica cedase locul celei din zid, după mijlocul secolului trecut ². Cu patru decenii în urmă, cea de la Roșia era în ruină ³. De la cea dispărută din Păltinișu au revenit, la Valea Coșuștei, două icoane împărătești, din al XVIII-lea veac.

Pentru istoria artei populare au fost semnalate casele cu prispă (sală) sau cele cu prispă și cerdac; cu stîlpii crestați ⁴.

Imaginea «culei de la Ercea» ⁵ a devenit un simbol pentru această categorie de construcții în lemn, cu roluri de depozitare, dar și de apărare, marcată în cartografie ⁶ și amintită de anume turnuri-clopotniță (Ilovu, Vidimi-rești s.a.). Construită pe unul dintre dealurile cu vii de Tănase Retezeanu, ⁷ este strămutată, în 1904, în vatra satului Poiana, fiind demolată samavolnic în 1940. Avea forma unui turn pe trei niveluri, din birne masive, îmbinate după procedeul comun (al construcțiilor civile și laice); avea parterul asemenea oricărei pivnițe, cu intrarea tipică la unul dintre capete. Ultimul nivel era dotat cu foișoare (pe laturi opuse), în console, cu fruntarele în arcatură polilobată și stîlpii ușor galbați. Elementele de fortificație erau meterezele (regăsite și la conace) dar și podiumurile, ce serveau și scării interioare, în desfășurarea ei pe niveluri ⁸.

Exemplar al pivnițelor de pe dealul cu vii, adus la sfîrșitul secolului trecut în vatra satului Grîbovău de Sus, și-a încetat dăinuirea cu cîțiva ani în urmă. Era în proprietatea lui Dumitru Cioabă, fiind alcătuită din încăperea pivniței propriu-zise și dintr-un celar cu prispă parțială, în continuarea acestuia (și în fața intrării la pivniță) ⁹.

Casele înalte, pe două niveluri din lemn, stîlpii sculptați ai sălilor în console, precum acelea

¹ N. Stoicescu, op. cit., II, p. 694; Anuarul Mitropoliei Olteniei, 1941, p. 546—547; Bisericele de lemn din raionul Turnu Severin, în «Mitropolia Olteniei», XIII, nr. 10—12, 1961, p. 687. A fost radical înlocuită prin alta, tot din lemn. Icoanele rămase de la ea au fost duse la Strehaia (informație de teren).

² R. Crețeanu, Bisericele de zid de pe Valea Coșuștei (raioanele Baia, Turnu Severin și Strehaia), în «Mitropolia Olteniei», XIII, nr. 7—9, 1961, p. 489.

³ I. Popescu-Cilieni, Bisericele de lemn, în «Mitropolia Olteniei», nr. 8—9, 1956, p. 543.

⁴ V. Novac, Considerațiuni privind necesitatea aducerii gospodăriei de Mehedinți, p. 352, fig. 28—30.

⁵ N. Stoicescu, op. cit., I, p. 300—301; R. Crețeanu, Culele și casele întărite de pe valea Motrului, în «Monumente și Muzeu», I, 1958, p. 109, 112; A. Pănoiu, Arhitectura și sistematizarea, p. 181, 191.

⁶ A. Pănoiu, op. cit., p. 186.

⁷ Citorul, din 1836, al bisericii de zid, din Poiana, cf. R. Crețeanu, Bisericele de zid de pe Valea Coșuștei, p. 489—490.

⁸ A. Pănoiu, op. cit., p. 184, 191.

⁹ Idem, p. 177.

Icoană de la biserica din Căzănești.

ale lui Mihai Zaharia sau Lăpădat Florescu din Govodarva, Nicolae sau Gh. Dăescu din Severinești, stăruie în aducerile aminte ale urmașilor.

Satul Căzănești

Biserica Nașterea Maicii Domnului ¹⁰.

Rămasă pe deal în tovărășia unor stejari odinioară falnici, și substanțial renovată, în 1940 (tencuieli, pictură, acoperiș, tablă). A fost construită la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, înscriindu-se tipologic în categoria celor de plan dreptunghiular, cu absida decroșată, poligonală, cu cinci laturi. Este acoperită prin cîte o boltă semicilindrică, cea de peste altar intersectîndu-se cu fișii curbe. Pentru clopote a păstrat tradiția adăpostului propriu.

Registrul împărătesc al tîmplei, executat în 1843, de popa Niță Pufan zugravul, cuprinde icoanele: ¹¹ arhanghelul Mihail cu «bogatul nemilostiv»; Maria cu Pruncul și arhanghelii în spatele tronului, cu următoarea însemnare: «aceste sfințe icoane s-au făcut de robii lui Dumnezeu, Toma și Pătru brat Boruțiș, cu cheltuiala lor»; Deisis cu autograful lui: «eu popa Pufan Niță zugravu. Și am scris cu mîna de tîrîină, cine va ceti mă va pomeni, anul 1843»; Sf. Nicolae, avînd, în registrul de jos, decor arhitectural.

Peste un deceniu, zugravul Niță revine la Căzănești, de atunci datînd icoane din friza apostolilor și din a praznicelor ¹² ca și rîndul celor din pronaos (semnat «Eu Niță Pufan zugravu»).

Satul Grîbovău de Sus

Biserica Sf. Apostol Toma ¹³

Anuarul din 1940 îi însuma vîrsta de 200 ani ¹⁴. Tencuielile și alte intervenții ¹⁵ lasă să se confirme această vechime. Pereții, mărunți, înfățișează planul dreptunghiular, cu absida, decroșată, poligonală, cu cinci laturi. Perechile de console, crestate, se intersectează. Fruntarul, cu arcade, al prispei, presupune decorul sculptat.

¹⁰ N. Stoicescu, op. cit., I, p. 145.

¹¹ Considerăm că blatul lor este al altora dinainte.

¹² Poate repicate.

¹³ După o renovare, hramul îi este la Sînzienă.

¹⁴ «Anuarul Mitropoliei Olteniei», 1941, p. 461; N. Stoicescu, op. cit., I, p. 145.

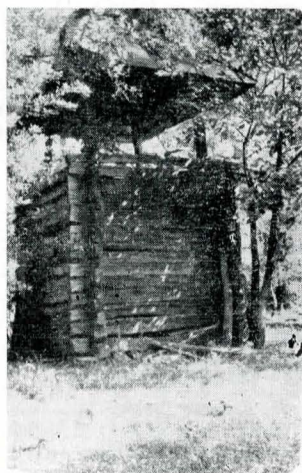
¹⁵ Clopotnița de peste prispă; învelitoarea de tablă, peste șindrilă.

Ușa împărătească de la Gîrbovău de Sus. Detaliu.

Clopotnița de la Gîrbovău de Sus.

Se păstrează structura originală a bolților, în leagăn, a suprafețelor înclinate de peste altar, în continuarea pereților, a sistemului de îmbinări al bîrnelor.

La interior, pe tencuială, există, sub vîruială¹⁶, pictură murală, înrudită, probabil, cu cea a patrimoniului de icoane.

Țîmpla, cu ușile împărătești (Buna Vestire, pe fundal arhitectural, cu prooroci, Solomon și David, în partea de jos), registrul împărătesc din pronaos par a fi lucrate de Popa Niță Pufan¹⁷.

În preajma lăcașului se află clopotnița, de bîrne, pe două niveluri (cel de sus, parțial deschis), ca și unele cruci din al XIX-lea veac, lespezi de piatră, pe care se profilează cruci cu brațe trilobate, asemenea unora de la Valea Ursului, sau de la Dunărea Mică.

Casa Toria Dumitrescu

Sfîrșitul secolului al XVIII-lea. A fost de mai multe ori strămutată, ultima dată din Poiana de Sus.

Masivitatea bîrnelor (unele rotunde), procedeul îmbinărilor, alungirea capetelor sînt cele întîlnite la cule, case, biserici, clopotnițe. Este formată din două încăperi cu o singură intrare

¹⁶ Vîruiță, după 1946, dintr-un zel particular. Sătenii spun că inițiatorul a fost «sodomit».

¹⁷ Folosind, fără îndoială, icoanele vechi, cum se vedește, îndeosebi la imaginea «Deisis» (O Pantocrator), din pronaos, cu rama în grosimea lemnului.

(în forma celor de la pivnițe). Stîlpii ciopliți ai prispei i-au înlocuit pe cei sculptați.

Casa Albu Ion

A doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Casă dezvoltată (din bîrne masive, cu capetele alungite), cu trei încăperi peste soclu de piatră; înălțimea cerută de panta terenului. Cerdac, pe fațadă, peste o încăpere din lespezi de piatră, cu luminatoare; balcon, cu scara de acces, pe una din laturile scurte.

Casa Cucu Aritina

Sfîrșitul secolului al XIX-lea.

Locuință cu patru odăi, peste soclu de piatră; sală cu cerdac central (peste un beci), cu elemente traforate la pălimar, stîlpi, cornișă («război»); sală și pe una din laturile scurte.

Satul Ilovu

A rămas, pînă astăzi, în vatra pe care era și în al XVIII-lea secol, pe valea Ilovului în jurul bisericii, după cum este arătat și în perioada regulamentară¹⁸.

Biserica Sf. Voievozi

A fost construită în 1750, și renovată în 1870¹⁹, de săteni, cu ajutorul vecinilor (din Suharu și

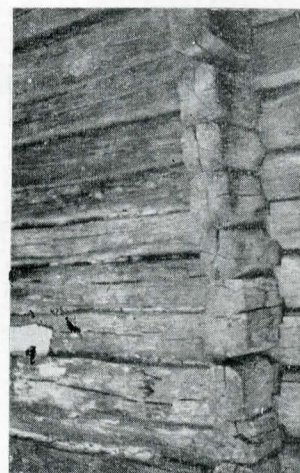
Clopotnița de la Ilovu. ►

Poolă de icoană (1814) de la Ilovu.

Casa surorilor Cojocaru²³

Dăinuie, de peste două veacuri, pe o uliță de deal, sub straja unei impunătoare coaste. Este lucrată din bîrne cioplițe²⁴, unele numai pe două fețe, îmbinate în cheie dreaptă, cu capetele

Ilovu. Casa surorilor Cojocaru. Îmbinarea pereților

Ilovu. Casa surorilor Cojocaru. Detaliu prispă.

Ciovrînășani)²⁰. Forma de plan, cu altarul²¹, în continuarea navei, este de tip arhaic.

Pictura murală, din 1896, a lui Nicolae Roteanu, ca și aceea de pe țîmplă, merită a fi menționate.

O lădiță²² are darul de a sugera țîmpla anterioară, prin panoul zugrăvit (unul dintre cele patru de sub icoanele împărătești), pe motivul vasului cu flori, pitoresc așezat pe deal, în anul 1814, prin plata lui Badea, a lui Gheorghe lui Pătru, și a altora (anul și ctitorii ansamblului).

Desenul și rafinamentul coloristic îngăduie numărarea panoului de la Ilovu printre mărturiile rămase de la Ghițe zugrav.

Turnul clopotniță, din preajma lăcașului, prin structura sa (bîrne-masive, pe două niveluri, cu scară interioară) amintește «cula de la Ercea».

¹⁸ A. Pănoiu, op. cit., p. 68.

¹⁹ Cit și după cutremurul din 1977 (care a afectat-o); contraforturi, pridvor zid; refacerea din paiantă, a bolșii altarului.

²⁰ Nu se susține documentar aducerea sa din altă parte.

²¹ De formă polygonală, cu cinci laturi.

²² Cu rol cultic (pentru taine și veșminte), ce se adaugă celei din secolul al XVIII-lea, incizată, pe toată suprafața, cu linii, romburi, triunghiuri, semicercuri, rozete, X-uri.

²³ Revenită, cu mai mult de cinci decenii în urmă, celor trei surori, băieții luind altă parte din moștenirea părintească. Trăiește una din surori, dar casa nu mai este locuită.

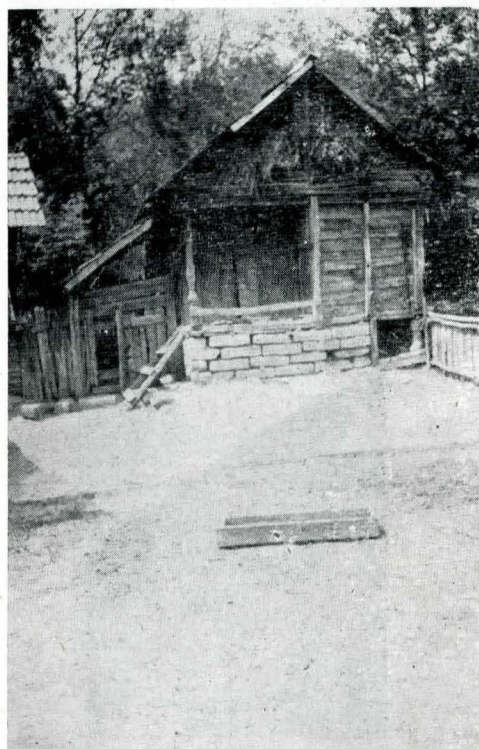
alungite, ca o coloană de console. Are două odăi, apropiate ca spațiu (3 m și respectiv 3,10 m/3,30 m), cu o singură comunicare, din afară, în genul celor specifice pivnițelor.

Bușteanul temeliei ca și următoarele două birne se continuă pe fațadă, intersectându-se cu cele orizontale ale prispei. Asemenea se prelungesc grinzile de sus, cele principale fiind cioplite (la prispă) în arcadă. Remarcabili sînt prin eleganță și decor, cei trei stîlpi. În partea de sus o stea în colțuri (realizată prin reliefaarea în grosimea lemnului a cîte unui X pe fiecare față) împarte fusul în două registre, în cea de jos urmînd o suprapunere de volume, pe unul, de secțiune pătrată, conturîndu-se mărul prin teșirea colțurilor. Crestătura în dînte de lup marchează formele.

Casa Cojocar, prin procedee constructive, tip de plan, decor (crucea în creste) se înrudește, în timp și spațiu românesc, cu casa Mariei Teșă din Tecșești²⁵ (Munții Apuseni), ca și cea din urmă, casa de la Ilovu, este amenințată cu neființa, căci între părăsire și dispariția casei bătrîne, răstimpul s-a dovedit extrem de scurt.

Pivnița Daia Pietrii (Daia lui Petru)

Un exemplar din prima jumătate a secolului trecut, cu intervenții ulterioare²⁶. Este compusă

Ilovu. Pivnița Daia Petru.

din încăperea pivniței (intrarea obișnuită ocupînd peretele fațadei) și un celar supralărgit. Stîlpul prispei parțiale, sculptat (inele și «măr») sprijină intersecția în console, a cosoroabelor.

Satul Valea Coșuștei

Tradiția leagă de frumoasele plaiuri aducerile amînte ale istoriei. Între Valea Coșuștei și Govodarva sînt zidurile cetății «Visteriei», «Valea Bisericii», care păstrează urme din «bordeele călugărilor»²⁷.

Biserica Sf. Nicolae²⁸

Stăpînește o colină, împreună cu fructiferii (mai mulți cireși), cu salcîmii și falnicii tei. Renovările de mai înainte, sau mai recente²⁹,

²⁴ Pe ei au rămas pete slabe, din tencuială, cu var, adăugată ulterior.

²⁵ I. Cristache-Panaite, *Arhitectura de lemn din centrul Transilvaniei. Repertoriu*, București, 1983 (lucrare de cercetare, Institutul de Istoria Artei).

²⁶ Soclu piatră; o pantă a acoperișului desființată, pentru finar.

²⁷ Informații de la pr. Gh. Zaharia de la Valea Coșuștei.

²⁸ Propusă pentru lista monumentelor istorice.

²⁹ În 1955, ajunsă în păragină, a fost reparată: ridicată, pe soclu, de piatră și cărămidă; retencuită; învelitoare de tablă în locul șindrilei.

Clopotnița de la Valea Coșuștei.
Cruce din cimitirul de la Valea Coșuștei.

i-au ascuns înfățișarea originală, dar momentele cruciale ale dăinuirii îi sînt luminate de patrimoniul artistic. Icoana «Deisis», din alcătuirea tîmplei, este datată 7253 (1745), pe cartea lui Hs., numele platnicilor fiind menționate pe ramă (Barbul sîn Grigore Pătrașco, Barbul...) ³⁰. Ușile împărătești, cu minunata reprezentare a Bunei Vestiri³¹, scutită de orice intenție de înnoire (ca și încîntătoarele compoziții florale de pe panourile din josul icoanelor împărătești), încadrează opera, nu numai prin calitățile sale artistice, dar și prin numele creatorului: «Ștefan diaconul zugrav, 7254» (1745). Reprezentant de prestigiu al școlii brîncovenesti de pictură³², mesager al ei peste Carpați³³, lui Ștefan i se află aici (la Valea Coșuștei) ca și acolo (respectiv la Daia — județul Alba), limitele de sus ale activității sale³⁴, știute pînă acum, însumînd patru decenii³⁵.

Prezența la Valea Coșuștei a zugravului Ștefan datează lăcașul antequem, 1745. După aproape nouă decenii, simțindu-se nevoia dregerei și «modernizării» sale, este supus acestor acțiuni. Pe icoana Sf. Nicolae³⁶ zugravul scrie, spre știință, că: «această sfință și dumnezeiască biserică ce se numește hram sfințului Nicolae s-au prenoit la leat 1834 de vreo cîteva neamuri

³⁰ Aceeași mină: icoana Mariei cu Pruncul și arhanghelii în spatele tronului; și celelalte, din păcate, toate cu intervenții ulterioare.

³¹ Mai bine conservată.

³² V. Drăguș, *Dicționar enciclopedic*, p. 292.

³³ I. Cristache-Panaite, *Un zugrav din Țara Românească în Transilvania, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, în «S.C.I.A.», tom XVI, 2, 1969, p. 325—327; idem, Monumentul românesc de la Daia (județul Alba). Valoarea sa istorică și artistică, în *Îndr. past.*, VI, Alba Iulia, 1982, p.134—135.*

³⁴ În articolul citat afirmăm că a lucrat în 1747, cf. p. 135. Revenim asupra cu mențiunea că nu este exclus ca pisană din altar să fi fost bine citită, Ștefan lucrînd, numai în 1745, la pictarea altarului și a tîmplei (inclusiv a tetrapodului).

³⁵ În 1706, participă la zugrăvirea ctitoriei, de la Surpatele.

³⁶ Redat, în întregime, avînd, în dreapta jos, reprezentată o biserică.

treci³⁷: Ion, Roman, Constandin, Constandin, Dragotă, Ion, Cotigă, aceste neamuri». Dacă piesa menționată, cît și aceea cu reprezentarea Sf. Paraschiva, sau a Mariei cu Pruncul³⁸ nu dezminț, prin pictura lor, anul 1834, numele zugravilor: Tanasie, Constantin³⁹, sînt consemnate pe icoana «Deisis», din veaculul XVIII⁴⁰, atunci doar «reînviată». ⁴¹ Dacă pe pereți, sub tencuială, se află pictură nu putem preciza. Temelia lăcașului, cu capetele intersectate, tipul de console, forma de plan (dreptunghiulară, cu absida decroșată, poligonală cu cinci laturi), în dimensiunile avute, corespund mijlocului de veac XVIII. Decorul arcelor de susținere a bolților, al elementelor prispei⁴² bănuie doar, poate fi confirmat printr-o lucrare de restaurare.

Clopotnița, scundă, pe piloni, parte închisă cu scînduri, parte deschisă, se aseamănă unei mori sau unei cămări, tot astfel așezate.

Pentru forma lor neobișnuită se cuvin a fi consemnate vechile cruci din ce în ce mai rare, nu atît cele cu brațele crestate în cruce (amintind figurine antropomorfe), sau în romburi, ci mai ales acelea care, pe stîlpul vertical, au profilată, în grosimea lemnului, o baghetă intens crestată.

³⁷ Cu sensul de pomește.

³⁸ În însemnarea platnicilor, greu descifrabilă, se citește numele: Giurca.

³⁹ Primul atestat pe o icoană, realizată cu Gheorghe, în 1846; iar celălalt, în 1836, la Ceauru (Gorj), cf. T. Voinescu, *op. cit.*, p. 99—93.

⁴⁰ Starea de conservare nu permite a aprecia apartenența sa la seria icoanelor din 1745, sau la o alta din 1783, an ce pare a fi fost scris pe ea.

⁴¹ Se resimte la înnoirea veșmintelor și a ctitorului: «boieru Gheorghe Ciuseanu și soția sa».

⁴² Îmbrăcate cu scînduri.

CIREȘU

La casele înalte cu pivniță compartimentată și locuință cu două încăperi, s-a constatat semeția, sub influența culelor. A fost ilustrată sculptura stîlpilor, ca și amplasarea coșului, specific zonei, în fața acoperișului¹.

De pe raza comunei au dispărut, la mijlocul veacului nostru, două lăcașuri de lemn: cel din satul de reședință² și cel din Jupînești, cu mărțuria prezenței, din 1836, a zugravului Simeon de la Baia de Aramă³.

Satul Negrușa

Casa Trăilescu⁴

Secolul al XIX-lea; casă înaltă, vîndînd traiul modelului cu prispă parțială, pe care l-a urmat și la parterul de piatră și la etajul din brîne (în parte, aparente). Sala de sus (cu sprijin pe cea de jos) are pâlmar, în decor de ocnițe. Pe fațadă se înalță coșul.

¹ V. Novac, *op. cit.*, p. 352, fig. 7, 11, 13.

² N. Stoicescu, *op. cit.*, I, p. 176; R. Crețeanu, *Bisericele de lemn din raionul Turnu Severin, în «Mitropolia Olteniei», XIII, 10—12, 1961, p. 685; A. Pănoiu, op. cit., p. 218 și p. 207.*

³ R. Crețeanu, *op. cit.*, p. 685—686.

⁴ A. Pănoiu, *op. cit.*, p. 160.

CORCOVA

Biserica Sf. Nicolae¹

A fost strămutată de cîteva ani în comuna Oprișor, satul Fintina Domnească.

Satul Cernaia

Casa înaltă, pe pivniță, cu prispa (sala) locuinței, în consolă, pe stîlpii parterului, a fost ilustrată în studiile de specialitate².

Satul Jirov

Datorăm lui Anton Kaindl imaginea unei case de la Jirov, bătrînă deja cînd a intrat în preocupare.

¹ R. Crețeanu, *Bisericele de lemn din raionul Strehia, în «Mitropolia Olteniei», 5—6, 1964, p. 404—405.*

² M. Brătloveanu-Popilian, *Locuința țărănească de pe Valea Motrului de jos, în «Monumente Istorice și de Artă», 2, 1978, p. 87, fig. 4.*

parea artistului. Parterul, din bușteni, îl constituia pivnița: locuința, din două odăi (și o singură intrare) avea prispă în console, ce se continua, la unul dintre capete, cu un balcon, pe care se rezema scara de acces, alăturată peretelui scurt. Versantul respectiv al acoperișului, din blane se prelungea printr-o polată, deasupra scării și a balconului³.

Un exemplar asemenea a fost cercetat cu un deceniu în urmă⁴.

În scopul păstrării pentru viitorime a unor mărturii arhitectonice, în lemn, au fost propuse spre a fi declarate monumente istorice cele ce s-au mai aflat⁵.

Casa Anghelina Boiangiu

Este anterioară anului 1836, când era în proprietatea lui Ion Boiangiu⁶. Impresionează prin structura, autentică, a parterului, din bușteni (aparenți) în cheie rotundă, ce adăpostește

Jirov. Casa Boiangiu Anghelina. Detaliu din structura parterului.

pivnița. Pragul de sus al intrării la aceasta este decorat pe motivul dintelui de lup, în grosimea lemnului, aripile ușii, largi, fiind făcute dintr-un singur copac. Etajul, tot din lemn, este ocupat de cele două încăperi ale locuinței (cu intrări proprii). Pe temeiul capetelor, alungite, ale buștenilor, s-au rezemat prispe pe toate laturile⁷. Au rămas prispa de pe una din laturile scurte și aceea de pe fațadă, ca și cerdacul, central, pe care dă scara de lemn (dispusă lateral).

Pivnița Dumitru Gologan⁸

Secolul XIX (asemenea parterului casei Boiangiu), din bușteni, în cheie rotundă, cu capete alungite. Temelia ca și birna de coroană, continuate pe fațadă, constituie elementele de bază ale unui adăpost larg pe stâlpi.

Casa Eugenia Jiroveanu⁹

Secolul XIX; pivniță, din cărămidă, cu elemente de apărare (numeroase metereze); locuință din lemn, cu două încăperi și sală (prispa) în console.

Lăcașul de lemn, strămutat¹⁰, a fost înlocuit, în 1833—1835, prin cel de zid, monument istoric. Din acea vreme dăinuie și casa întărită, în întregime, din zid, a lui popa Stan¹¹ (acum Alexandru Jiroveanu)¹².

³ A. Pănoiu, op. cit., p. 167.

⁴ M. Brătloveanu-Popilian, op. cit., p. 86, fig. 1—2.

⁵ Cu mai mult de un deceniu în urmă când s-a lucrat la îmbunătățirea evidenței monumentelor istorice.

⁶ Numit printre ctitorii renovării de la 1836, a bisericii de lemn de la Pîrvulești, cf. I. Popescu-Cilieni, op. cit., p. 542.

⁷ Celelalte au fost desființate cu prilejul înlocuirii șindrii cu olane la acoperiș.

⁸ Lista de propuneri prevedea și pivnița Giurumescu Constantin, pe care nu am aflat-o în teren.

⁹ Nu este în evidența monumentelor istorice.

¹⁰ Întîi la Cernaia, apoi la Ungureni.

¹¹ Zgărit în tabloul votiv, 1835, printre ctitorii lăcașului.

¹² Înscriș pe lista cu propuneri de monumente.

Satul Pîrvulești

Biserica Sf. Nicolae¹³, reparată în 1836, în stare rea la 1940 și prăbușită în 1953—1954 dispărând după aceea. Îi amintim elementul de mare răspîndire la ctitorii, în lemn de la sud, nord și răsărit de Carpați — brîu «în frînghie» ce-i înconjură pereții, ridicîndu-se apoi pe cadrul intrării. Nișa prosomidiei era de forma unei cutii, în afara peretelui de nord, sprijinită pe doi stâlpi asemenea celei văzute la monumentul de la Iclărzul (Mureș)¹⁴, cu care avea comun și decorul, amintit, al brîului și ancadramentului¹⁵.

¹³ I. Popescu-Cilieni, op. cit., p. 542; R. Crețeanu, op. cit., p. 406.

¹⁴ La care din păcate s-a renunțat, cu prilejul lucrărilor de strămutare (se păstrează imaginea fotografică la D.M.A.S.I.).

¹⁵ I. Cristache-Panaite, Biserici de lemn, monumente istorice din Episcopia Alba Iuliei, p. 230.

DUMBRAVA

Satul Albulești¹

Așezat pe dealul și valea cu același nume, a ținut de plasa Dumbrăvii, fiind alcătuit din trei cătune (Padina, Dealul Mare, Mărceni) cu 335 case².

Biserica Sf. Nicolae³

Este cu mult mai veche decît anul 1804, menționat în bibliografie⁴, afirmație ce se bazează pe structura sa arhaică. Reprezintă una din cele două biserici⁵ pe care le semnalează la 1790

Biserica din Albulești în vara anului 1988. Îmbinare pereți la biserica din Albulești.

O. Specht⁶. Bîrnele, din stejar, sînt așezate direct pe pămînt, doar ușoară dispunere, în afară, a celei de jos marcînd ideea temeliei. Îmbinările, în coadă de rîndunică sau drepte.

¹ N. Stoicescu, op. cit., p. 28—29.

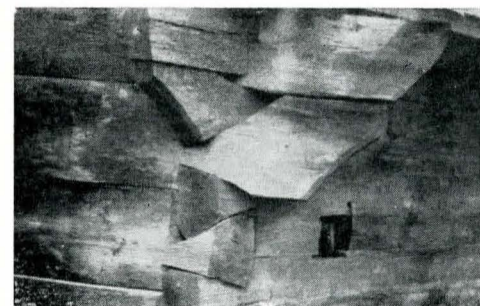
² N. D. Spineanu, op. cit., p. 2—3.

³ Propusă a fi declarată monument istoric.

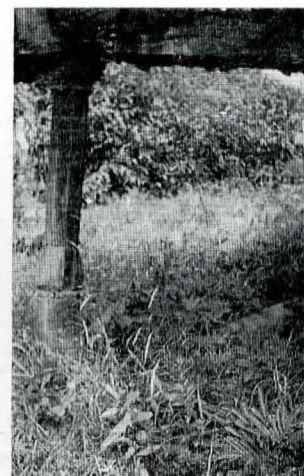
⁴ N. Stoicescu, op. cit., p. 28—29; I. Popescu-Cilieni, op. cit., p. 543; R. Crețeanu, op. cit., p. 390.

⁵ Cealaltă va fi fost înlocuită, prin aceea, tot din lemn, de la 1908, în stare de nefolosire.

⁶ A. Pănoiu, op. cit., p. 118.

Console de la biserica din Albulești. Elemente din prispa bisericii din Albulești.

imagine din cimitirul de la Albulești.

sînt împănate cu melci (cuie lemn), consolele, ușor cioplite, dau echilibru și rezistență construcției prin masivitatea lor. Golurile de fereastră sînt din perioade diferite⁷, aparținînd începutului fiind luminatorul (0,18/0,8 m) de pe estul altarului. I-au urmat, poate la 1804, cele cu dimensiunile de 0,16 m/0,17 m., cea de la diaconicon fiind mărită ulterior prin jertfirea unei inscripții, cu litere chirilice de veac XVIII⁸.

⁷ Cele mai recente, poate 1882, la navă cite una, nord și sud.

⁸ R. Crețeanu a citit anul 1814. Noi nu am aflat decît părți de cuvinte.

Lăcașul înfățișează planul dreptunghiular⁹, cu absida decroșată, poligonală cu cinci laturi¹⁰. Decroșul este dat de «bondoc» (un montan vertical), în al cărui uluc¹¹ (de pe o parte și alta) se fixează cleturile birnelor¹².

În elevația interiorului a existat, la origine, o boltă comună peste naos și pronaos, ulterior intervenind (poate din cauza stării de conservare)¹³ un tavan peste pronaos¹⁴. Naosul este acoperit cu o boltă în leagăn, susținută de arce ce descarcă pe o birnă. Bolta, de aceeași formă, din traveea de vest a naosului, se intersectează cu fișile curbe, marcate de nervuri.

Prispa, de pe latura de vest, are fruntarul crestă, pe motivul străvechi «al coarnelor de berbec»¹⁵ iar stâlpii¹⁶ sculptați (capitelul în formă de corolă; fusul de secțiune poligonală, iar la bază «mărul» și brîie pe motivul dintelui de lup, ca și la partea de sus a capitelului).

Va fi fost săpat un văleat, de secol XVIII timpuriu, în cadrul intrării dar a dispărut o dată cu acesta. Știrea despre lucrul bisericii la 7313 (1803–1804) se datorează grămaticului ce a însemnat-o pe file de carte¹⁷.

Dintre datele incizate pe elementele fațadei, cea mai veche este 7319 (1811), pe ușiorul intrării, deasupra sa fiind aceea din 1882 martie 11, privind pardosirea bisericii «cu cheltuiala satului». Văleatul 7349 (1841) al mențiunii lui Mihai Mirunescu¹⁸, ca și atele, se află pe birnele din dreapta intrării. Pe ușă¹⁹ este incizată o pajură bicefală²⁰, din păcate rău conservată, ca și însemnarea alăturată, din care pare a se desprinde «zug» (zugrav).

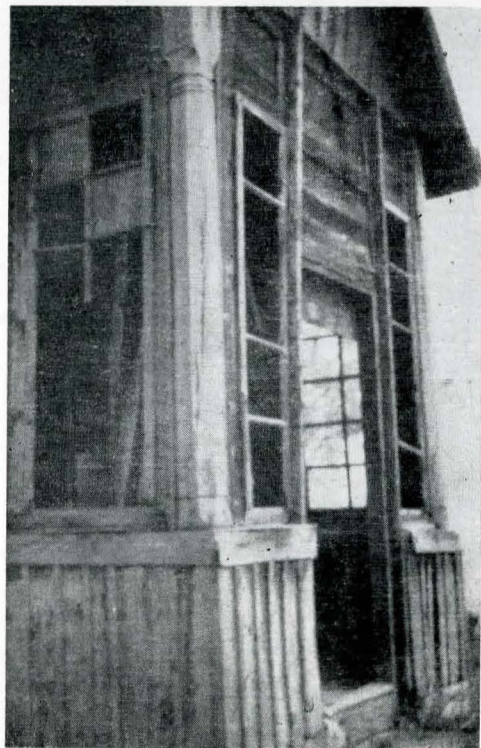
Moleniile, stinghiile cu decor floral, ce separeau frizele, o poală de icoană, amintesc timpla.

Biserica «monument» se află în stare de ruină²¹, în cimitirul sălbătic²², pe care-l deservește, exclusiv de opt decenii. Se impune salvarea sa prin lucrări de conservare.

Satul Dumbrava²³ de Mijloc

Biserica Sf. Paraschiva și Sf. Gheorghe

A fost construită în anul 1909²⁴, recuperându-se, după știința localnicilor, material de la

Dumbrava de Mijloc. Pridvorul bisericii.

cea anterioară, aflată pe un deal²⁵. De dimensiuni ample, înfățișează un plan dreptunghiular cu absida, decroșată poligonală. Pe vest are un pridvor cu stâlpi crestați pe șase fețe, capetele și bazele în formă de corolă.

Ceea ce, fără dubiu, provine de la lăcașul strămoșilor, argumentînd tradiția, sînt prețioa-

sele piese de tîmplă: icoana de hram a Sf. Gheorghe pe cal omorînd balaurul; Maria cu Pruncul; panoul («poala» de icoană), cu acvila bicefală²⁶ și ramul cu cîrcei²⁷. Au fost realizate²⁸, după mijlocul secolului al XVIII-lea, de un zugrav al cărui har a fost cultivat sub îndrumarea paletei brîncovenești.

Satul Dumbrava de Sus

Biserica Sf. Gheorghe și Ioan Botezătorul²⁹

Acoperișul de blane (șindrilă)³⁰ ca și bolțile au fost doborîte demult³¹, răstimp ce poate fi apreciat după robustețea copacilor din navă³². În semnalările bibliografice, ridicarea îi este fixată între 1820–1824, iar strămutarea, în 1848, din alt punct de hotar³³.

Din pisană de pe tîmplă³⁴ reiese clar că anul 1820 marchează un moment în derularea existenței. Textul scris cu vopsea zugravului³⁵ consemnează că: «această sfințită biserică s-a făcut cu ajutorul lui Dumnezeu și cu al sfințitului hram marelui mucenic Gheorghe, la începutul sfințitului lăcaș. Al doilea³⁶ am rugat și pe sfete Ioan Botezătorul, ca și Ioan Cotîrța și cu ajutor de la frați, au ajutat în zilele prea înălțatului domn Alexandru Șutu Voievod, leat 1820, Calotă Florea, Constandin»³⁷.

S-a păstrat, prin popor, informația că lăcașul a fost strămutat din «piscul Vărădiei», în ajunul răscoalei lui Tudor Vladimirescu, informație ce se coroborează cu pisană, mai sus enunțată. El este unul din cele două existente în 1790, la Bălțați³⁸ (al doilea fiind acela de la care au provenit piesele de la Dumbrava de Mijloc).

Birnele, de stejar, ale pereților suprapun o temelie ușor în decroș, cu capetele accentuat alungite, cu o generoasă creștătură curbă, ca și a consolelor. Planul este acela întîlnit la Albu-

⁹ Nava: 7,30 m/4,95 m.

¹⁰ Laturile absidei, două cite două egale: 1,75 m și 1,82 m, iar cea de est de 1,62 m.

¹¹ Șant vertical.

¹² Întîlnit la casele vechi din zona de cîmpie, cf. Viorica Tătulea, *Considerații asupra locuinței din cîmpia de sud-est a Mehedinților*, în «Studii și Comunicări Etnografice», Craiova, 1974, p. 52.

¹³ Clopotniță nu are.

¹⁴ Rămînînd deasupra podinei timpanul peretelui despărțitor, dovada înălțimii anterioare a bolții pronaosului.

¹⁵ Regăsit pe întreg teritoriul țării, la case și biserici, pe țesături.

¹⁶ Din cei patru (liberi, înfișți în cep în talpă) au rămas doi, unul original.

¹⁷ Prin două însemnări: «la leatu 7313 s-au isprăvit sf. biserică din Albulești în ziua de sfințu Andrei și tîrnosită de protopopu Matei ot Vlădaia»; «la leat 7313 de cînd s-au făcut sf. biserică din Albulești și am scris eu Buște ce mă aflam grămatic atunci, ca să se știe», cf. R. Crețeanu, op. cit., p. 390. Termenul făcut definea și o lucrare de renovare, luată de jos, de la temelie.

¹⁸ Din neamul citoricesc.

¹⁹ Două foi late, prinse prin cuie de lemn.

²⁰ Într-o execuție naivă, trupul aduce mai curînd cu al unui cal de mare. Autorul se va fi inspirat de pe un panou pictat asemenea celui de la Dumbrava de Mijloc.

²¹ Blanele acoperișului se mai țin ici-colo; birnele de jos, parțial îngropate.

²² Crucile vechi ale acestuia sînt încă numeroase, fie din cele mărunte cu brațele crestăte, fie din cele mari, cu duble brațe între care intervin cruci crestăte, în genul celor din zona Balșului, și al unor troițe (la Balta, un exemplar).

²³ Comuna Dumbrava se numea Bălțați (de la dealul Bălțaților). A preluat numele plasei, cu minunate dumbrăvi, din care a făcut parte (N. D. Spineanu, op. cit., p. 111–119).

²⁴ «Anuarul Mitropoliei Olteniei», 1941, p. 448.

²⁵ care, prin extindere, a intrat în raza comunei Bicleș.

²⁶ Lărgeste gama de obiecte pe care acest motiv heraldic, intrat în stema Cantacuzinilor, este reprezentat (elemente de arhitectură, pisanii, pietre de mormînt, uși, sfeșnice, păpușar de coș ș.a.).

²⁷ Motiv antic, preluat de meșterii creștării lemnului (Lunca-Hunedoara, Șilea-Mureș) sau de cei ai pietrei (Pasărea – Ilfov).

²⁸ gîndul întregînd ansamblul din care au făcut parte.

²⁹ A fost propusă pe lista monumentelor istorice (faza 1968), dar nu mai figurează în cea actuală; se cuvenea dregerea și nu ignorarea.

³⁰ Partea de vest s-a prăbușit peste pridvor, la pămînt fiind, i se mai citește conturul poligonal.

³¹ Vrînd parcă a contrazice afirmația privind perisabilitatea lemnului. Rezistă și cosoroaba streșinii, deasupra pereților.

³² În 1940 nu mai era în funcție, fără a fi fost înlocuită, cf. «Anuarul Mitropoliei Olteniei», 1941, p. 448.

³³ N. Stoicescu, op. cit., I, p. 56; I. Popescu-Cilieni, op. cit., p. 541; R. Crețeanu, op. cit., p. 391.

³⁴ Loc ce marchiază, îndeobște, o pictare sau renovare.

³⁵ După împodobirea tîmplei.

³⁶ În sensul de: la a doua refacere, renovare.

³⁷ R. Crețeanu, op. cit., p. 391 (acum ilizibilă).

³⁸ A. Pănoiu, op. cit., p. 118.

Dumbrava de Sus. Biserica prăbușită (imagie din 1988).

Detaliu îmbinări de la biserică din Dumbrava de Sus.

lești³⁹, pereții lungi ai navei⁴⁰ fiind îmbinați în gleturi, cu cei ai altarului⁴¹.

Un aspect important, deja remarcat, îl constituie forma poligonală a pridvorului, de pe vest⁴², ce și-a aflat, desigur, modelul în vreo ctitorie înaintașă⁴³, model specific românesc, cu vitalitate în zonele conservatoare de tradiții ale țării (Hunedoara, Moldova)⁴⁴.

Elementele prispei, cosoroabele, cioplite, ca și pragurile de sus ale intrărilor, sînt prevăzute cu arcade în acoladă, iar cele ale stîlpilor⁴⁵ (capitele, baze și fus) subliniate prin brîie în dinte de lup.

În poiana năpădită de ferigă, în tovărășia citorva cruci de piatră⁴⁶, valorosul monument rezistă în ruină.

³⁹ Alte analogii: luminatorul de pe estul absidei, cit și cel de pe sud, cu oblon.

⁴⁰ dimensiuni: 6,59m/4,30 m.

⁴¹ Lățimea «bondocului» (montanul vertical) este și aici de 0,48 m; laturile absidei, între 1,50m – 1,88 m.

⁴² laturile de sud și nord, 0,70 m; sud-est, nord-est, 1,20 m; est, 2,15 m.

⁴³ Satul este menționat documentar în 1483, cf. N. Stoicescu, op. cit., p. 56.

⁴⁴ I. Cristache-Panaic, *Bisericile de lemn din Episcopia Aradului* (județele Arad și Hunedoara), notele 77–81 (lucrări sub tipar); A. Pănoiu, *Un monument necunoscut de arhitectură populară vilceană*, în «Buletinul Monumentelor Istorice», 2, 1970, p. 69–70.

⁴⁵ Mai eleganți, prin sveltețe, decît cei de la Albulești.

⁴⁶ Din 1864, 1888, în genul celor de la Valea Ursului, avînd, pe față, sculptate cruci cu brațele în «brăduș» sau în cruce.

Satul Zegujani

A fost remarcată tradiția porților, dar și starea lor precară, ce le vestește dispariția. Sînt alcătuite din poartă mare și porțiță, sub acoperiș unitar, avînd frunțarul și pilaștri străbătuți de chenare sculptate (cu dominarea «frînghieii»¹).

Lăcașul de lemn a fost strămutat, după 1835 (cînd a fost înlocuit prin cel de zid), la Valea Mînăstirii, comuna Cătunele² (Gorj).

¹ V. Novac, *op. cit.*, p. 353, fig. 47.

² R. Crețeanu, *Biserici de lemn din raionul Baia de Aramă, în «Mitropolia Olteniei», XI, 5-6, 1959, p. 294.*

GRECI

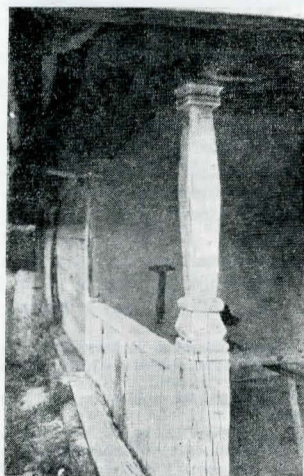
Satul Sălătruc¹Biserica Nașterea Maicii Domnului²

Anul 1740 al înălțării ei³ își află martori de încredere. Prin dispunerea în ușor decroș a bîrnei de temei ca și prin alungirea, la îmbinări, a capetelor celor următoare, pereților li s-a asigurat stabilitatea. Cosoroaba este alături pereților, pentru o streșină largă, în același scop fiind mult alungită coroana (capătul ei, cu o cioplitură curbă și cuie de lemn). Înfățișează aceeași formă de plan (dreptunghiular, cu absida

Biserica din Sălătruc și clopotnița.

Biserica din Sălătruc. Stîlp de prispă și perete nord.

Icoană (detaliu) de la biserica din Sălătruc.

puțin în decroș, poligonală cu cinci laturi)⁴ și același procedeu, în cleturi, de legare a navei de altar. La interior peretele despărțitor (pronaos — naos) a fost plin pînă de curînd, sistemul de boltire⁵ suferind și el refaceri.

Cosoroabele prispei (de pe vest) sînt crestate în lobi și acolade, marcate, pe intrados, prin puzderia de șanțuiri, drepte sau în X, mărginite de motivul dintelui de lup. Stîlpii originali⁶ sînt sculptați în registre: capitelul și baza cu brățări și volume geometrice, fusul prin teșirea muchiilor.

Se alătură mărturiilor din veacul al XVIII-lea frizele de icoane ale tîmplei (despărțite prin stinghii cu decor floral). Se remarcă (fiind mai bine conservate) icoanele cu busturile apostolilor, a căror paternitate o punem în seama zugravului întîlnit la Dumbrava de Mijloc.

Prezența la Sălătruc a unui alt artist, spre finele secolului sau la începutul celui de-al XIX-lea, o atestă două icoane din pronaos: Arhanghelul Mihail; Sf. Nicolae.

În 1864, în zilele domnitorului Alexandru Ioan Cuza s-au preînnoit lăcașul, după cuvintele pisaniei⁷. Atunci s-au tencuit, la interior, pereții, pictați ca și registrul împărătesc, de către zugravul Ioan.

Intervențiile recente i-au prejudiciat înfățișarea⁸, dar nu i-au modificat structura. Izolat, pe deal, în incintă cu pomelul și pacea mormintelor⁹, lăcașul, sub acoperiș cu pante abrupte, formează cu clopotnița un ansamblu ce degajă o patriarhală armonie.

¹ Așezat pe dealuri și văi. A făcut parte din plasa Motru-lui de Jos, formînd comună cu satele Blițaru și Vărgata numărinđ 360 case, cf. N. D. Spineanu, *op. cit.*, p. 252—253.

² Propusă pentru lista monumentelor.

³ I. Popescu-Cilien, *Biserici de lemn*, în «Mitropolia Olteniei», nr. 8—9, 1956, p. 542.

⁴ Dimensiunile navei: 7,85 m/4,77 m; laturile absidei între 1,65 m — 1,92 m; fața de est a montanului; de la decroș 0,45 m.

⁵ Boltă semicilindrică peste pronaos; semicilindrică, reconstruită din scinduri peste naos; peste altar o alcătuire din fișii curbe, suprafață înclinată, fișii curbe.

⁶ Cei de colț (ceilalți înlocuiți).

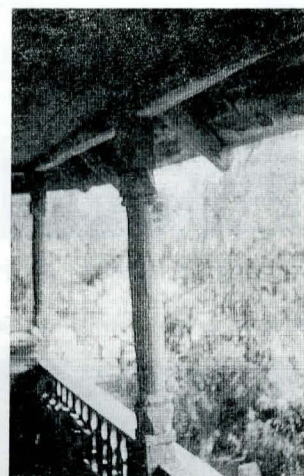
⁷ Care nu prevede o altă categorie de lucrări în afara celor de zidărie (respectiv tencuirea), tîmplărie (strane), zugrăvire.

⁸ R. Crețeanu, *Biserici de lemn din raionul Strehăia, în Mitropolia Olteniei*, 5—6, 1964, p. 408—409 (soclu; tablă peste acoperiș).

⁹ Aflăm și aici cîteva cruci de piatră, secolul al XIX-lea (una din 1837), cu brăduși pe brațe.

Cîrceni. Casa Jînaru.

Imagine parțială a sălii de la casa Jînaru din Cîrceni.

Detaliu din streșina casei Jînaru.

sau patru fețe). La parter sînt pivnița și prispa, cu stîlpii liberi (ciopliți pe muchii), cu scara de acces în reazem pe una din cosoroabele laterale³. Locuința de la etaj (cu două încăperi și o singură intrare) este supralărgită în console,

³ Amintindu-i pe cei de la lăcașurile din Dumbrava și de la Sălătruc.

GROZEȘTI

Satul Cîrceni

Face parte dintre așezările trase în vale, de pe dealuri, în special de pe cel al Pleșcotei, unde se afla înainte de regulamentul organic¹. Și aici, pivnițe și conace au fost strămutate la linie.

Conacul Jianu (ultimul proprietar Speranța Turcu).

A fost edificat la începutul secolului al XIX-lea, pe dealul Surlei, de unde a fost strămutat pe actualul loc, după mijlocul aceluiași veac². Reprezintă casa înaltă pe două niveluri, din lemn (bîrnele sînt fie rotunde, fie cioplite pe două

¹ N. D. Spineanu, *op. cit.*, p. 60—61.

² A fost renovat atunci (tencuirea în parte, a pereților), iar recent, s-au operat: tablă în locul blănilor; tencuirea podinilor, grinzile semiîngropate.

pe capetele grinzilor și podinilor de la pivniță. Prisma, și ea mai largă decât cea inferioară, are stâlpi sculptați (capetele și baze în formă de corolă, alte volume înflorate cu creștături în dinte de lup, iar fusul de secțiune circulară) și palmar decorat în trafor. Toate grinzile casei au capetele (sub cosoroaba streșinii) tratate în forma consolelor, prin cioplire în unghi drept, pe fața consolei, fiecare din cele șapte trepte fiind marcată prin șiraguri de creștături adânci.

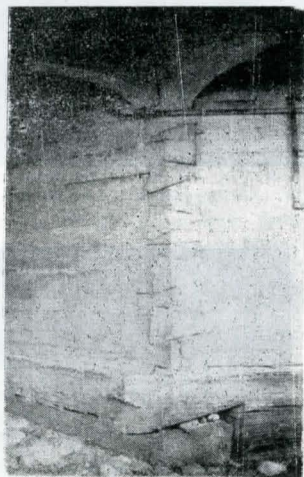
Conacul Jianu este îndreptățit a fi trecut în lista monumentelor istorice și cu vremea adus la aspectul original prin înlăturarea tencuielilor și revenirea la învelitoarea din șindrilă.

Satul Șușița

Biserica Sf. Nicolae ⁴

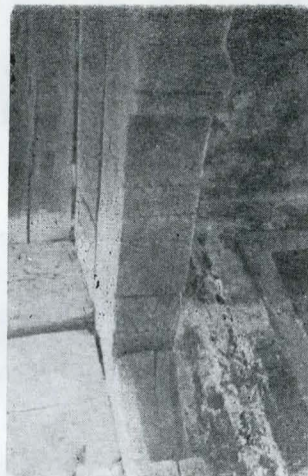
Anul înălțării este 1704, iar al celei mai de seamă renovări, 1883 ⁵.

Temelia, în ușor decroș, așezată direct pe pământ, primește suprapunerea de birne, iscusit îmbinate în coadă de rândunică. Consolele

Îmbinări și console de la biserica din Șușița.

Cosoroabă de la prispa bisericii din Șușița.

ample (mergînd, în lungime pînă la 0,80 m) au profilatură diferită, de la bîrnă la bîrnă, sugestiv fiind aceea «a capului de cal» ⁶. Se înscrie în tipul de plan dreptunghiular, cu absida decroșată (prin mijlocirea montantului) poligonală, cu cinci laturi ⁷.

În elevația interioară se constată o boltă, în leagăn, peste navă, susținută de arce și o intersecție de semicilindru și fișii curbe peste altar.

Sculptura lemnului își are la Șușița prețioase

⁴ Propusă pentru lista monumentelor istorice.

⁵ N. Stoicescu, op. cit. II, p. 625. Învelitoarea de tablă este recentă.

⁶ Aceleași cioplituri și accentuată întindere o au și capetele de sus ale pereților despărțitori.

⁷ Nava: dimensiuni 8,50m/4,3 m; decroșul 0,34 m; laturile absidei între 1,60 m — 2,16 m.

mărturie în: cosoroabele și fruntarul prispei, creștate și înflorate; stenapii (pilaștri) de la perețele de vest; stîlpii prispei, cu capitelul în forma unei figurine antropomorfe. Ornamentul decorativ de bază este cel cu izvod alveolar, grupat în «pomul vieții», după un model întîlnit pretutindeni în arta populară românească. Cadrul intrării este și el sculptat, dar de sub tencuială ⁸ răzbate numai, prin puterea profilului, chenarul în «frînghie».

La 26 octombrie 1883 a luat sfîrșit lucrarea de renovare cu cheltuiala sătenilor și a vecinilor. A fost tencuită la interior și pictată de Atanasie Nicolae și Marin Mușatescu, din activitatea lor doar icoanele din pronaos și ușile diaconești neresimțindu-se de intervenții ulterioare.

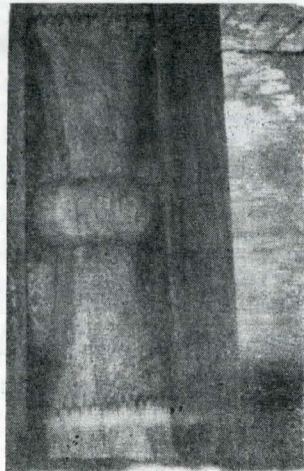
Casa Popescu (fosta casă parohială) ⁹.

Datarea îi poate fi stabilită printr-o restaurare judicioasă ¹⁰. Poate aparține secolului al XVIII-lea. Înfățișează planul arhaic, al prispei parțiale, în fața «casei mari» și a celarului (supralărgit). Pereții sînt așezați parte pe coastă

Detaliu din prispa bisericii de la Șușița.

Șușița. Stîlp de la casa fostă parohială.

parte pe soclu, în denivelarea terenului. Stîlpul de colț al prispei este sculptat, cuprinzînd volume tronconice separate prin brățări sau șanturi cu bordurile creștate pe motivul dintelui de lup.

În secolul următor, probabil pe la 1880, i-a fost adăugat cerdacul (în fața prispei) cu stîlpii profilați și palmar cu decor de ocnițe, pe soclu de cărămidă. Acoperișul păstrează, parțial, învelitoare din șindrilă mare (blane).

Casa parohială și lăcașul constituie un autentic ansamblu de arhitectură populară, ce se cuvine a fi pus în valoare.

⁸ restul pereților, la exterior, birne aparente.

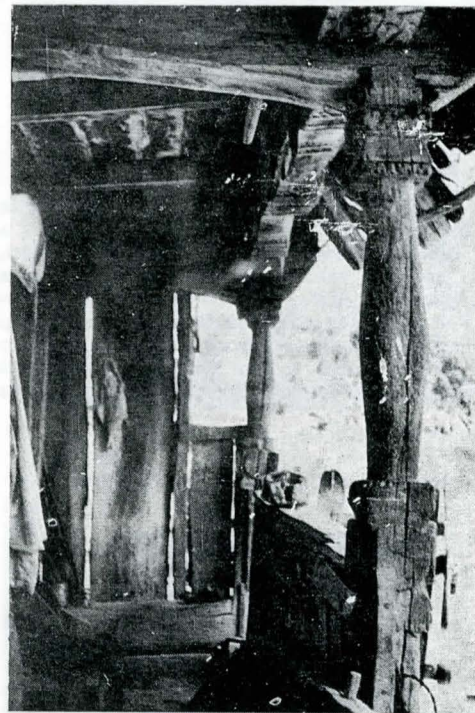
⁹ A fost locuită de preotul Ion Popescu. A trecut în proprietatea familiei, în schimbul unui teren.

¹⁰ În primul rînd, înlăturîndu-se tencuielile.

ILOVĂȚ ¹

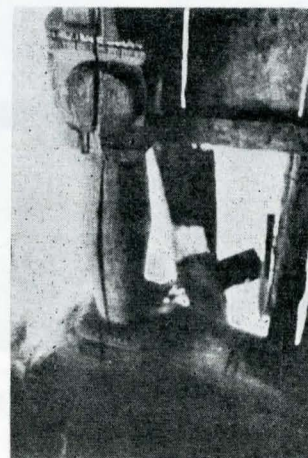
Informațiile scrise, materialele iconografice privind mărturiile de aici ale artei lemnului le sporesc sensul istoric—extrema lor regăsire în teren.

Imagini de arhivă ² păstrează casa joasă cu modelul arhaic al pereților cu cot. Prisma cu stîlpii ciopliți și fruntarul intersectat în consolă cu grinda principală (în arcadă), depășește tinda parțială. Coșul se înalță peste acoperișul de șindrilă mare (blane). Fruntarele și stîlpii erau împodobite prin creștare, vîdîndu-se preferin-

Prispă de casă din Ilovăț.

Elemente de prisă de la Ilovăț.

țele pentru chenarele pe motivul dintelui de lup, ca și pentru «mărul», reliefat în grosimea lemnului.

Conacul de deal (casa înaltă pe două caturi din lemn) este ilustrat ³ prin exemplarul strămutat la linia satului. Prisma (sala) etajului, în consolă, se supralărgeste, în partea a doua a fațadei, căpătînd aspect de foișor; scara de acces laterală. Pălmărușul, cu bordura creștată în val și grinzioare peste linia de întîlnire a scîndurilor, este întocmai cu acelea de la vechile case harghitane. Cercetările au semnalat și casa

¹ Pe valea Coșuștei, dominat de dealuri, Munții Năvașului îl despart de Balta. A făcut parte din plasa Cerna, cf. N. D. Spineanu, op. cit., p. 155—157.

² Fototeca Institutului de Istoria Artei inv. 29. 477—29. 479 (din 1961).

³ V. Novac, op. cit. p. 352, fig. 31; M. Brătîlovanu-Popilian, Aspecte ale construcțiilor viticole și pomicele din nordul Mehedințului, în «Museum», Golești-Argeș, 1978, p. 465

înalță cu prispă și foșor central peste un spațiu, cu ușă de intrare⁴.

Pivnița are o singură încăpere amplificată prin prispă și ocrotită de coardele de viță, cercetătorii reținându-i înfățișarea⁵.

Dintre exemplarele de case joase din Ilovăț, casa Barbacioru⁶ a beneficiat de atenție sporită⁷. Propusă a fi declarată monument istoric, nu a obținut o conservare *in situ*. A fost demontată și transportată la Șimian în vederea unei restituiri muzeistice. În 1982, încă în sat, i-au fost adunate într-un studiu competent⁸, însușirile, forma, elementele constructive și decorative. S-a insistat asupra creștăturilor, de pe grinzi, cosoroabe, fruntar, stâlpi⁹, pe motivul dintelui de lup, pe imaginea stilizată a capului de cal, a măruului.

Pentru morile de apă a fost trecut în evidența monumentelor un exemplar de la Dîlbociță; coșul morii avea, de o parte și de alta, reprezentate frumoase capete de cai¹⁰.

Satul Racova

Biserica Sf. Nicolae¹¹

Despre ea anuarul¹² menționează: «construită din lemn în 1878». Redăm, pentru a preciza natura lucrării din acea vreme, conținutul pisaniei de pe peretele exterior al pronaosului: «La anul 1876 iunie 15 s-a reparat această sfântă biserică precum se vede cu toată cheltuiala dumnealor locuitorilor din acest cătun Racova, ajutorînd și alți provoslavnici creștini și din alte părți pentru a lor veșnică pomenire. Pictor Ioan Pocruian, județu Gorj»¹³.

În viața lăcașului avusesse loc un eveniment și cu un sfert de veac înapoi, de atunci, din 1850, fiind datată tîmpla¹⁴.

Sub haina renovărilor¹⁵ dăinuie ctitoria megieșilor, elemente prețioase răbind de sub tencuială.

Pereții, din birne de stejar, înscriu un plan dreptunghiular cu absida, decroșată, poligonală, cu cinci laturi. Nișa proscomidiei a fost realizată prin împingerea, în exterior, a părții superioare a laturii de nord¹⁶.

Procedeul acoperirii spațiului interior este cel al boltii semicilindrice peste navă, retrasă, pe o birnă, de la linia pereților; boltă semicilindrică și cinci fișii curbe (cu arce și nervuri) peste altar, bănuindu-se sistemul de îmbinare, în coadă de rîndunică, al birnelor alcătuitoare. Arcul naosului este străbătut de chenare în dinte de lup.

Capetele birnelor de sus ale pereților (de vest și cei despărțitori) cioplite pe profil curb¹⁷ au fețele decorate, prin creștări drepte și în X, cu motivul dintelui de lup. Alte elemente ornamentale vor ieși la iveală o dată cu lucrările menite a da monumentului, de veac XVIII, înfățișarea originală.

Poarta de tradiție (pe ulița bisericii).

Poarta mare și portița, cu montanți înlocuiți și cosoroabă (pragul de sus) rămasă de la cea anterioară, secolul al XIX-lea, sculptată cu rozete și chenare, pe motivul dintelui de lup.

⁴ A. Pănoiu, *op. cit.*, p. 169 (parterul pare din piatră).
⁵ V. Novac, *op. cit.*, p. 464.

⁶ Familie de băștină din cătunul Racova (printre ctitorii principali).

⁷ V. Novac, *op. cit.*, p. 35, fig. 18—20; A. Pănoiu, *op. cit.*, p. 135, 151.

⁸ George Bordei, Ștefan Lăpedat, *Contribuții la cunoașterea arhitecturii populare mehediniene de pe Valea Coșuștei. Casa Barbacioru*, în «Drobeta», VI, 1985, Drobeta-Turnu Severin, p. 289—297.

⁹ Analogii cu cei amintiți, din fototeca Institutului de Istoria Artei.

¹⁰ Georgeta Nișu, *Tipuri de «fintini» în câteva sate din Mehedinți*, în «Historica», III, Craiova, 1974, p. 258, n. 12.

¹¹ Propusă spre a fi clasată ca monument istoric.

¹² «Anuarul Mitropoliei Olteniei», 1941, p. 503; Bibliografia lui N. Stoicescu nu menționează localitatea.

¹³ Pentru acest moment sau pentru cel din 1850, este pomelnicul, în litere chirilice, din altar (multe nume).

¹⁴ Compusă din: Răstignirea și moleniile; prooroci; apostoli; praznice; registru împărătesc; panouri florale între intrări. Pictură de factură populară. Pictura murală, supusă «renovărilor», poate în 1925.

¹⁵ O reparație, la 1925 (de atunci tabla peste «blane»; tencuirea pereților la exterior; înzidirea palamarului. Pomelnicul acestei lucrări cuprinde poate toate familiile satului, în frunte cu lamandi și Barbacioru.

¹⁶ Navă: 7,30m/5,10 m; laturile absidei între 1,50m — 2,25 m; decroș, la registru de jos, 0,44 (ulterior, înzidit pe nord); 0,10 m la cel de sus, nord. Măsurii luate cu grosimea stratului de tencuială. Înălțimea: 1,73 m.

¹⁷ La fel cioplite consolele de la absidă (capătul, foarte alungit, al birnei de sus).

Casa Gheorghe Moț

Secolul al XIX-lea; pe soclu de piatră, cu beci parțial, în panta terenului. Pereții, din birne cioplite (ulterior tencuite), înscriu un plan cu

Racova. Casa Gh. Moț.

cot. Are prispă pe două laturi și cerdac¹⁸ (în dreptul intrării), cu palamarul decorat în trafor (motivul rozetei cu patru petale). Locuința părăsită.

¹⁸ La capătul prispei, lângă odaia supralărgită. Scara de acces face corp comun cu soclul, din lespezi de piatră.

ISVERNA

Pitorescul, vitalitatea, puterea economică au dat renume acestei comune de munte, din al cărei hotar izvorăște râul Coșuștea. Cuprinsă altădată în plasa Cerna, număra, împreună cu Cănicea, 283 case¹. Materialul de construcție a fost lemnul, isvernienii distingîndu-se în meșteșugul prelucrării materialului pentru acoperiș².

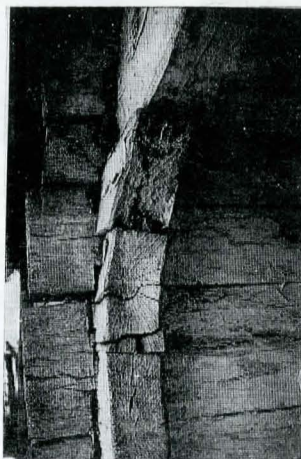
La Isverna lăcașul de cult din lemn a cedat locul celui de zid, încă din pragul secolului trecut³, dar el și-a continuat tradiția, prin exemplarele din împrejurimi. Acestea și câteva case, din largul perimetru arondat comunei, se constituie în mărturie ale arhitecturii lemnului.

Casa Nicolae Covăsălă

Reprezintă planul de veche tradiție al locuinței cu două încăperi și prispă parțială; se remarcă elementele de continuitate: forma și amplasamentul vetrei; poziția și sveltețea coșului de pe acoperișul de șindrilă⁴.

Casa Călinei Lungu, nr. 105.

După un model frecvent la mijlocul secolului trecut, vădînd priceperea folosirii terenului în pantă. Pereții, din birne cioplite, aparente, sînt

Isverna. Îmbinări și început de arcadă de la casa Călinei Lungu.

¹ N. D. Spineanu, *op. cit.*, p. 162—163.

² M. Brătloveanu-Popilian, *Locuința tradițională din podișul Mehedinților*, p. 155.

³ R. Crețeanu, *Biserici de zid de pe Valea Coșuștei*, în «Mitrop. Olteniei», XIII, nr. 7—9, 1961, p. 474—477; Pr. I. Ionescu, *op. cit.*, p. 816.

⁴ Șt. Enache, Ilie Sandu, *Construcții cu așezarea centrală a vetrei*, p. 158.

asezați fie pe coastă, fie pe un masiv soclu de piatră, ce găzduiește, în partea cea mai adîncă, un beci. Se compune din trei încăperi, ultima fiind supralărgită. Prispă parțială este la înălțimea soclului de piatră, avînd accesul lateral. Capetele cosoroabelor și ale altor birne, cu rol de console, sînt crestate pe motivul denticulului. Pentru forma ei, pentru plastica îmbinărilor, cît și a realizării soclului și a scării, cu lespezi de piatră, casa Călinei Lungu se cuvine a fi luată în evidența monumentelor istorice și conservată ca atare.

Cănicea (sat desființat, înglobat la Isverna)

Biserica Sf. Voievozi⁵

Ctitoria megieșilor din mahalaua Cănicea⁶ a fost supusă, de-a lungul existenței⁷, unui șir întreg de renovări, a căror ceață îi ascund începuturile. Pisania, de deasupra intrării⁸,

Isverna. Casa Călinei Lungu.

aduna, la 1892, cîteva momente din istoria sa: edificată la 1836; tencuită, ridicată pe soclu, și zugrăvită, la 1856; «lustruirea» icoanelor, în 1878, de zugravul Gheoghe Miloșescu din Comănești, și acela din 1892, cărora i se datora pisania, cînd s-au reparat icoanele tîmplei și s-au zugrăvit, iarăși, pereții prin zugravul Gh. S. Ionescu⁹.

Restaurarea științifică a monumentului poate furniza indicii pentru o datare mult coborîtă față de aceea a pisaniei tîrzii; pînă atunci o socotim a fi antequem 1822, vîrsta prețioaselor icoane ce au împodobit-o. Cu toate intervențiile amintite de discutatul izvor, inventarul pieselor pictate de la Cănicea (a celor din pronaos și de la tîmplă — registru și uși împărătești, panouri florale pe care le atribuim zugravului Simion) este prețios și demn de a fi cercetat.

Tipologic, monumentul din Cănicea înfățișează o navă dreptunghiulară¹⁰ și un altar, în prelungire, poligonal cu cinci laturi¹¹. Cîte o boltă, de formă semicilindrică, acoperă la interior fiecare compartimentare. Consolele, ca și capetele de sus ale pereților despărțitori, prezintă creștături în unghi drept (elementele fiind acum mascate de fundătura streșinii). Prispă de pe latura vest are stâlpi sculptați (capitelul în forma «crucea în creste» — romburi adîncite pe cant; fusul bitronconic, iar spre soclu motivul măruului). Tradiția susține că alcătuirea de trepte, de pe prispă, erau băncile pruncilor pe vremea cînd școala era aici găzduită.

Acoperișul, cu pante largi, învelit cu șindrilă, nu a fost tulburat de clopotniță, aceasta (pe patru stâlpi) păstrîndu-și locul osebît.

Satul Busești

Biserica Sf. Voievozi¹²

Conform pisaniei: «...s-au făcut cu cheltuiala a tuturor locuitorilor ai comunei Busești și s-au zugrăvit cu cheltuiala și stăruința preotului Ioan Căpăstraru», fiind desăvîrșită în 1870

⁵ Monument istoric, poziția 1016/1955.

⁶ Pr. I. Ionescu, *op. cit.*, p. 816.

⁷ N. Stoicescu, *op. cit.*, I, p. 136—137.

⁸ Starea ei de conservare este rea, fiind fisurată și dificil de urmărit conținutul.

⁹ R. Crețeanu, *Biserici de lemn din raionul Baia de Aramă*, în «M.O.», XI, nr. 5—6, 1959, p. 296.

¹⁰ Dim. 7,10 m/5 m (cu grosimea stratului de tencuială).

¹¹ Dimensiunea laturilor între 1,70 m și 2 m. Înălțimea pereților 1,82 m.

¹² Nu apare în evidența monumentelor istorice.

iulie 11. Tabloul votiv din pronaos îl reprezintă pe preotul Ioan și pe soția sa Stanca, dar și pe fiul lor, preotul Gheorghe, cu membrii familiei, înveșmîntați în portul vremii¹³. Autorul, zugravul Simion Ionescu din Severin, după cum se constată și din alte creații ale sale, nu este lipsit de talent și spirit de observație.

Casa Căpăstraru

Monument istoric, legalizat în 1955 (poziția 1020), a suferit, ulterior, modificări substanțiale ce au atras propunerea de clasării sale. Valențele artistice i-au fost înregistrate¹⁴. Stilpii prispei, ciopliți cu pricepere, erau aida celor de la biserica din Cănicea, înrudite fiind și consolele. În fruntar era reluat cercul (simbolul mărului), în alternanță cu torul. Casa Căpăstraru, rămasă de la familia ctitoricească a preotului Ioan, evoca, desigur, prin plastica prispei, bătrînul lăcaș de lemn, refăcut în 1870.

Satul Cerna Virf

În secolul trecut era comună de sine stătătoare, numărînd 90 de case¹⁵.

Casa Șeitan¹⁶ (în Muzeul de la Golești) constituie, astăzi, un exemplar muzeistic de mare preț¹⁷, căci el înfățișează un plan străvechi românesc, prezent în toate zonele țării, acela al casei cu prispă parțială. Este construită în 1840, preluînd planul și încorporînd elemente de la cea dinainte. Birnele, ce și-au păstrat aparența sînt fie rotunde (ca și temelia), fie cioplite, remarcîndu-se alungirea capetelor pentru sporierea rezistenței. Se compune dintr-o odaie de toate zilele (2,85 m/3,88 m), în fața prispei, și din «casa mare», cu cămară în spate.

Fruntarul prispei este crestat în val și se sprijină, la înțînirea cu grinda laterală, pe un stîlp de colț. Intrarea este asemenea celor de la pivnițe, fiind alcătuită din doi ușciori și o ușă lată, dintr-un singur lemn. Pe latura din față acoperișului este elevat coșul de evacuare a fumului. Patul de lemn nu lipsește de pe prispă, monumentul răspunzînd pe deplin descrierii pe care Ion Ionescu de la Brad o face, în genere, casei mehedintene, răspîndite în vremea sa.

«Casa Tătucilor» — Conacul Aniștilor (în Muzeul de la Golești).

A fost apreciată drept un exemplar remarcabil de casă înaltă, reprezentînd, în plan constructiv, neamul de moșneni căruia i-a aparținut consemnați istoricește ca sprijinitori ai răscoalei conduse de Tudor Vladimirescu¹⁸.

A fost înălțată la începutul veacului trecut, mama Aniștilor, fiica lui Mihai Bălțeanu din Balta, fiind prima stăpînitore. Un document din 1830 amintește și despre un conac vechi al Aniștilor¹⁹.

Edificiul, din birne cioplite, este dispus pe două nivele: pivniță compartimentată, la parter; locuință, la etaj, al cărei plan dovedește vitalitatea tipului arhaic cu prispă parțială. Încăperea în decroș ca și sala (prispă), aflată în prelungire, se sprijină pe stîlpii sculptați ai parterului. La etaj, creștăturile împodobesc stenapi (pilaștri ce acoperă capetele birnelor), grinzile, colonetele prispei (cu palmar din birne orizontale), motivele fiind cele familiare, des menționate.

Elementele de apărare ale casei (cele patru creneluri)²⁰ evocă vremile de restriști ale ridicării ei.

Satul Drăghești

Biserica Sf. Nicolae²¹

Dornici să-și păstreze dar și să-și modernizeze lăcașul străbun, megieșii din mahalaua Dră-

Biserica din Drăghești.

Icoană de hram (detaliu) de la biserica din Drăghești.

Drăghești. Icoană din friza praznicelor.

ghești²², asemenea vecinilor, l-au dres și împodobit adesea. Un astfel de șantier s-a substituit, ca în multe alte cazuri, celui al ridicării. Astfel, anul 1833, socotit ca atare,²³ este acela în care, după o întărire a pereților, aceștia au fost împodobiți cu pictură. Deasupra intrării în naos ostentivul a consemnat: «Am zugrăvit eu Mihai sin popa Ghiță zugravu Ploștinaru, 7341» (1833). Nu reiese că ar fi vorba de o biserică nouă, ci de cea existentă, nici din minicronica evenimentului sfințirii, așternută pe filele unui minei de Neamț, de popa Nicolae ot Săliștea Izvernii: «Leatu 1834 s-au sfințit această biserică iulie 22, acestei mahală Drăghești de sfinția sa părintele protopop Ioniță ot orașu Cerneți, fiindu și eu nevrednicul unul din alergătorii la aceea sfințire a bisericii...»²⁴.

Nu se împliniseră patru decenii de la amintita renovare, cînd se înfăptuiește o alta, și, aceasta, corolată de o haină pictată, la care se referă pisană din pridvor: «Această biserică s-au împodobit cu zugrăveala precum se vede prin osteneala dumnealor Nicolae Molan, Miută Gogan, precum și Gheorghe Cunesco: împreună și cu toți locuitorii din Drăghești, 1870».

Straturile de tencuială ce au îngropat birnele, inclusiv pridvorul cu elementele lui, contraforturile de piatră ce rostuiesc pereți îmbătrîniți ascund nu numai certe elemente de datare, dar îngreunează citirea planului, pe care îl apreciem a fi al dreptunghiului, cu absida, ușor decroșată, poligonală cu cinci laturi. Boltirea interiorului este semicilindrică în navă și în semicalotă deasupra altarului (poate din fîșii curbe).

Peretele plin, dintre pronaos și naos, constituie, fără tăgadă, un indiciu de vechime al lăcașului, acestuia putîndu-i-se adăuga alții, degajîndu-se ancadramentele intrărilor, ale căror praguri de sus, în parte vizibile, prezintă creștături lobate.

Pictura murală, de la exterior și interior, parțială, rară, în scene mari, este de la 1870, aparținînd zugravului prezent pe atunci și la ctitoriile din preajmă.

Dăinuie, eventual, între straturi, pictura murală a zugravului Mihai, dar activitatea sa de aici din 1833 are mărturii sigure de talent și dăruire artistică, în componența tîmplei principale²⁵ și a celei din pronaos. Remarcăm, din paleta imaginilor, sveltețea și ținuta demnă a personajelor (redate întregi pe ușile și icoanele împărătești), notele de realism (chipul și straiela ciobanului din prăznicarul: Nașterea lui Hs²⁶, gingășia florilor de pe poalele de icoane sau chiar de pe rame²⁷).

Sfîoasă, date fiindu-i proporțiile, dar mîndră de armonia lor, biserica din Drăghești își înscrie, pe înălțimea muntoasă, coama acoperișului cu blane²⁸ (șindrilă mare), în vreme ce streășinile ei tind spre covorul floral al pajîștei.

Satul Seliștea

Biserica Sf. Voievozi²⁹

Se înrudește cu semenele amintite prin încîntătoarea zonă peisagistică, prin amprenta renovărilor, prin risipirea vremii de început. Se spune, fără temei documentar, că a fost ridicată pe la 1820, prin strădania popii Ștefan, fiul popii Constantin Pocruianul din Izverna³⁰. În 1835 pereții au fost tencuiți, pe ambele fețe, pe cea interioară așternîndu-se, desigur, și o pictură. Principal ctitor, îndemnător și platnic a fost popa Nicolae Sălișteanu, al cărui pomelnic, de la proscomidie, într-o plăcută grafie, a fost, în parte, vărut. Soclul, contrafortii, tencuiala

²² Pr. I. Ionescu, op. cit., p. 816.

²³ N. Stoicescu, op. cit., I, p. 288.

²⁴ R. Crețeanu, op. cit., p. 296.

²⁵ Unele icoane (precum aceea cu reprezentarea împăraților Constantin și Elena) au suferit pregnantă intervenție a unui zugrav, înclînit și la Gornești și Godeanu.

²⁶ Amintind o icoană asemenea, din colecțiile Muzeului Regiunii Porților de Fier, datorată aceluiași zugrav, dar și o alta, a rășinăreanului Șcan, din patrimoniul Mitropoliei Sibiu.

²⁷ Icoana de pe tetrapod (și el pictat) reprezentînd hramul Sf. Nicolae cu Isus și Maria.

²⁸ Acoperiș unitar, în care pereții se înscriu de două ori și mai bine. Clopotnița, pe patru stîlpi, se află lîngă poartă.

²⁹ Propusă pentru lista monumentelor istorice.

³⁰ «An. Mitrop. Olc.», Craiova, 1941, p. 483; R. Crețeanu, op. cit., p. 297.

¹³ R. Crețeanu, op. cit., p. 297—298.

¹⁴ V. Novac, Considerațiuni privind necesitatea aducerii gospodăriei de Mehedinți, p. 352, fig. 14—15, 17.

¹⁵ N. D. Spineanu, op. cit., p. 68—69.

¹⁶ O imagine, la ea în sat, este publicată de M. Brătlovanu-Popilian, op. cit., fig. 8. O alta din 1961 se află în fototeca Inst. de Istoria Artei, inv. 27. 399.

¹⁷ V. Novac, op. cit., p. 352, 371, fig. 26—27; A. Pănoiu, op. cit., p. 54.

¹⁸ Arta populară românească, Ed. Acad. R.S.R., 1969, p. 43.

¹⁹ V. Novac, op. cit., p. 349—350, 353, fig. 9—10, 12, p. 371.

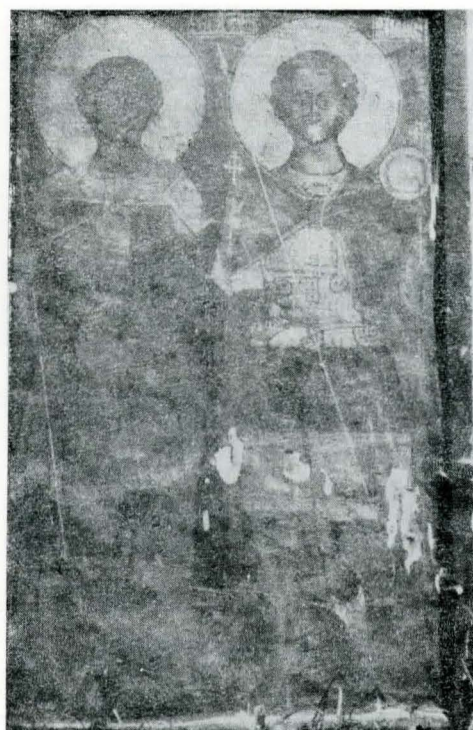
²⁰ Idem, Muzeul viticulturii și pomiculturii din România, prefață Ed. Sport-turism, 1983.

²¹ Monument istoric, poziția 1017/1955.

Biserica din Seliște. Vedere sud-est.

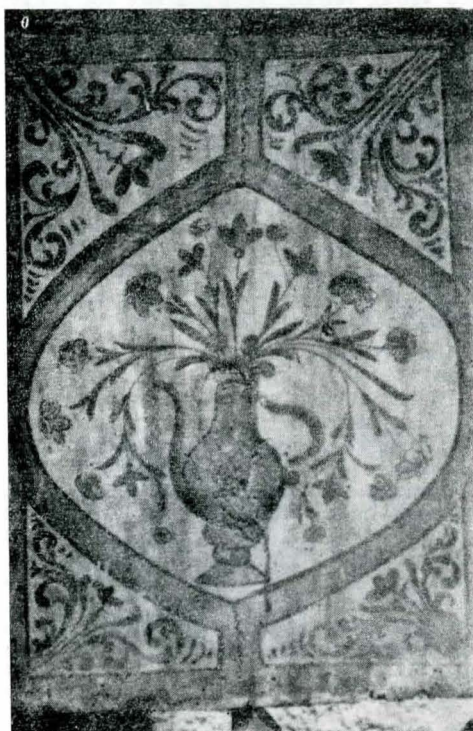

Icoană din tîmpla de la Seliște.

Ușă împărătească de la Turtaba.

Poală de icoană de la biserica din Seliște.

Fragment din pictura exterioară de la Turtaba.

pe pereții verticali, și Jertfa lui Avram, pe spatele tîmplei³¹.

Din epocile de înfrumusețare lăcașul stăpînește un patrimoniu de piese pictate. Cele mai vechi sînt ușile împărătești³², cu Buna Vestire pe fundal arhitectonic, ce prezintă analogii stilistice cu icoanele tîmplei de la Obîrșia Cloșani, datate 1783. Dar zugravul, ce își are aici o remarcabilă operă de referință, este Simion. Lui i se datorează frizele tîmplei, registrul împărătesc³³, frumoasele panouri decorate cu flori, în vase sau buchete. Pe icoana Deisis, artistul a însoțit data 1835 cu consemnarea: «această icoană popa Nicolae Sălișteanu au plătit, Simion zugravu au zugrăvit».

Planimetric, lăcașul săliștean se înscrie în grupul consistent și tradițional al celor cu navă dreptunghiulară și altar, nedecroșat, poligonal cu cinci laturi. Învelișul renovărilor tănuiește elemente constructive și decorative, ce pot fi dobîndite printr-o lucrare de conservare.

Satul Turtaba

Biserica Sf. Gheorghe³⁴

Cu gîndul conturării istoriei monumentului menționăm cîteva elemente ajutătoare. Tradiția o socotește de peste două secole. De pe ancadramentul intrării de pe vest răzbate, de sub ten-

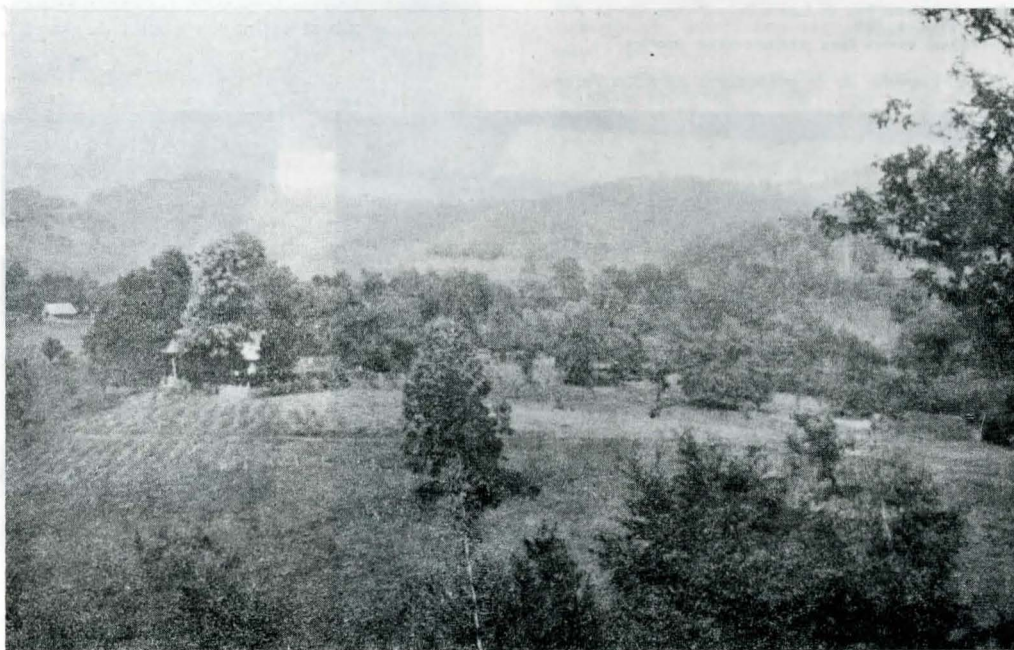
pidvorului, spargerea bolții semicilindrice a pronaosului pentru mini-clopotniță, aparțin șantierului din 1870. Starea de conservare a picturii murale nu îngăduie precizarea executării sale. Este posibil ca cea din 1835 să fie sub var, iar cea existentă, nu lipsită de calități artistice, să fie din 1870. Programul iconografic este redus, cuprinzînd reprezentarea Sf. Voievozi, a Sf. Nicolae și a Sf. Christofor, pe fațada de vest; chipuri de cuvioase, pe bolta pronaosului și Sf. Gheorghe în varnița de foc, pe peretele despărțitor; evangheliștii, pe bolta naosului; Maria cu arhanghelii, pe bolta altarului, ierarhii,

³¹ Pictura altarului pare a fi fost doar renovată, în 1870.

³² Același zugrav va fi realizat și icoanele din pronaos, supuse însă unor intervenții ulterioare.

³³ Amintim din compunerea sa icoana de hram a arhanghelilor Mihail și Gavril, ca și pe aceea a arhanghelului Mihail călcînd omul păcătos, datată 1835 iunie 8.

³⁴ Propusă pentru lista monumentelor istorice.

Biserica de la Turtaba și natura înconjurătoare.

cuială, un chenar puternic profilat, sculptat în frînghie. Decorul este întregit de imaginea intrărilor de la Costești și Obîrșia Cloșani, certe ctitorii de veac XVIII. Aceleași epoci îi aparțin câteva icoane, amintind-o pe aceea a Mariei Hodighitria, de factură moldovenească. Valoroasa tîmplă cu tradiționalele frize, păstrînd ușile împărătești cît și pe cele diaconești, panourile cu decor floral, amintește renovarea din partea dintîi a secolului trecut. Anul 1831, ca și autorul picturii, Simion Zugravu, sînt consemnate pe icoana ce-l reprezintă pe Is. Hs. Printr-o postăviță de tîmție, popa Ioan Turtăbeanu a transmis faptul că în: « iunie 6, anu 1859 s-au tencuit biserica de săteni », aceeași obște ce o înzestraseră și cu cărțile necesare³⁵.

Șantierul anului 1870 este obiectul pisanilor de deasupra intrărilor, cu următorul cuprins: « Această sîntă biserică s-au împodobit cu zugrăveală, precum se vede cu toată cheltuiala dumnea-lor Ion Vasile Feran, Gheorghe Mare și Gheorghe Mic, feciori ai lui Lasco Feran, însă în-lăuntru pe zid, 1870 octombrie 12 » (la intrarea pe prispă): « Însă pe din afară plătită de preotu Ion Feran, ctitorul bisericii și Gheorghe Trăilă Feran, 1870 luna noemb. 6 » (deasupra ușii spre pronaos). Zugravul lucrase, în același an, la Seliște.

Ctitoria megieșilor de la poalele dealului Paharnicului, urmînd etapele istorice ale celor de pe aceleași plaiuri, are o înfățișare comună. La interior este boltită semicilindric. Pereții sînt tencuiți, pe dinăuntru și pe dinafară și sprijiniți prin contraforturi. Traseul lor este dreptunghiular cu absida, decroșată, poligonală cu cinci laturi, iar dimensiunile modeste, sînt copleșite de pantele acoperișului, pe care coboară rînduri-rînduri învelitoarea de șindrilă. Clopotnița pe patru stîlpi se află lîngă poartă.

Casa Vasile Păunescu nr. 58³⁶

Reprezintă arhitectura secolului trecut, ce a preluat, în evoluție, un plan arhaic: al prispei parțiale, cu cămară în continuare. Cele două odăi au o singură intrare, de pe prispă. Capetele grinzilor principale, ale casei, sînt continuate la prispă și cioplite în arcadă. Pereții, din birne cioplite, aparente, sînt așezați pe coastă sau pe soclu de piatră în panta terenului.

Casa Pătru Feran nr. 24

Este un exemplar tipic de casă înaltă, de la finele secolului trecut, pe două niveluri. La parter se află beciul, iar la etaj locuința, compusă din tindă și două odăi. De-a lungul fațadei se află prispa, pe pilăstri, de piatră, cu elementele: pâlmarul și « războiul » (fruntarele), decorate în trafor.

Poarta are deschidere largă, între doi ușciori, cu umerăși ciopliți și acoperiș de blane.

³⁵ R. Creșeanu, *Completări la inscripțiile din bisericile de lemn din raionul Baia de Aramă*, în « Mitrop. Olț », XIV, 10-12, 1962, p. 709.

³⁶ Propusă pentru lista monumentelor istorice.

Turta. Imagine de la gospodăria lui Pătru Feran.

OBÎRȘIA CLOȘANI

Această comună, « cea mai ascunsă în munți » dintre cele ale județului Mehedinți, număra, la finele secolului trecut, 130 de case. Aici se făcea cea mai bună șindrilă din plaiul Cloșanilor și se vindea cu 25-30 lei mia¹.

Cu decenii în urmă, exemplarele de case tradiționale existente în teren au permis sur-

« Căsoaie », de la Obîrșia-Cloșani.
Stîlp de prispă de la Obîrșia-Cloșani.

prinderea evoluției, de la cea cu prispă parțială², în fața tindei, cu un singuratic stîlp de colț, la aceea amplificată printr-o odaie alăturată, de aceeași lățime cu « casa mare », obținîndu-se, astfel, central, un spațiu deschis pe fațadă³, tip de casă întîlnit frecvent în sud-estul Transilvaniei, cu aceeași arhaică origine.

Stîlpii prispelor își au și ei martorii documentari, grăitori pentru modelul îndrăgit de meșteri⁴.

O anexă gospodărească, denumită « căsoaie », cu o singură încăpere, din birne cioplite, are prispa mărginită cu birne (cele laterale fiind continuate de la pereți), iar capetele grinzilor ajung sub streșină⁵. Modelul de pivniță,

cu intrarea axată la un capăt, și prispă pe fațadă, a fost reținut bibliografic⁶.

Cercetările recente au mai depistat, la Obîrșia Cloșani, doar trei case vechi.

Casa Hindea Nicolae (fostă Grozea)

în punctul « plat de case »

După tradiție are trei sute de ani și era considerată cea mai bătrînă din sat, chiar atunci cînd fondul constructiv era cel de odinioară. Este edificată din birne rotunde, îmbinate în cheotori, iar cele ale tălpii cioplite, alungite la prispă. Așezată pe soclu de piatră, numai în panta terenului, pe fațadă are scara de acces, din lespezi de piatră, lateral, la capătul prispei. Se compune din încăperile obișnuite: « la vatră » și « la sobă », cu podini pe grinzi și meșter grindă, cu excepția spațiului de deasupra camniței care este deschis. Grinzile se continuă la exterior, capetele crestate sprijinindu-se pe fruntarul prispei. Ulterior, partea dreaptă a prispei a fost închisă cu birne alcătuiind un « stobor », unitate constructivă regăsită și peste munți (Hunedoara, Sălaj). Prisma are balustrada de birne, dispuse orizontal, asemenea elemente, masive, alcătuiind și podeaua. Acoperișul are învelitoarea din blane (șindrilă mare). Conservarea casei Hindea este cerută de importanța ei deosebită pentru etnografia românească.

Casa Ion al Aniței (moștenitor Curelea Nichifor)

din crîngul « Valea Mare — Izvor »

Este rezultanta a două faze de lucru. Primei, de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, îi aparține « casa mare » (la sobă), supralărgită, și tinda (cu vatră), retrasă, pentru a face loc prispei parțiale. În secolul trecut a fost adăugată o altă odaie (de lărgimea « casei mari »), prispa fiind astfel centrată.

Pereții sînt făcuți din birne cioplite, așezați, în funcție de teren, pe coastă și pe soclu de piatră. Scara de acces se află în dreptul prispei, ea fiind de fapt o înaintare a soclului, cu trepte (prin dispunerea pietrei) pe două părți. Intrarea, prin tindă, este în genul celor de pivniță, ușa este din două foi, crestate cu securea și prinse prin cuie de lemn. Învelitoarea acoperișului în patru ape este din șindrilă.

Casa, deosebit de pitorească, este pe cale de părăsire, căci cea nouă se află în construcție.

Casa Nicolae Lupulescu (pe drumul principal)

Pentru valențele sale artistice a fost propusă pentru atributul de monument istoric. Cu cinci ani în urmă a fost modificată, știrbindu-i-se valoarea.

Executată din birne masive, prinse în cheotori, cuprinde două odăi, cu o singură intrare. În panta terenului este amenajat beciul parțial, în soclu de piatră. Prisma nivelului superior se sprijinea pe stîlpi (în dreptul beciului) și pe soclu de piatră. În locul ei a apărut un spațiu închis. Frumoșii stîlpi « înfloriți » (sculpați), ca și cei de la parter au dispărut (sau au fost îngropați în tencuială). Șindriila acoperișului a fost înlocuită.

Satul Godeanu

Biserica Sf. Arhangheli⁷

Ion Ionescu de la Brad amintește așezarea cînd relatează procedeul ciopririi în pădure a birnelor pentru casă și al vînzării lor⁸. Organizarea administrativă îi este dovedită prin consemnarea cartografică din 1788⁹.

Lăcașul actual, de cult, a fost adus de la Obîrșia Cloșani¹⁰ și așezat în pămîntul dăruit de Ion Surdu. A fost cărat mai mult cu umărul, cum spun sătenii, ceea ce nu a fost deloc ușor,

¹ N. D. Spineanu, op. cit., p. 206.

² Fototeca Inst. de Istoria Artei, inv. 29. 516.

³ Idem, inv. 29. 517.

⁴ Idem, inv. 29. 523.

⁵ Idem, inv. 29. 524.

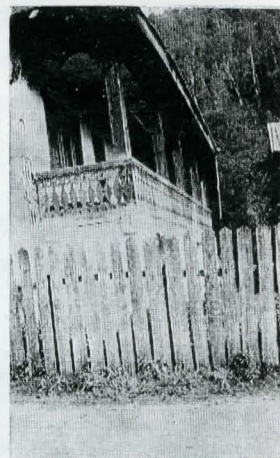
⁶ M. Brătloveanu-Popilian, *Aspecte ale construcțiilor viticole și pomice din zona de nord a Mehedinților*, în « Mu-seum », 1978, p. 463.

⁷ Propusă pentru lista monumentelor.

⁸ Agricultură în județul Mehedinți, p. 152.

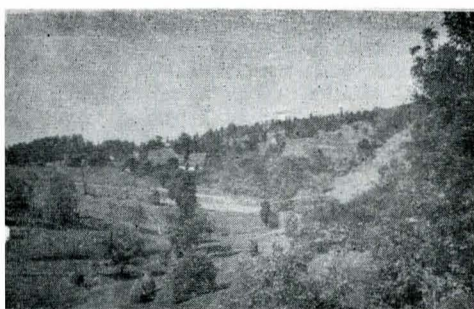
⁹ P. I. Panait, op. cit., p. 174.

¹⁰ N. Stoicescu, op. cit., I, p. 341; R. Creșeanu, *Biserici de lemn din raionul Baia de Aramă*, p. 298.

Turta. Casa Pătru Feran.

Priveliști din Godeanu.

Jate fiind culmile ce trebuie urcate. Printre ctitorii strămutării, montării și renovării, incluzând și pictura murală, sînt pomeniți Titu Darap, Grigore ereu, preoții Nicolae și Haralambie Tudor din Seliștea Izvernii și mulți alți ostentori. Lucrul a luat sfîrșit în 1952, salvîndu-se în acest mod, de la dispariție, un monument istoric.

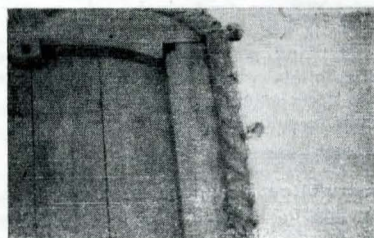
În 1937 a început, la Obîrșia, construirea bisericii de zid, cea micuță de lemn, de alături, fiind de folos doar scurtă vreme.

În 1860 fusese renovată, momentul substituindu-se celui al ridicării sale¹¹. Lucrările au fost importante, determinînd și o schimbare de hram, în locul celui al Sf. Gheorghe, așa cum

Godeanu. Altarul bisericii.

Detaliu din cadrul intrării în biserica de la Godeanu.

apărea, în catagrafica din 1845, ctitoria megieșilor din Obîrșia¹². Tencuiala ascunsese și văleatul construirii sale, din al XVIII-lea veac¹³.

La Godeanu, lăcașul a fost așezat pe un platou cu minunata priveliște a culmilor Godeanu și Cerna. Are în preajmă cîteva case și un izvor. Terenul fiind în pantă, a fost ridicată pe soclu de piatră ce crește de la vest spre est, de la 0,20 m la peste 2 m.

Pereții mărunți¹⁴ înscriu o navă dreptunghiulară și o absidă decroșată, poligonală cu cinci laturi. Prispei de pe vest i-au fost înlocuiți stîlpii originali, cu cei ușor ciopliți, iar balustrada, din birne horizontale, a fost, ca și restul pereților, cuprinsă în tencuială. Se remarcă lanțul iscusitelor perechi de console, cu cioplituri drepte sau în val.

¹¹ «An. Mitrop. Oltean», 1941, p. 519.

¹² Pr. I. Ionescu, op. cit.

¹³ Se distingeau semnele pentru mie și sută (1700), dar celelalte două erau roșii.

¹⁴ Nava măsoară 6,60 m/4,70 m (cu grosimea stratului de tencuială).

Godeanu. Icoană din tîmplă.

Godeanu. Ușă împărătească. Detaliu.

Pe marginea, neascunsă¹⁵, a cadrului intrări se profilează, de o parte și de alta, cîte un puternic chenar în frînghie, ce unduiește în pragul de sus, confrunzîndu-se prin capete de șarpe.

Văleatul, împutînat pe cadrul ușii, poate fi întregit, cu ajutorul prețioaselor elemente originare ale tîmplei¹⁶, datate 1783. Numim ușile împărătești cu Buna Vestire, pe fundal arhitectural, pentru a menționa trupurile sinuoase ale șerpilor ce le marchează marginea de sus. Pictura ansamblului este remarcabilă, dar zugravul, al cărui penel realiza doi ani mai tîrziu o

¹⁵ Restul sub tencuială.

¹⁶ Doar unele icoane au suferit intervenții prejudicioase.

¹⁷ Acum este un tavan drept, pe birne. Peste naos este o boltă semicilindrică, în leagăn, iar peste altar un mic semicilindru intersectat cu fișii curbe (totul se află sub tencuială).

operă asemenea la Gornenți, își păstrează animatul. Să fie popa Ghiță?

Cîteva icoane, de factură populară, amintesc renovarea de la 1860 și își află analogii la Drăghești și Gornenți. Una este semnată Petru.

Peste șindriila acoperișului s-a întins tablă, iar deasupra pronaosului o scundă și îngustă alcătuire de clopotniță, pentru care a fost modificată, la interior, bolta originală¹⁷.

Lăcașul de la Godeanu, interesant din punct de vedere artistic, este impregnat și de un profund sens istoric, el amintind de plaiul Cloșanilor și de vîtaful său, Tudor Vladimirescu.

OBÎRȘIA DE CÎMP

Satul Izimșa

Biserica Cuv. Paraschiva și Sf. Gheorghe

Constituie rezultatul refacerii radicale, din 1866 (an indicat pentru ridicarea ei)¹, a celei anterioare², cu intrare pe sud (astupată).

A fost mărită, spre vest, cu clopotniță deasupra. Pereții, de plan dreptunghiular, cu absida decroșată, poligonală, cu cinci laturi, sînt tencuiți. Nava are o boltă unică, semicilindrică, străpunsă deasupra naosului, pentru o turlă, adăugată, din scînduri.

Din pictura murală a secolului al XIX-lea, de bună tradiție, se conservă medalioanele cu prooroci de pe intradosul arcului dintre pronaos și naos.

Lăcașul a fost reparat în 1902 și în 1957, cu care prilej a fost repictat.

¹ «Anuaru Mitrop. Olteniei», Craiova, 1941, p. 503.

² Menționată cu hramul Sf. Gheorghe în catagrafia din 1845, cînd satul era al vornicului Barbu Știrbei, cf. Pr. I. Ionescu, op. cit., p. 837.

ODENI

Hotarul moșnenilor din Podeni cît și al acelor din Gornenți se întindea, odinioară, pînă deasupra Băilor Herculane, acoperit fiind de păduri înalte. Acestea au fost defrișate, iar vetrele satelor coborîte dinspre munte¹.

Finele secolului trecut află Podenii în statutul ei de comună de sine stătătoare, cu 172 case².

Bogăția materialului lemnos și priceperea au dus la înflorirea meșteșugului de a construi case. Generații de generații, de meșteri vestiți, au fost solicitați nu numai în podiș, ci și în zonele limitrofe³.

Forma casei și-a urmat firul cunoscut al evoluției sale, pînă la casa înaltă, cu două nivele, care a înregistrat aici, ca și la Balta, extinderea la toate categoriile sociale⁴.

Se remarcă, însă, în toată platforma Podenilor, și folosirea pietrei, în genere la anexe, împrejuriri, porți, imprimînd gospodăriilor un aspect de cetate.

În Podeni, lăcașul de cult a cedat, încă de la mijlocul secolului trecut, locul celui din zid, dar pereții locuințelor s-au menținut din lemn.

Acum, aici, la Podeni și în satele aferente, rare exemplare depun mărturia faimei meșterilor de altădată, ele susținînd însă trăinicia planului arhaic, al casei cu prispă parțială.

Casa Elena Grama

Secolul XIX; beci de piatră, la parter: locuință de lemn, la etaj, cu două încăperi, una supra-lărgită, și prispă parțială. Aceasta din urmă și cerdacul din fața ei sînt în consolă. Lateral, este amenajat accesul, prin continuarea soclului și adăugarea lespezilor în trepte. Palmarul este în trafor. Deasupra acoperișului de șindrilă se înalță coșul tradițional⁵.

¹ A. Pănoiu, Arhitectura și sistematizarea în județul Mehedinți, p. 76.

² N. D. Spineanu, op. cit., p. 230—231.

³ M. Brătloveanu-Popilian, Locuința tradițională din podișul Mehedinților, p. 155.

⁴ Idem, p. 153.

⁵ Exemplarul se aseamănă cu cel prezentat de A. Pănoiu, sub numele de casa Maria Grama, deosebirea fiind dată de învelitoarea din tablă, cf. op. cit., p. 157, 163.

Casa Nicolae Țurlui

Secolul XIX; casă dezvoltată, pe două niveluri, beci cu o succesiune de arcade, pe fațadă, deasupra căreia se reazemă prispa locuinței. Exemplarul are o înfățișare plină de pitoresc.

Satul Gornenți

Așezat, pe poalele muntelui Ciolanu, ca și Mălărișca, cu care forma comună, adunînd laolaltă, spre sfîrșitul secolului trecut, 203 case⁶.

Biserica Sf. Voievozi⁷

Se află pe un dîmb, în vecinătatea munților, departe de freamătul satului (marcînd, desigur, o veche vatră a acestuia).

Modestă, fără clopotniță pe acoperiș⁸, cu pridvor deschis, degajă atmosfera unei bătrîne case părăsite⁹.

A fost construită în secolul al XVIII-lea, fiind gata împodobită, în 1785. Pe ancadramentul intrării, de pe vest, sub tencuială, în decorul

altarului: Maria pe tron, cu arhanghelii, pe boltă, și trei ierarhi, pe pereții verticali. Au mai fost prefăcute unele icoane (tot din cele vechi) și au fost pictate ușile împărătești. Mulțimea numerelor din pomelnik dovedește că obștea și-a menținut calitatea de ctitoră a lăcașului.

Pe spatele unor icoane, repictate la 1852 sau 1870¹³, a rămas neatins vâleatul 7293 (1785), dar chiar și pictura unora dintre ele (Maria cu Pruncul și Arhanghelii; Arhanghelul Mihail) este cea originară a zugravului, plin de har și școlit, prezent în 1783 la Obîrșia Cloșani.

În elevația interiorului, bănuim, sub tencuială, boltirea tradițională: cîte o boltă semicilindrică, în pronaos și naos; și una din fișii curbe, din birne îmbinate în creștături, deasupra altarului.

Temelia (ridicată mai apoi, pe soclu de piatră) este puternică, cu capetele mult alungite, pentru asigurarea rezistenței. Asemenea este îmbinat, în creștături drepte, și palmarul prispei, birnele laterale fiind cele ale pereților. Consolele (capetele celor două birne de sus) sînt crestate pe profil curb (în val).

Forma de plan: dreptunghiular cu absida retrasă, polygonală cu cinci laturi, prezintă particularitatea realizării, pe perețele de nord al altarului, a nișei pentru proscomidie, prin dispunerea nedecroșată a părții superioare¹⁴.

Plastica arhitecturală a lăcașului este întregită, pe vest, de stîlpii sculptați: volume rectangulare, la capitel și soclu; bitronconic la fus, marcate prin șiraguri în dinte de lup.

Restaurarea lăcașului de la Gornenți ar avea darul să valorifice o remarcabilă mărturie a artei lemnului din Podișul Mehedinților.

Casa Sitaru Gh. nr. 58

Începutul secolului al XIX-lea. Beci de piatră, în panta terenului (sub o singură încăpere),

Biserica din Gornenți.

Gornenți. Casa Gh. Sitaru.

Gornenți. Fruntarul prispei de la casa Gh. Sitaru.

cu accesul pe latura scurtă. Birnele cioplite (rămase aparente la spatele casei) înscruie planul cu trei încăperi, evoluat din prispa parțială, ajunsă acum centrală, în fața tindei, cu singura ușă din afară. Fațada prispei este precedată de un pridvorăș, pe doi stîlpi, cu cîte o arcadă laterală, cu fruntar crestă și sculptat cu denticuli, pe intrados, protejat printr-o polată de prelungire. În dreptul ei este amenajată scara

în soclu de piatră, avansat din cel al casei. Pe acoperișul, cu blane, deasupra tindei se menține coșul caracteristic zonei.

Casa, părăsită, cuprinsă de părajină, este pe cale de dispariție. Ar merita să fie salvată, prin strămutarea într-un muzeu în aer liber sau în îngrăditura lăcașului de lemn.

Casa Căplescu

Secolul XIX; două niveluri; beci de piatră; etaj cu trei încăperi (fiecare cu intrare de pe prispa deschisă), vădită evoluție a exemplarului mai sus amintit.

Acoperișul, înalt, are învelitoare de șindrilă.

Casa Pătruț

A preluat, pe la 1875, tipul casei cu două odăi și intrări proprii. Beciul este parțial, în panta terenului, sub camera din dreapta. Prispă în consolă pe fațadă (aflată la nivelul coastei sau

Gornenți. Casa Pătruț. Latura scurtă cu accesul la beci.

pe mic pat de piatră) și pe latura scurtă, pe pilaștri de piatră. Pălmă din birne orizontale; stîlpi ciopliți, cu arcatură trilobată între ei. Căpriorii streșinii ciopliți pe profil curb.

Casa Domnica Grama

Secolul XIX; pe două niveluri, la parter beci de piatră; la etaj, locuință cu trei încăperi, una, de capăt, fiind supralărgită. Prispă, cu decor în trafor, în fața celorlalte (cu o singură intrare). Scara de acces este amenajată în soclu de piatră. Acoperiș cu șindrilă.

Casa Gherghina Elisabeta

Construită pe la mijlocul secolului trecut de familia Sitaru. Este dispusă pe două niveluri: cel de jos, de piatră, cu beci (cu uși largi și ferestre cu buiandrugi de lemn); la etaj trei încăperi, cu tinda, centrală, prevăzută cu intrarea din afară. În tindă se menține vatra, ca și tavanul cu podini pe grinzii și meșter-grindă. Grinzile principale ale pereților, tăiate în arcadă, se continuă la prispă. Pilaștrii de piatră (între care se află gîrliciul) și soclul de piatră susțin prispa, al cărei pălmă are balustrada arcată (ca și la casa Gh. Sitaru).

Învelitoare de șindrilă peste acoperiș.

Pentru casa înaltă, frecventă odinioară, exemplarul analizat este reprezentativ, meritînd o conservare *in situ*.

Satul Mălărișca

Biserica Sf. Nicolae¹⁵

Este edificiul pe care îl menționează, în hramul respectiv, cataografia din 1845¹⁶, dar aproape un secol trecut de la a sa înălțare. Sursele bibliografice se rezumă la renovarea din 1875, consemnată prin pisanie¹⁷. Textul ei dă informații

¹⁵ Nu este în evidența monumentelor istorice.

¹⁶ Pr. I. Ionescu, *op. cit.*, p. 817.

¹⁷ N. Stoicescu, *op. cit.*, II, p. 412; «An. Mitrop. Olț.», 1941, p. 492; R. Crețeanu, *op. cit.*, p. 686—687.

⁶ N. D. Spineanu, *op. cit.*, p. 138.

⁷ Se cuvine a fi luată în evidența monumentelor istorice.

⁸ Acesta și-a păstrat forma, dar învelitoarea de șindrilă a fost înlocuită prin cea din țiglă.

⁹ Lăcașul este dezafectat cultului, de la ridicarea în inima satului a celui de zid, îndeplinind funcția de capelă de cimitir, fapt ce i-a salvat existența.

¹⁰ «An. Mitrop. Olț.», 1941, p. 492; R. Crețeanu, *Bisericele de lemn din raionul Turnu-Severin*, în «Mitrop. Olteniei», XIII, 10—12, 1961, p. 686.

¹¹ În cataografia din 1845, biserica de lemn, megieșească, este menționată în hramul Sf. Împărați, cf. Pr. I. Ionescu, *op. cit.*, p. 817.

¹² R. Crețeanu, *op. cit.*, p. 686.

¹³ Cum este aceea din pronaos, a Mariei cu Pruncul și arhanghelii, redată întregi (zugravul de la Godeanu și Drăghești, după o pictură a lui Mihai sin Ghițe din 1852).

¹⁴ Dimensiunile pereților, cu stratul de tencuială: 8,65 m/5,26 m, nava; 1,42 m — 1,72 m, laturile absidei; 0,28 m, decroșul; înălțimea pereților, pînă la cosorob, 1,92 m.

Malorișca. Icoană din friza praznicelor

asupra trecutului bisericii, prin cuvintele: «s-au reparat de nou...» Afirmăm că o însemnată lucrare de reparație și înfrumusețare a avut loc în preajma anului 1820, din podoabele de atunci revenindu-i valoroasele icoane din pronaos (Sf. Paraschiva; Is. Hs.; Maria cu Pruncul; Ioan Botezătorul); cele de la timplă (Sf. Nicolae; Deisis; Maria cu Pruncul, străjuită de arhangheli; arhanghelul Mihail învingând omul păcătos); ușile împărătești ca și mare parte din pictura timplii¹⁸, îndeosebi friza praznicelor. Cu rezervele cuvenite atribuim patrimoniul artistic mai sus amintit zugravului Ghiță. Amplu a fost și șantierul din 1875, cu binecuvântarea episcopului Atanasie¹⁹, cu contribuția colectivității (cum rezultă din pomelnicul ctitoricesc). Noi tencuieli, un nou soclu de piatră, o altă haină de pictură murală. Zugravul era dintr-o generație vîrstnică, observație rezultată nu numai din notele tradiționale, ci și din caracterul grafiei. La exterior, pictura a ocupat fațada de vest, cu reprezentările: Sf. Gheorghe; Maria cu Pruncul și arhanghelii Mihail și Gavril; Deisis. Ruinată, cum spune pisană, biserica s-a reparat în 1875; fiind «într-o stare mult mai rea»²⁰, în 1940, s-a reparat din nou. Cu acest prilej, credem, au fost sacrificate piesele originare ale prispei, ca și cadrul ușii (de nu este cumva sub tencuială).

Pereții lăcașului de mici dimensiuni²¹ înfățișează un plan primar: altarul, poligonal cu trei laturi, în prelungirea navei dreptunghiulare; bolți semicilindrice o acoperă la interior peste navă, la altar remarcîndu-se îmbinarea bîrnelor ce alcătuiesc fișile curbe.

Silueta lăcașului este cea de început, cu acoperiș unitar, fără clopotniță, aceasta pe patru stâlpi fiind detașată.

Casa Maria Buzatu

Secolul XIX. Prin structură și plan prezintă analogie cu casa lui Haneș Zamfira, din Hănăsești (Munții Apuseni): aceeași rezolvare a pantei terenului; aceeași compartimentare și dispunere a parterului de piatră în pivniță, supralărgită, și grajd retras; același plan al locuinței, cu două odăi, una supralărgită, continuată cu prispa parțială, așezată, în consolă deasupra spațiului din fața grajdului, în sfîrșit aceeași pietruire a pantei pentru amenajarea scării de acces.

Casa Mihai Tătucu

Secolul XIX; două niveluri din lemn; locuință evoluată din planul arhaic; prispă parțială, cu palimar traforat, peste pilaștrii din lemn, de la parter.

Casa Dumitru Tătucu

Secolul XIX; parter din piatră, cu beci; locuință, la etaj, cu trei încăperi, una supralărgită, prispă parțială, cu palimar traforat. Acoperiș de șindrilă, cu coș tipic mehedintean²². Pe plaiul Podenilor, în drumul spre Baltă.

¹⁸ Friza apostolilor a suferit intervenții.

¹⁹ Episcopul de Rîmnic, Atanasie Stoianescu, cărtura, patriot. În 1877 a binecuvîntat armata română înainte de trecerea Dunării, în Bulgaria, cf. «An. Mitrop. Olț.», 1941, p. 111.

²⁰ Decît cea din Gornenți care era în «stare rea», cf. «An. Mitrop. Olț.», 1941, p. 492.

²¹ Nava: 7,84 m/4,64 m; laturile absidei: între 1,93 m și 2,03 m (cu grosimea tencuielii).

²² A. Pănoiu, op. cit., p. 148.

Conacul Gh. Pîrvan

Secolul XIX; parter piatră; etaj lemn, cu fațada precedată de o prispă cu arcade. Acoperiș cu șindrilă.

Conac (proprietar din Gornenți)

Soclu de piatră, în panta terenului, folosit pentru amenajarea beciului; la nivelul etajului, încăperea supralărgită și prispa parțială dispuse în consolă, acoperiș cu învelitoare de șindrilă.

Conac din plaiul Podenilor.

Biserica din Ponoarele.

Elemente de la streășina bisericii din Ponoarele.

PONOARELE

Odinioară Ponor, mai apoi Ponoarele, comuna a polarizat, în jurul ei, numeroase sate și crînguri, împreună cu care, la finele trecutului veac, însuma 350 de case¹.

Tradiția, nepărsită pînă astăzi, o leagă de activitatea ctitoricească a călugărului Nicodim², iar documentul, din 20 septembrie 1459, de orașul București.³

Biserica Sf. Nicolae⁴

Se spune că este ridicată pe zidirea de mănăstire începută dar neisprăvită⁵. Singurătatea îi este sihastră, iar peisajul încîntător, cu izvorul sub piatră și stînci semețe. Construirea ei nu se știe cînd a avut loc⁶, alte semnalări bibliografice indicînd însă anul 1766⁷. Vîrsta i se poate socoti din al XVII-lea veac⁸, forma de plan dreptunghiulară cu absida poligonală, cu trei laturi, ne decoșată, în măruntele dimensiuni⁹, fiind un argument. Inscricția: «luna lui aprilie 22, leat 7274» (1766), prin forma lapidară, dar mai ales prin amplasament: ușciurul ancadramentului intrării (de vest),¹⁰ se referă, desigur, la resfințirea, după o necesară dregere a pereților, și poate chiar o pictare, căreia îi pot aparține urmele de pe timpanul de vest al naosului. O renovare este precizată de antimisul din 1851¹¹,

¹ N. D. Spineanu, op. cit., p. 234.

² Idem, p. 234—235.

³ Documenta Romaniae Historica, B. Tara Românească, București, 1966, p. 204; Ion Ionașcu, Contribuții la istoricul mănăstirii Hurez după documente inedite din Arhiva Eforiei Spitalelor civile, Craiova, 1936, p. 107; Istoria orașului București, București, 1965, p. 80, n. 2.

⁴ Propusă pentru lista monumentelor.

⁵ N. D. Spineanu, op. cit., p. 234—235; O. C. Lecca, Dicționar istoric, arheologic și geografic, București, 1937, p. 412.

⁶ «An. Mitrop. Olț.», 1941, p. 532.

⁷ N. Stoicescu, op. cit., II, p. 508.

⁸ O. G. Lecca, op. cit., p. 412.

⁹ Lungimea navei de numai 6,50 m; laturile absidei de la sud la nord 2,10 m; 1,70 m; 2,23 m.

¹⁰ Ușciuri ciopliți, pragul de sus cu creștături adînci și cu striuri pe intrados.

¹¹ «An. Mitrop. Olț.», 1941, p. 532.

cînd s-au tencuit pereții și de cînd poate data, în actuala formă, prispa cu stîlpi poligonali, prin țesirea muchiilor și brătară la capitel. Peste trei decenii lăcașul a fost din nou reparat. Bolțile au fost refăcute, pentru pronaos recurgîndu-se la tavanul drept, pentru a sprijini clopotnița improvizată, prilej cu care a fost modificată și panta de vest a acoperișului. Anul 1880 al celor împlinite, ca și numele îndemnătorului: popa Mochie ¹², este consemnat pe ușa intrării ¹³. Este anul realizării tîmplei, cu frizele din icoane mobile (suprapuse peretelui respectiv) și ușile împărătești date «1880 februarie 28», cu pictura, de referință pentru arta modernă, pe care o atribuim zugravului Simion Ionescu din Severin.

Pereții lăcașului sînt așezați, după rînduiala de demult, direct pe pămînt, printr-o temelie solidă, cu intersecții în console. Capetele de sus ale birnelor, de la primezuri, sau îmbinările de colț sînt crestate pe profil curb, valul fiind urmărit și prin țesirea muchiei. Restaurarea lăcașului, precedată de cercetarea arheologică, va avea darul să confirme sau să infirme tradiția ce o însoțește.

Morile de apă

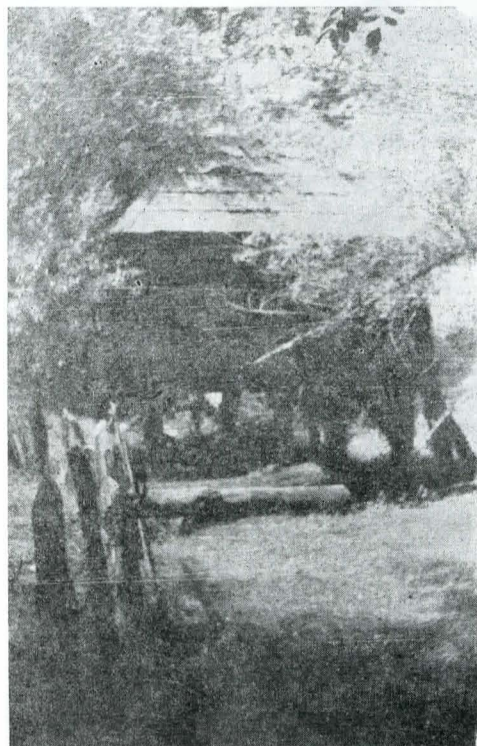
Cu decenii în urmă erau frecvente; pe socluri de piatră, cu prispe și pitorești acoperișuri de șindrilă ¹⁴.

În diferitele faze lista cu propuneri de monu-

Moară de la Ponoarele

Moară pe piloni de la Ponoarele

mente istorice a inclus, de pe valea Ponoarelor, lăcașul de cult cu cele nouă mori, respectiv cu șapte, respectiv cu trei. În răstimp s-a spart și a treia. Dăinuie una pe piloni, o alta pe soclu de piatră (ca o pivniță cu intrarea la un capăt), cu prispe și învelitori de șindrilă, pe drept cuvînt pitorești în pitorescul, neasemuit, al văii.

Satul Proitești

Biserica Sf. Îngeri

A fost demolată în deceniul șase. În tabloul ctitoricesc erau zugrăviți Petrache Burileanu și Drăghiceanu Hîrgot, sprijinitori ai lui Tudor Vladimirescu. Se păstrează cîțiva martori ai tabloului votiv în lăcașul de zid, ce i-a luat locul ¹⁵.

¹² Preot Intîlnic și la Oblîșia Cloșani și Gărdăneasa, cf. R. Crețeanu, *Bisericile de lemn din raionul Baia de Aramă*, p. 298.

¹³ Ușă din două foi, unite prin cuie de lemn.

¹⁴ V. Novac, *Considerații privind necesitatea aducerii gospodăriei de Mehedinți*, p. 353-344, fig. 63-66.

¹⁵ R. Crețeanu, *op. cit.*, p. 301.

PRUNIȘOR

Satul Fîntîna Domnească

Biserica Sf. Calinic

A fost construită în cea de a doua jumătate a secolului al XVIII-lea (1775 sau 1785), în Ungureni-Văgiulești ¹. În preajma anului 1910 a fost adusă în Corcova, în gîndul neîmplinit, de a fi capelă de familie.

Se afla între vii, cuprinsă de paragină ². A fost adusă în satul Fîntîna Domnească, în cimitirul recent, de la marginea de nord a satului, dîndu-i-se un aspect nou. Toate cele înfăptuite, pe spelele avocatului Const. Robescu, au fost conșințite la 2 iulie 1979 ³. A fost pictată ⁴, i s-a execu-

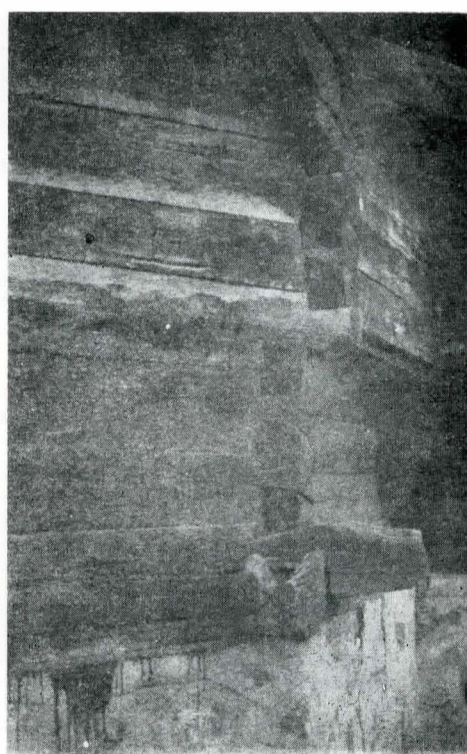
¹ R. Crețeanu, *Bisericile de lemn din raionul Strehaia în « Mitrop. Olteniei »*, XVI, 5-6, 1964, p. 405; N. Stoicescu, *op. cit.*, I, p. 195. Pisania de reconstituire indică anul 1775, păstrat prin tradiție sau aflat pe ancadramentul înlocuit.

² R. Crețeanu, *op. cit.*, p. 404.

³ Preluind hramul Sf. Calinic, în locul celui vechi al Sf. Nicolae.

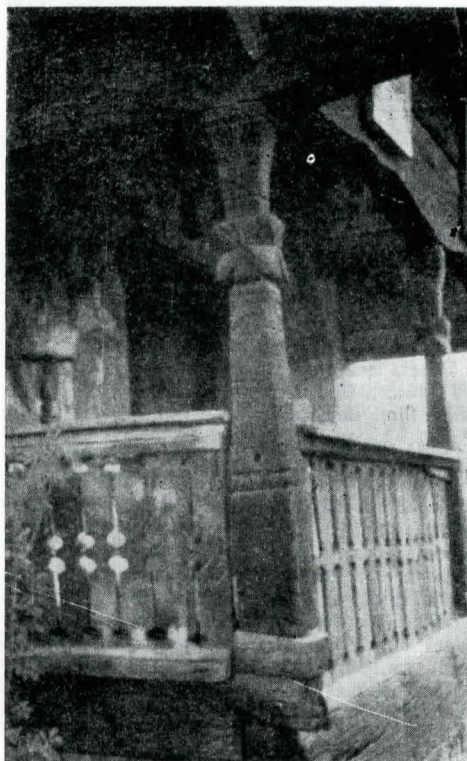
⁴ De Ioana Mageriu Moga.

Fîntîna Domnească. Înfățișarea actuală a bisericii aduse din Corcova.

Fîntîna Domnească. Pereții de nord-est și nord ai a'tarului.

Fîntîna Domnească. Prispa bisericii.

tat o gamă largă de piese sculptate (tîmplărie, ancadrame, uși ș.a.).

Înfățișarea actuală a lăcașului este improprie ⁵, departe de pitorescul celei originare, cu proporții delicate, pline de armonie, sub un acoperiș unitar. Peste pronaos a fost plăsmuită o clopotniță, cu foisorul în console și coiful flancat de patru turnulețe, nicidecum văzută la vreo ctitorie de la sudul munților. Un parapet din scînduri traforate a substituit balustrada originară a prispei.

Birnele pereților, la exterior, au rămas aparente, putîndu-se admira plastica îmbinărilor în coadă de rîndunică, masivitatea consolelor, ușor cioplite, temelia, cu capetele mult alungite minusculul luminator (de pe est). Aparența

⁵ Constructorul lucrărilor a fost Iosif Al. Dăescu.

bîrnelor îngăduie, de asemenea, corecta citire a planului: dreptunghiular, cu absida retrasă poligonală cu cinci laturi⁶. Pe latura de nord pentru masa și nișa proscomidiei, meșterii au recurs la micșorarea decroșului⁷, în partea de sus, pe care o dispune în consolă. S-au păstrat plasticitatea și stîlpii sculptați ai prispei cu familiara cruce în creste și mulțimea brățărilor pe motivul dintelui de lup.

Pentru dăinuirea lăcașului, strămutarea cu toate intervențiile a fost salvatoare.

⁶ Dim. navă: 7 m/5 m; laturile absidei între 1,50 m – 1,80 m.
⁷ Diferența de decroș 0,35 m în registrul de jos, acesta fiind de 0,76 m.

STREHAIA (oraș)

Satul Stîncești

Biserica Sf. Arhangheli¹

Pitoreașca așezare de deasupra Motrului, a rămas, de-a lungul epocii medievale, în stăpînire moșnenilor, după cum aflăm din documentele de veac XV, dar și din catagrafiile celui de al XIX-lea².

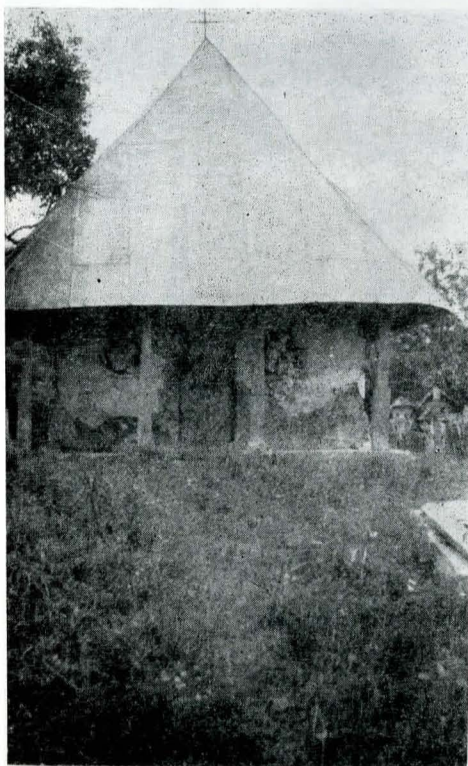
La vadul apei duce un drum prin luncă, străjuit de pruni, amintindu-le pe cele asemănătoare către satele din lunca Mureșului. Puntea legănată, pe sîrmă te trece în sat.

Biserica este pe un deal, de la ea ulița continuîndu-și rostul la înălțimile împădurite.

În pofida faptului că în 1940 i se afirmase calitatea de monument istoric³, inventarierea din 1955 o omite, situație perpetuată și în lista ulterioară cu propuneri.

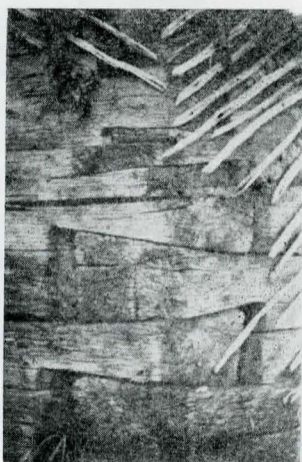
Că a fost adusă în 1836 din satul Borăscu (jud. Gorj)⁴ nu se poate susține decît prin tradiție. Textul unei pisanii tîrzii (1934) spune că: «[...] s-a construit din lemn în anul 1836, în locul celei vechi și arse». Ceea ce se poate susține cu argumente neîndoelnice este faptul că lăcașul a fost edificat în secolul al XVIII-lea, în văleatul 7274 (1765–1766), pe care îl consemnează inscripția, încorporată deasupra ușii diaconești (din dreapta). De atunci sînt pereții, din bîrne seculare, cu remarcabile îmbinări, în coadă de rîndunică, așezați direct pe pămînt (cum au rămas pînă acum). De atunci deține prispa stîlplu sudic, operă de sculptură în sine,

Biserica din Stîncești. Vedere vest.

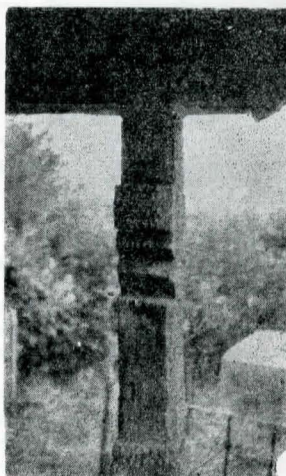
de secțiune dreptunghiulară, în succesiune de forme, cu rozete și striuri la capitel, cu chenare în dinte de lup, de-a rîndul, pe toate fețele.

În 1836, biserica a fost reparată, eventual după o strămutare, și împodobită cu tîmplă, în mod cert, eventual și cu pictura murală. Obștea de moșneni a ctitorit-o, șirul celor 58 de nume, în frunte cu Dumitru Preporgicu, de deasupra ușilor împărătești, căruia i se adaugă cele ale platnicilor registrului împărătesc, fiind edificator. Atunci a fost înlocuit, prin cel actual,

Stîncești. Detaliu din îmbinarea pereților altarului.

Stîncești. Stîlp de la prispa bisericii.

stîlplu de nord al prispei, pentru care i s-a urmat modelul, dar fără răbdarea desăvîrșirii programului decorativ.

În 1934, după o stare de ruinare, lăcașul a fost renovat⁵. Pereții au fost din nou tencuiți (inclusiv cadrul intrării), iar peste acoperișul comun, cu pante mari, tabla a luat locul învelișului tradițional.

Tipologic face parte din grupul bisericilor de lemn cu plan dreptunghiular⁶ și absidă, decroșată, poligonală, cu cinci laturi. Pereții laterali ai navei sînt legați de cei ai altarului prin cleturi, cu ajutorul bondocului. Nu este exclus ca acest procedeu să fi intervenit, în 1836, pînă atunci altarul fiind nedecroșat.

Lăcașul, dat fiind starea de conservare, trebuie reparat, prilej cu care se cuvine a primi înfățișarea originală.

¹ Nu este luată în evidența monumentelor istorice.
² R. Crețeanu, *Bisericile de lemn din raionul Strehaia*, în «Mitrop. Olteniei», XVI, 5–6, 1964, p. 416–418.
³ «An. Mitrop. Olteniei», 1941, p. 550.
⁴ *Ibidem*.
⁵ Acum au fost făcuți stîlpii, ușor ciopliți, ce marchează intrarea, înlocuindu-i pe cei de început sau din 1836.
⁶ Lungimea de 7 m a navei, susține vechimea lăcașului.

ȘIȘEȘTI

Satul Ciovrnășani

Linia la care s-a constituit satul, prin adunarea locuințelor răzlețe, pe o parte și pe alta a Coșuștei și în zona dealurilor, conform planurilor din 1862, se suprapunea de fapt vetrei din veacurile trecute¹.

Arhitectura lemnului a cunoscut, ca pe întreaga vale a Coșuștei, o remarcată înflorire. Mărturiile rare tind spre dispariție.

Materiale documentare au păstrat frumoasa imagine a casei joase², cu: bîrnele aparente îmbinate asemenea unor aripi; stîlpi sculptați,

Casă din Ciovrnășani (după Ad. Gheorghiu)

(pe motivul crucii în creste și al mărușului) la prispă și cerdac; acoperișul de șindrilă, continuat peste cerdac, cu prezența coșului specific zonei, ca și al celei înalte, pe două niveluri, la care scara de acces ocupă, în elevație, jumătate din fațadă, iar cerdacul, în consolă, pe cealaltă³.

Gospodăria Brehui Ioan nr. 256

Cercetată, în 1975, a fost propusă pe lista monumentelor, dar ulterior a dispărut.

Casa, formată din tindă și cameră, pe soclu de piatră; prispă, cu frunțarul crestă, pe profile curbe și drepte; stîlpii sculptați, cu chenar în dinte de lup și crucea în creste, realizată prin adîncirea rombului în muchiile lemnului de secțiune pătrată.

Pivnița, cu cîte o încăpere pe două niveluri; prispe cu stîlpi ciopliți.

Pivnițe. Materiale cartografice din secolul trecut le atestă frecvența pe culmile dealurilor⁴. După abandonarea culturii viței de vie, cele mai multe au fost aduse în gospodăria din vatra satului, dîndu-li-se, în genere, funcția de păstrătoare a produselor.

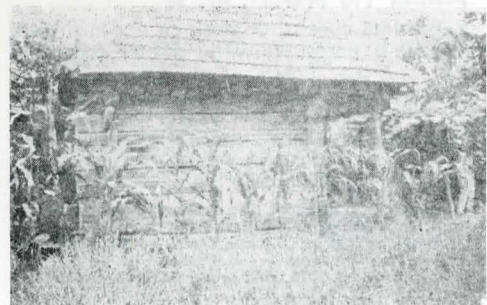
Exemplele, pe care le cunoaștem, reprezintă două tipuri de pivniță mehedinteană.

Pivnița Dinu Dumitru (urmaș Const. Stratulat), nr. 111

Apreciem a fi cea mai veche, dintre cele existente, din cumpăna veacurilor XVIII–XIX. O singură încăpere, din bîrne masive (0,45 m/

¹ A. Pănoiu, op. cit., p. 68.
² *Ibidem*, p. 137.
³ Ad. Gheorghiu, *Scara de acces ca formă arhitectonică*, p. 118 (după o fotografie din 1933).
⁴ A. Pănoiu, op. cit., p. 66–68, 174.

Ciovrnășani. Pivnița Stratulat.

0,12 m), ale căror capete depășesc pînă la 0,45 m, cheia, în creștături drepte. Intrarea se articulează printr-un montan (« bondoc », cu uluce) de colț, fiind alcătuită din ușiori (cel de lîngă stînap decorat cu o rețea de romburi incizate)

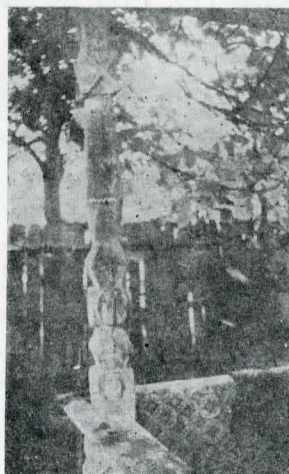

Fațada cu intrarea de la pivnița Stratulat.

și două foi de ușă (din cîte o singură bucată). Pentru prispă s-au continuat birnele de temelie⁵, laterale, și cea de coroană între care sînt montați stîlpii. Cosoroabele, fruntarul și stîlpii sînt crestați, motivul marcării volumelor sau a formelor fiind cel al dintelui de lup. La streășină se observă rolul funcțional al podinilor alungite. Constituie un exemplar interesant de pivniță, căruia i s-a păstrat înfățișarea⁶.

Pivnița Tănăsioiu Viorel

Începutul secolului al XIX-lea. Pereții încăperii originare⁷ sînt din birne cioplite, dar conțin și bușteni sparți pe jumătate, cu capetele

Stîlp de prispă de la pivnița Tănăsioiu Viorel din Ciovrnășani.

alungite dincolo de cheia îmbinărilor. Intrarea, tipică, este pe dreapta fațadei. Stîlpii, de colț, ai prispei sînt sculptați, după modelul regăsit la case⁸ și biserici: steaua (din romburi adîncite pe muchie) cu brațele crucii piezișe înfiorată în dinte de lup, ca și inelul de pe fus; « mărul », între două elemente bitronconice, la bază.

Pivnița Tiu Maria⁹, nr. 38

Reprezintă conacul de deal, cu cîte o singură încăpere, la parter (pivnița) și etaj (odaia). A

Ciovrnășani. Pivnița Tiu Maria.

fost construită pe deal, la început de veac XIX, și strămutată la finele lui, în vatra satului. Birnele cioplite au capetele alungite, pe toată înălțimea pereților; la parter: prispă, cu doi stîlpi, între prelungirea coroanei (crestată în arcadă)¹⁰ și a tălpilor laterale; la etaj: prispă și cerdac, în consolă, cu stîlpi sculptați și palimar în trafor, cu reazem pe elementele prispei de jos, ce adăpostește scara de acces (cu un capăt pe temelie, iar celălalt pe cerdac).

Obiectivul este îndreptățit a fi propus pe lista monumentelor istorice și conservat *in situ*.

Satul Crăguești

Vatra anterioară a satului este marcată toponimic prin punctul « La mormîni », unde au fost lăcașul și cîmîtirul. Ea se afla pe Valea Coșuștei, în apropierea intersecției cu Valea Cocorovei¹¹. Lăcașul din lemn deservea obștile din Crăguești și Cocorova.

După reforma agrară din 1864, satul s-a stabilit pe locul de astăzi¹². Cele două case, pe care le vom semnala, sînt dintre cele dintîi construite în noua vatră.

Casa Const. Becheru

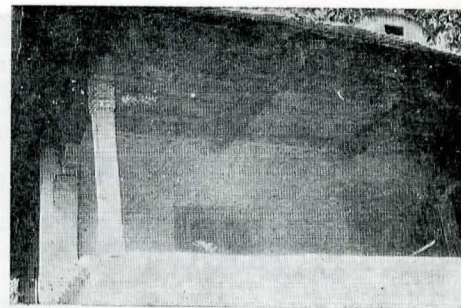
Parter, din piatră, cu beci: locuința de la etaj, evoluată dintr-un plan arhaic, are trei încăperi, una supralărgită. Accesul la beci se află sub prispa, parțială, în consolă. Pereții (ca și scara, aflată pe aceeași linie cu prispa) sînt din birne cioplite, ale căror îmbinări au rămas aparente.

Casa Dică Virginia, nr. 41

Se compune din beci, amenajat în soclu de piatră, în panta cea mai adîncă a terenului, și locuința, cu tindă¹³ și cîte o odaie de o parte și de alta, acoperită cu podini profilate și străbătute de meșterul grindă.

Pereții au fost ulterior tencuiți, la cei din spate fiind evidente capetele alungite ale birnelor.

Unitățile de pe fațadă: prispa și cerdacul central au grinzile, cosoroabele, fruntarele,

Crăguești. Casa Dică Virginia.

consolele, crestate și decorate cu chenare pe motivul dintelui de lup, iar stîlpii sculptați după rînduiala celor bătrîni, amintiți mai sus, de la case și pivnițe (crucea în creste, « mărul », șiragurile în dinte de lup).

Pentru valențele sale artistice, cît și pentru faptul că este contemporană cu începutul actualei vetre sătăști, casa Dică ar merita să fie conservată *in situ*.

TÎMNA

Satul Izvorălu

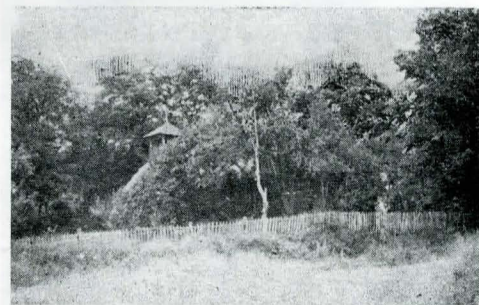
Biserica Sf. Nicolae

Informațiile despre ea, de la finele deceniului patru, puse, astfel, la un loc, par paradoxale: « biserica veche cu hramul Sf. Nicolae, construită în 1807, azi se află în ruină, fiind declarată monument istoric »¹. Procesul de distrugere a continuat, pereții din birne în cheie, rămași fără ocrotirea acoperișului², surpîndu-se.

Satul Valea Ursului

Biserica Sf. Gheorghe³

Denumirea așezării suplinește orice descriere a cadrului ei natural. Tradiția îi mai adaugă legenda copilului mîncat de urs, în scorbura

Biserica de la Valea Ursului.

unui stejar, unde îl ascunsese mama, spre a-l feri să nu facă parte din tributul turcesc.

Lăcașul de lemn se află în susul văii, cu priveliștea dealurilor împădurite. Se spune că nu a fost aici din început, ci mai la vale,⁴ de unde a fost strămutat urmînd calea sătenilor și a gospodăriilor lor, ce s-au îndepărtat din pricina epidemiei de ciumă din vremea lui Caragea.

Bibliografia îi semnalează două momente din existență: 1776, al ridicării; 1930—1931, al renovării⁵. Anul de început a fost furnizat de catagrafia din 1810, ce atestă actul ctitoricesc

⁵ Fără talpa de legătură a capetelor lateralelor, aspect considerat o particularitate a pivniței mehedintene.

⁶ Înlocuirea învelitorii de șindrilă prin cea de țiglă fiind singura remaniere.

⁷ Cealaltă este adăugată. Recentă este și învelitoarea de țiglă, ca și palimarul traforat.

⁸ Analozi au fost cei ai casei, descrisă după o fotografie de arhivă, cît și aceea de la casa Brehui.

⁹ A decedat după 1975, cînd avea 92 de ani). Gospodăria a fost cumpărată de Ion Albu.

¹⁰ Ca și grinzile de la etaj, intersectate, cu capetele fruntarului, în console.

¹¹ A. Pănoiu, *op. cit.*, p. 68.

¹² Lăcașul de cult a rămas cel bătrîn, pînă la construirea din zid în 1896 a celui din Crăguești și din lemn în 1906—1912, a celui din Cocorova.

¹³ Unde se afla, inițial, singura intrare din afară. Era cu ușiori, închizînd un spațiu larg, ulterior îngustat printr-un perete de cărămidă, același material a înlocuit birnele orizontale ale palimarelor.

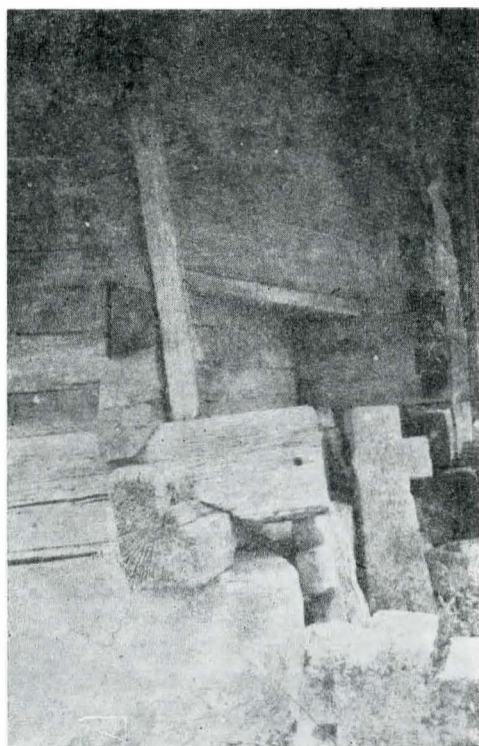
¹ « An. Mitrop. Olt. », 1941, p. 505.

² I. Popescu-Cilien, *Biserici de lemn*, în « Mitrop. Olt. », VIII, 8—9, 1956, p. 543.

³ Monument istoric, poziția 1213/1955.

⁴ Unde ulterior a revenit vatra satului și unde din 1936 s-a construit biserica actuală de zid. În vatra dealurilor din fundul văii mai sînt cîteva gospodării.

Valea Ursului. Peretele altarului bisericii cu proscomidia.

al colectivității, în frunte cu numiții, Vasile Proorocul și Hristofor Ursanu⁶.

Pe peretele de vest, în dreapta intrării, a fost săpată o însemnare. Urmele ei, cruțate de intemperii, cuprind data «1770 sept. 4» ca și evenimentul de familie «s-au născut Nicolache» (Într-o grafie arhaică și plăcută). Însemnarea face îndoiește anul ridicării, 1776, cel real neputând însă coborî dincolo de mijlocul veacului.

Prispa bisericii din Valea Ursului.

⁶ N. Stoicescu, op. cit., II, p. 633—634; I. Popescu-Cilieni, op. cit., p. 542; R. Crețeanu, *Bisericile de lemn din raionul Strehala*, p. 420—421 (prezentare istorică și artistică).
⁷ I. Popescu-Cilieni, op. cit., p. 542.

Strămutarea a avut loc în răstimpul 1845—1860⁷, cea mai veche dintre crucile de mormânt, rămasă în preajmă, fiind din 1861. Hramul Sf. Voievozi, sub care era înregistrată, pînă atunci, biserica moșnenilor de la Valea Ursului⁸, este înlocuit cu cel al Sf. Gheorghe⁹. A fost înzestrată cu icoane (probabil o nouă tîmplă) și cărți¹⁰. De atunci sau din 1880 este și tabloul votiv din pronaos, cu chipurile lui Ion Cârstea, Vasilie și ale altor moșneni, în port de sărbătoare, ce și-au cîștigat prin faptă ctitoricească dreptul de a fi zugrăviți. Din același penel a rezultat, pe fațada de vest, deasupra intrării, reprezentarea hramului.

De la temelia, vîjnoasă, dispusă în decroș, cu capetele mult alungite, de la îmbinările în coadă de rîndunică ale bînelor, de la prag la fruntar, lăcașul de la Valea Ursului își confirmă calitatea de monument istoric¹¹.

Planul, dreptunghiular cu absida retrasă poligonală cu cinci laturi, prezintă, la peretele de nord al absidei, diferența între mărimea decroșului de la registrul de jos și cel de sus¹², ivită pentru obținerea proscomidiei. Prin înfățișarea tipologică, prin alcătuirea pereților și chiar proporții, lăcașul este semen cu cel de la Căpățînești-Condulești. Analogii cu acesta, dar și cu cel de la Costești, se constată și în structura acoperirii interioare. O boltă semicilindrică peste navă¹³, una peste altar, intersectată cu trei fișii curbe tangente la perete și de fapt o

Crucă din livada bisericii de la Valea Ursului.

continuare a acestora prin comunitatea îmbinării bînelor. Peretele plin dintre pronaos și naos menține atmosfera patriarhală a ctitoriilor de demult. Este posibil ca undrelele, cioplite pe muchii, ce sprijină capetele primezelor și se înfig în cele ale temeliei, să le fi înlocuit pe cele decorate, din vechime.

Prispa, cu cosorabele și fruntarul în console, este beneficiara unui prețios decor sculptat. Fruntarul, adînc crestă¹⁴, este împodobit pe fața de jos pe motivul dintelui de lup¹⁵. Stilpii¹⁷, cu fus bitronconic, sînt remarcabili, prin puternica reliefare a volumului cu simbolul

⁷ Răstimpul de la epidemia de ciumă pînă la vremea strămutării nu poate fi surprinzător, sînt cazuri cînd ctitoria a rămas, nestrămutată, în vatra veche.

⁸ Pr. I. Ionescu, op. cit., p. 839; R. Crețeanu, op. cit., p. 420.

⁹ Preluat și de lăcașul de zid.

¹⁰ R. Crețeanu, op. cit., p. 420.

¹¹ Pe care o avea încă din 1940, cf. «An. Mitrop. Olț.», 1941, p. 509—510.

¹² De 0,50 m între registrul de jos și cel de sus.

¹³ Nava: 7,93 m/4,96 m; laturile altarului între 1,25 m — 1,72 m.

¹⁴ La întîlnirea bînelor, capetele celor de peste naos se suprapun peste cele ale pronaosului, fiind reținute prin cuie de lemn.

¹⁵ În acolade și arcade, ultimele avînd, central, un lob, străpuns circular (ca la unele prispe maramureșene, dar și, la praguri de uși, exemplu Obîrșia Cloșani).

¹⁶ Decor sculptat poate fi și pe pragul de sus al ușii (sub pervaz).

¹⁷ Cei de colț sînt originari, iar aceia ce încadrează intrarea au fost făcuți, cu prilejul strămutării, imitîndu-le, dar simplificîndu-le decorul.

¹⁸ Acum este de șiglă.

mărului, dar mai ales a stelei în colțuri, ce marchează baza.

Monumentul de la Valea Ursului trebuie privegheat, dată fiind izolarea lui de sat. Trebuie, în cadrul unei conservări, să i se îndepărteze adaosurile, din 1931: clopotnița de peste pridvor, revenindu-se la acoperișul în patru ape și la învelitoarea de șindrilă¹⁸.

Reamintim crucile de piatră, din al XIX-lea veac, spre a le menționa forma: trilobată sau cu brațele de secțiune dreptunghiulară, dar și decorul: brăduți, rozete, crucea înscrisă, păsări stilizate. Inscripția, în limba slavă, de pe una din ele, amintește numele Proorocul, al uneia din familiile de baștină, implicată în actul de naștere al lăcașului.

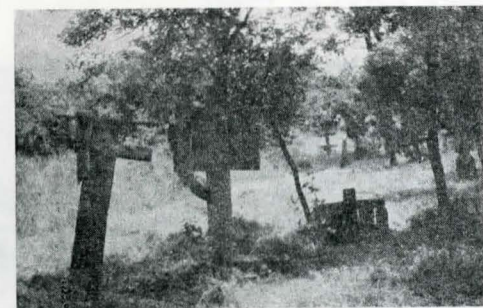
VINĂTCRI

Biserica Sf. Voievozi¹

Așezarea, din plasa Cîmpului, a luat naștere în urma legii agrare din 1864, fiind la început un cătun al comunei Cujmir². Edificiul de cult a fost adus de la vecinii din Cearîngu.

Drept consecință a dezvoltării rapide, în 1891, așezarea devine comună de sine stătătoare,

Imagine din cimitirul de la Vinători.

aceleiași cauze datorîndu-i-se construirea, în 1900, a lăcașului de cărămidă. Biserica de lemn dăinuie grație cimitirului, despre ea spunîndu-se, la sfîrșitul deceniului patru: «...o capelă veche, ruinată»³.

Însușirile arhitectonice și decorative îi susțin vechimea, poate din pragul secolului al XVIII-lea. Se pierd, prin statura-i joasă (în pofta adaosului de soclu) și acoperiș⁴, fără clopotniță, în desîșul pomilor fructiferi și puzderia de troițe, în stilul bătrînesc⁵.

Pereții, din birne de stejar acoperite prin tencuială, înscriu planul dreptunghiular cu absida, decroșată, poligonală cu cinci laturi⁶, avînd particularitatea dispunerii supralărgite, în consolă, a mijlocului laturii de nord a altarului⁷, realizîndu-se, la interior⁸, nișa acoperită a proscomidiei.

Ceea ce dă farmec lăcașului, chiar sub haina reparațiilor, este șirul căluților ce susțin cosorabele la streșina altarului. Aceste console redau, mișcător de sugestiv, capul de cal, prevăzut cu zăbală decorativă, pe motivul dintelui de lup, asemeni șiragurilor, de pe gîtul neasemuit de lung. La navă, rolul consolei este preluat de capătul birnei de sus a pereților despărțitori crestă în trepte mărginite, toate, prin decorul amintit. Grupul de linii, la fel sculptate, de pe intradosul semicircular al pragului de sus al intrării, duce cu gîndul la extinderea de pe

¹ Propusă pentru lista monumentelor istorice.

² N. D. Spineanu, op. cit., p. 391.

³ «An. Mitrop. Olț.», 1941, p. 562.

⁴ Din păcate modificat, pe vest și acoperit cu tablă (din 1972).

⁵ În genul celor făcute de crucerii din jurul Balșului cu panouri și arce între brațe. Deși încă foarte multe, ele sînt, pe cale de ruinare, căci tradiția lor a încetat.

⁶ Dim. navei: 7,20 m/4,78 m; laturile absidei între 1,33 m — 1,87 m.

⁷ Birnele acestei părți sînt în continuarea navei, iar cele de dedesubt și de deasupra sînt dispuse în decroș.

⁸ Acoperirea interioară a fost refăcută din scinduri: semicilindrică, la navă, păstrîndu-se meșterul grindă al celei originare (un buiandrug ce unește pereții laterali) o boltă din cinci fișii înclinare, peste altar.

întregul element (aflat, ca și montanți, sub pervaze profilate).

În ansamblul improvisat al timpului se disting două valoroase icoane: Maria cu Pruncul, străjuită de arhangheli; Deisis (cu Sf. Ion în partea dreaptă a tronului), cu anul executării, 1823. Autorul lor, poate Ghiță zugravul, se identifică cu acela de la Mălărișca.

Console «cap de cal», la biserica din Vinători.

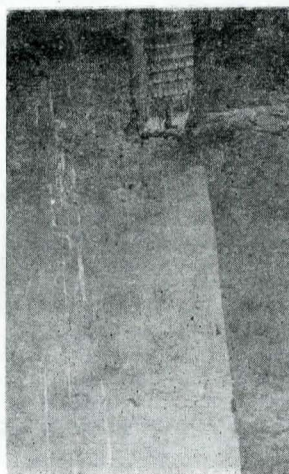
Altarul bisericii din Vinători.

Restaurarea lăcașului⁹ de la Vinători ar pune în valoare o mărturie rară a civilizației lemnului în zona de câmpie a Mehedinților, ca și a procesului istoric al circulației meșterilor, al răspîndirii elementelor comune artei populare românești.

⁹ Nu este exclus ca aceasta să dovedească amplasamentul, pe sud, al intrării inițiale.

Consolă decorată de la biserica din Vinători.

VOLOIAC¹

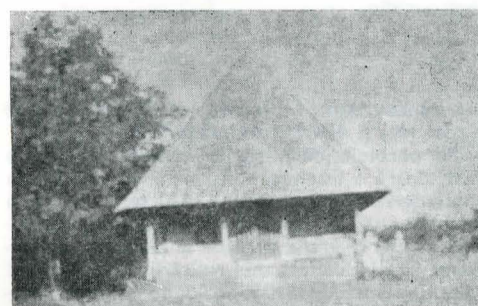
Satul Valea bună

Biserica Sf. Voievozi²

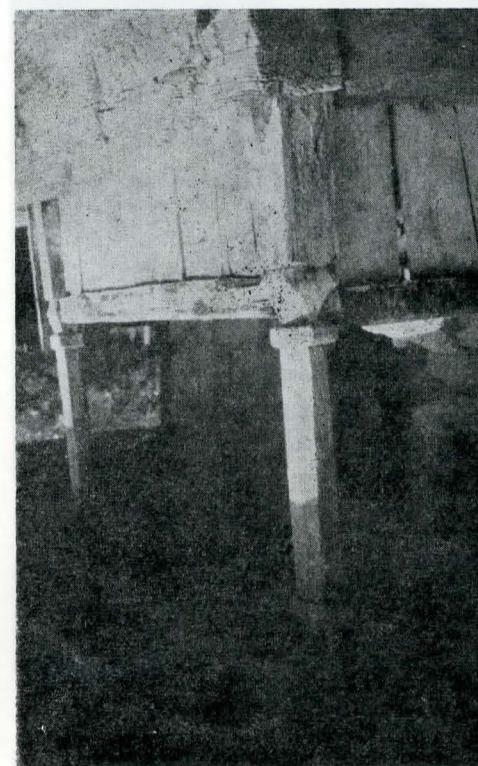
Este așezată în «Pisc» (crîngul de pe deal). A înlocuit, în deceniul doi al secolului trecut (1812—1818)³, înaintașa străveche⁴, de actul înălțării legîndu-se amintirea cîtorva preoți⁵. Dintre renovări cea mai de seamă este aceea de la 1866, înfăptuită de moșneni⁶, înșirați, cu numele fiecăruia, în pomelnicul ctitoricesc de la proscomidie.

Temelia, masivă cu îmbinările crestate, cuprinzînd, pe nord, un element mai vechi, o birnă rotundă, este întărită prin cuie de lemn. Planul pereților, ades întîlnit, prezintă particularitatea celor două registre la peretele de nord al altarului, cel de jos în decroș (ca și pe sud)⁷, iar cel de sus în continuarea peretelui respectiv, al navei. În elevația interiorului se constată cîte o boltă semicilindrică peste pronaos și naos și o alta, din fișii curbe, peste altar⁸.

Prispa, de pe vest, cu frunțarul crestă, pe forme vădit barocizante, și stîlpii segmentați prin brățări, în capitel și bază prismatică, fus

Biserica din Valea Bună. Vedere vest.

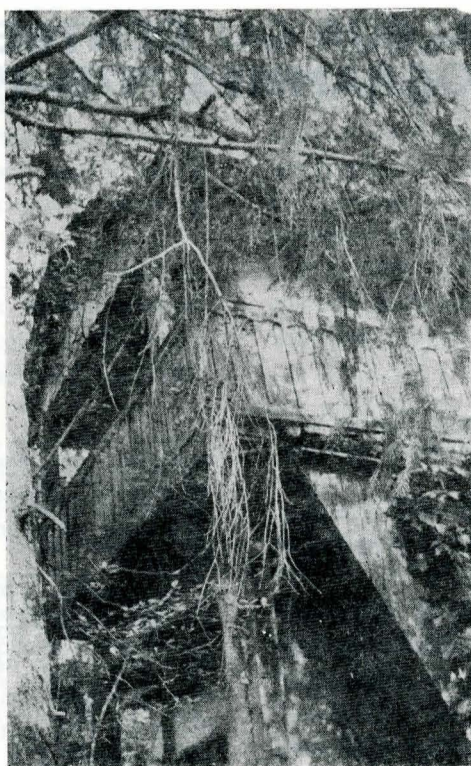

Prispa bisericii din Valea Bună.

Icoană (1866), de la biserica din Valea Bună.

Valea Bună. Casa «popii Milcu», din Piscul bisericii, sec. XIX.

poligonal, aparțin etapei amintite de renovare, de la 1866. Tot de atunci este pictura murală⁹, în parte degradată, realizată în scene mari și risipite, ca și friza praznicelor, registrul împărătesc, panourile decorative, piese a căror stare de conservare îngăduie aprecierea picturii, nu lipsite de însușiri artistice.

Este drept că lăcașul a suferit unele îndepărări de la imaginea de început (tencuirea pereților¹⁰; învelitoarea de tablă, peste acoperișul tradițional în patru ape)¹¹, dar acestea pot fi înlăturate cu prilejul restaurării, punându-se, în lumină, un monument reprezentativ pentru secolul trecut¹².

⁹ La sfârșitul secolului trecut Voloiacul împreună cu satele Lacu și Valea Bună însumau 286 case, cf. N. D. Spioreanu, op. cit., p. 306-307.

¹⁰ Monument istoric, poziția 1214/1955.

¹¹ N. Stoicescu, op. cit., II, p. 695; «An. Mitrop. Olț», 1941, p. 566; I. Popescu-Cilieni, op. cit., p. 543; R. Crețeanu, Biserici de lemn din raionul Strehai, p. 425.

¹² Documentar satul este amintit, în 1514, când era al lui Manea și al altor moșneni, cf. N. Stoicescu, op. cit. p. 695.

¹³ Popa Costandin, fiul lui popa Costandin, popa Vasile Dinu, fiul lui popa Negoită și popa Dumitru, cf. I. Popescu-Cilieni op. cit., p. 543.

¹⁴ Satul apare megieșesc și în cataografia din 1845, care menționează și biserica, existentă, cf. Pr. I. Ionescu, op. cit., p. 834.

¹⁵ Acest perete fiind decroșat pe întreaga înălțime.

¹⁶ Stratul de tencuială, împiedică stabilirea autenticității sale.

¹⁷ Amintim, din programul iconografic al altarului: Jertfa lui Avram și Is. în potir (Is. Hs. plinea vieții).

¹⁸ Sub tencuială fiind și cadrele intrărilor, cu posibil decor.

¹⁹ Fără clopotniță, aceasta fiind detașată, pe piloni.

²⁰ Date fiind «modificările» a fost propusă excluderea sa dintre monumentele istorice, a se vedea, R. Crețeanu, op. cit., p. 425.

RESUMÉ

Selon l'attestation documentaire, le département de Mehedinți fait partie des premiers unités administratives de ce genre consignées dans des actes médiévaux. A leur tour les sources archéologiques, complétées par la cartographie, les monuments laïques et religieux, la tradition orale, situent le territoire au rang des plus denses zones d'habitation autochtone. C'est tout à fait normal que la vie rurale qui a toujours prédominé, et s'est exprimée dans des nombreuses formes de la création matérielle et spirituelle, laisse à la postérité un volume assez considérable de constructions en bois.

C'est ce trésor que l'auteur a eu en vue, à la lumière des dates bibliographiques, mais surtout de celles qui ont pu être offertes par la recherche du terrain.

La partie essentielle de cet ouvrage est constituée par le répertoire, structuré alphabétiquement, d'après les communes (au cadre de ces villages), conformément à la loi 2/1968, concernant l'organisation administrative du territoire de notre pays.

On a eu en vue des objectifs d'architecture civile (maisons, annexes des fermes, portes, etc.) et des objectifs religieux (églises, clochers) les derniers étant uniques en ce qui concerne l'art du bois, pour certaines zones.

L'objectif est présenté du point de vue de la construction, de la typologie, de la décoration (sculpture, peinture), de l'inventaire patrimonial. L'auteur a suivi l'individualisation de l'objectif, des qualités et de son héritage, dans le but de l'intégration de celui-ci dans l'aire unitaire de la civilisation et de la culture roumaine.

Selon le répertoire, l'auteur a élaboré une étude qu'elle a mis avant celui-ci. Par son contenu, l'étude attire l'attention sur les catégories d'aspects, d'informations qui enrichissent la sphère de connaissance et de compréhension de l'art populaire, de ses sens historiques. On insiste sur l'évolution de la maison en bois, sur la place de l'église en bois de la région de Mehedinți dans le cadre de ce genre de constructions, sur sa fidélité par rapport à l'ancien modèle, sur le trésor d'informations, sur l'art du pinceau.

L'auteur est convaincu qu'il y a encore des objectifs qui ne sont pas compris dans les répertoires, parce que le temps sous sa dimension physique mais surtout sous sa dimension spirituelle, n'a pas permis une recherche exhaustive. En dépit de ce fait, l'ouvrage peut constituer la chronique de l'héritage de la civilisation du bois dans la région de Mehedinți.